ἐλεύθερα Γράμματα

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΖΩΝΤΑΝΗΣ ΣΚΕΨΗΣ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΚΑΘΕ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ 66 (ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ "ΑΕΤΟΣ") ΤΗΛ. 21-081

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ

ΑΘΗΝΑ, ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 13 ΙΟΥΛΙΟΥ 1945
ΤΙΜΗ ΔΡΧ. 80 —— ΑΡΙΘΜΟΣ 10

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΩΣΤΑ ΒΑΡΝΑΛΗ: Γαλλία
ΘΡΑΣΟΥ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗ: 14 Ἰουλίου
Α. ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΥ: Ἀμερική
Γ. ΛΑΜΠΡΙΝΟΥ: Ἡ ἠθική κρίση στὸ Πανεπιστήμιο
Ν. ΚΑΣΤΡΙΝΟΥ: Ρῶσσοι συγγραφεῖς
ΣΩΚΡ. ΚΑΡΑΝΤΙΝΟΥ: Ἡ τεχνη καὶ ὁ λαός
ΑΓΓΕΛΟΥ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ: Ξεκινώντας
ΓΙΑΝ. ΚΟΥΧΓΣΟΥΛΟΥ: Οἱ δοσίλογοι στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα
ΚΟΣΜΑ ΠΟΛΙΤΗ: Τὸ Ρέμα
WALT WHITMAN (Μετ. Γ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ): Ὁ γυρισμὸς τῶν ἡρώων
ΡΟΖΕ ΜΙΛΛΙΕΞ: Οἱ ἀθάνατες ἀρχὲς τοῦ 1789
ΓΙΑΝΝΗ ΡΙΤΣΟΥ: Γράμμα στὴ Γαλλία
Η ΣΕΛΙΔΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ
ΔΗΜΟΣΘ. ΒΟΥΤΥΡΑ: Τὶς νύχτες
Γ. Ν. ΠΟΛΙΤΗ: Οἱ μάσκες τῆς ξιππασιᾶς
Λ. ΚΟΥΚΟΥΛΑ, Β. ΡΩΤΑ, Γ. ΒΑΛΕΤΑ: Κριτική
ΕΛΛΗΝΟ-ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΝΕΩΝ: Ἑλλάδα - Γαλλία

ΓΑΛΛΙΑ

Τοῦ Κ. ΒΑΡΝΑΛΗ

Ἡ 14η Ἰουλίου, ἡ ἐπέτειος τῆς ἅλωσης τῆς Βαστίλλης, σταυηκε παντα ἡ ἐυνικη γιορτη· ὄχι μονάχα των Γάλλων παρὰ ὅλων τῶν λαῶν, λεύτερων καὶ σκλάβων. Φέτος ἡ γιορτὴ αὐτὴ ἔχει πολὺ μεγαλυτερη σημασια απὸ ἄλλοτες καὶ γιὰ τὸ λαὸ τῆς Γαλλίας καὶ γιὰ ὅλους τοὺς λαοὺς τοῦ παλαιοῦ Κόσμου. Γιατὶ φέτος ὁ γαλλικὸς λαὸς ὕστερα ἀπὸ τετράχρονη σκλαβιὰ κ' ὕστερα ἀπὸ τετράχρονη προδοσία τῆς δεξιᾶς του ἡγεσίας ξαναπόχτησε τὴ λευτεριά του καὶ τὴ δημοκρατία του μὲ τὸ αἷμα του, μὲ τὴν ψυχή του, μὲ τὸ πνεῦμα του. Καὶ γιὰ τοῦτο γιορτάζει μὲ πιότερη χαρὰ τὴ χτεσινή του νίκη καὶ μὲ πιότερη πίστη γιὰ τ' αὐριανά του μελλούμενα. Καὶ μαζὶ μὲ τὸ γαλλικὸ λαὸ γιορτάζουμε κ' οἱ περισσότεροι λαοὶ τῆς Εὐρώπης σὰν συμπολεμιστὲς καὶ σὰ δημοκράτες. Ἐνῷ ἄλλοι λαοί, συμπολεμιστὲς καὶ τοῦτοι ἐνάντια στὴ φασιστικὴ χτηνωδία καὶ δημοκρατικοί, βρεθήκανε μετὰ τὴν «ἀπελευθέρωσή» τους σκλάβοι χειρότεροι ἀπὸ πρίν, σκλάβοι τοῦ ντόπιου φασισμοῦ καὶ τοῦ ξένου ἰμπεριαλισμοῦ.

Κι' αὐτοὶ οἱ λαοὶ γιορτάζουν ἐπίσης (ἀλλὰ μὲ καημὸ καὶ δάκρια) τὴν ἐθνικὴ γιορτὴ τῆς γεννσιας Γαλλίας, ποὺ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τοῦ Εἰκοσιένα στάθηκε ὁ μεγάλος Δάσκαλος τῆς Ἐλευθεριας γιὰ ὅλον τὸν κόσμο κι' ὁ μεγάλος μαχητὴς τῆς δημοκρατικῆς ἰδέας.

Ἡ Βαστίλλη τοῦ 1789 δὲν εἶναι μιὰ χρονολογία καὶ ἕνας τόπος. Εἶναι σύμβολο παγκόσμιο ὅλων τῶν καιρῶν καὶ τῶν τόπων. Σύμβολο διπλό: ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ τῆς τυραννίας τῶν ὀλίγων κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη τῆς δύναμης τῶν λαῶν νὰ γκρεμίζουνε τὶς τυραννίες καὶ στὰ συντρίμματά τους νὰ θεμελιώνουν τὴν Ἐλευθερία καὶ τὴν ἀνθρώπινη Ἀξιοπρέπεια.

Ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες, ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ ἡρωϊκοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης κι' ἀπὸ τοὺς πιὸ δημοκρατικούς, μὰ κι' ὁ πιὸ ἄτυχος, γιορτάζουμε κ' ἐμεῖς μαζὶ μὲ τὸ γαλλικὸ λαὸ τὴ λευτεριὰ του καὶ τιμοῦμε τὸν ἡρωϊσμὸ καὶ τὸ ἀδούλωτο φρόνημά του, μὰ πάνου ἀπ' ὅλα τὴν καθάρια σκέψη του καὶ τὸ μέτρο του σ' ὅλα, ποὺ διαπλάσανε τὸ μοναδικὸ στὸν κόσμο γιὰ τὴν ἐντιμότητά του ἐκφραστικὸ ὄργανο—τὴ γαλλικὴ γλῶσσα.

14 ΙΟΥΛΙΟΥ

Τοῦ Θράσου ΚΑΣΤΑΝΑΚΗ

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἡμερομηνία ποὺ οἱ τίμιες χῶρες τὴ γιορτάζουν σὰν ἐθνική τους γιορτή. Οἱ ἄξιοι ἄντρες ἑνώνουνται αὐτὴν τὴ μέρα καὶ νιώθουν πὼς ἡ Γαλλία ἔγινε ἀδέλφι μὲ τὸ λοῦστρο, καὶ μὲ τὸ χαμάλη, καὶ μὲ τὸ σοφό, καὶ μὲ τὸν ποιητή, καὶ μὲ τὸν ἐργάτη. Ἔγινε παρηγοριὰ καὶ σύντροφός τους ἀπὸ τὴ Σιγκαπούρη, καὶ τὰ ἔνδοξα Παρίσια, καὶ τὰ αἰώνια δικά μας βράχια ὡς τὶς πιὸ ἀγνώριστες πλατεῖες τοῦ ὑδικιωμοῦ καὶ τῆς ἐλπίδας, σὲ κάθε χώρα καὶ χωριό. Οἱ ταπεινότατοι τοῦ μόχθου κι' οἱ ὑψηλότατοι τῆς σκέψης μέσα στὸ φῶς τῆς 14 Ἰουλίου συνταιριάζουν τὸν ἴδιο ἀγώνα τους γιὰ νὰ φτιάσουνε,σκαλὶ σκαλί, τὸ λυτρωμὸ τῆς ζωῆς μας.

Ἕνας ἀγράμματος ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ μας, πρὶν ἀπὸ χρόνια, μοῦ εἶπε: «Σὰ σήμερα, τὸν παλιὸ καιρὸ οἱ Γάλλοι σπάσανε τὶς φυλακὲς τῶν βασιλιάδων, κι' ἀπὸ τότες, λέει, ἄλλαξε ὁ κόσμος...».

Ἔτσι ἔγινε. Ὁ ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ μας εἶπε τὴν ἀληθινὴ κουβέντα. Ἅμα «σπάσαν οἱ φυλακὲς τῶν βασιλιάδων» πῆρε ὁ λαὸς τὴ γῆ καὶ τὴ θάλασσα μέσα στὰ λεύτερα χέρια του, δούλεψε τὴν ὄψη τοῦ κόσμου καὶ ξεθηκάρωσαν τότες οἱ φτεροῦγες τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἀπὸ τότες λευτεριὰ καὶ Γαλλία, δένουνται ἀξεχώριστα.

Ἀπὸ τότες, ἀπὸ τὴ 14 Ἰουλίου ποὺ τὴν πῆραν τὴ Βαστίλλη οἱ ξεβράκωτοι, κατάλαβε ὁ κόσμος πώς, ὅτι καὶ νὰ ὀργανώναν οἱ αἰώνιοι τύραννοι, ὅπως καὶ νὰ στρουφίζαν μέσα στὸ Χρόνο οἱ μαῦρες φιγοῦρες τῶν Μαίτερνιχ, καὶ τῶν Τσάρων, καὶ τῶν Σουλτάνων, καὶ τῶν Μουσσολίνιδων, κατάλαβε ὁ κόσμος πὼς πάνω ἀπ' ὅλους τοὺς σπουδαίους ἢ τοὺς ρεζίληδες μπράβους τῆς διεθνοῦς Χιτλερίας, ἀπὸ πάνω τους κυλᾶ τὸ ρέμα τῆς ἱστορίας, κόκκινο, τοὺς πνίγει κι' οὔτε στερέβει, οὔτε ποτὲ πίσω γυρνᾶ. Ἐκεῖ, στὴν πλατεία τῆς Βαστίλλης, ἔπεσε ἡ φυλακὴ τῶν βασιλιάδων κι' ἀπὸ τότες τὸ Παρίσι ἔγινε πλωρίτης γιὰ τοὺς λαούς, ποὺ τὴν ἀγάπη

(Συνέχεια στὴ σελίδα 2)

Τὸ σημερινὸ φύλλο μας εἶναι ἀφιερωμένο στὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες καὶ στὴ Γαλλία, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐθνικῆς γιορτῆς τους.

ΦΙΛΙΠ ΟΖΙΑΖΟΝ: Οἱ ἀντάρτες ἐλευθερώνουν τὴ Μασσαλία.

ΑΜΕΡΙΚΗ

Τοῦ Α. ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΥ

Στὴ φαντασία τοῦ λαοῦ μας ἡ χώρα τούτη συγχέεται μὲ τὴν ὑλικὴ δύναμη καὶ τὸ παραμῦθι. Ἔχει τὸ πιὸ μικρὸ παρελθὸν γι' αὐτὸ εἶναι ζωντανή, τὴν πιὸ σύντομη ἱστορία γι' αὐτὸ εἶναι ρωμαλέα. Μὲ τὴν παράδοση δένεται ἐλάχιστα καὶ γι' αὐτὸ τραβάει ὅλο μπροστά. Αὐτὸ τὸ νιώθουμε ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες πιὸ πολὺ ἀπὸ τὸν καθένα, γιατὶ ἡ χιλιόχρονη ἱστορία μας, ἔγινε ὅπλο καὶ μᾶς μποδίζει νὰ μιλήσουμε τὴ γλώσσα τῆς μάνας μας.

Ὡστόσα τὸ ἐλεύθερο πνεῦμα τῆς Ἀμερικῆς ἀποδείχνει πὼς δὲ χρειάζουνται πολλὰ χρόνια γιὰ νὰ φτιάξει ἡ ἀνθρώπινη καρδιὰ ἕνα θρῦλο. Μὲς σὲ τριακόσια χρόνια περίπου ἀφότου οἱ πρῶτοι πολιτικοὶ φυγάδες ἀφήσαν τὸν τόπο τους γιὰ νὰ ἐγκατασταθοῦνε στὴν ἄγνωστη χώρα, πόσο αἷμα καὶ πόση ἀγωνία γιὰ νὰ καταχτηθεῖ τὸ ἀγαθὸ τῆς ἐλευθερίας. Ὁ παλιὸς κόσμος, ὅπως ὅλοι οἱ παλιοὶ κόσμοι, ἐχτρικὸς κι' ἀνηλέητος. Ἀλλὰ οἱ μεγάλες πηγὲς πλούτου τῆς χώρας, ἀξιοποιημένες ἀπὸ τὸ ἀνήσυχο πνεῦμα τῶν φυγάδων φτάνουνε κάποτε σὲ δυνατότητες μυθικές. Τὸ παιδὶ διαφεντέβει σήμερα τὴν ἁμαρτωλὴ μάνα ποὺ στάθηκε ἐμπόδιο στὴν πρόοδό του.

Ὅμως τὸ πιὸ ἀξιοθαύμαστο σ' ὅλο τὸ θρῦλο ποὺ σήμερα λέγεται Ἀμερικὴ δὲν εἶναι πιὰ ἡ τεχνικὴ ἐποποιΐα ἀλλὰ οἱ ἀντίστοιχες καταχτήσεις στὴ σφαῖρα τοῦ πνεύματος. Εἶναι ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία, ποὺ μὲ τὴ βοήθεια βέβαια τῶν οἰκονομικῶν περιθωρίων τῆς χώρας, εἶναι βίωμα καὶ ὄχι ἁπλὴ θεωρητικὴ κατασκευή. Ἂς λέει ὁ Ντυαμὲλ πὼς ἀπ' ὅλο αὐτὸ τὸν ὑλικὸ πολιτισμὸ δὲ θὰ μείνει οὔτε ἕνα συντρίμμι ἀπὸ αὐτὰ ποὺ κάνουνε ἔνδοξο τὸ πιὸ ἀσήμαντο ἑλληνικὸ χωριό. Κάθε πολιτισμὸς ὅταν εἶναι ἢ ὅταν γενεῖ λαϊκὸς δημιουργεῖ κάποιο Παρθενώνα. Κάθε λαὸς ὅταν εἶναι ἐλεύθερος θὰ φτιάξει τὸν Παρθενώνα του.

Ἡ μεγάλη Δημοκρατία ποὺ γιορτάζει φέτος τὴν ἀνεξαρτησία της μεθυσμένη ἀπὸ μιὰ πρόσφατη νίκη ἔχει ἀκόμη ἐλευθερίες ἀπίθανες γιὰ τὴ μικρὴ τούτη χώρα ποὺ μπῆκε μπροστὰ στὸν ἀγώνα τῆς λευτεριᾶς καὶ βρέθηκε πιὸ δουλωμένη ἀπ' ὅλες. Μὲ τὴν ψύχωση τῆς ἐλευθερίας, ποὺ δὲν τὴν ἔχει δεῖ χρόνια καὶ τὴν ἀπελπισία τοῦ ἀνθρώπου ποὺ βλέπει πὼς καὶ τὸ αἷμα καὶ οἱ θυσίες δὲν ἔχουν κα-

Χρονικά

Η ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ

Ὅσοι παρευρέθηκαν στὴ συγκέντρωση ποὺ διοργάνωσε ὁ Ἑλληνογαλλικὸς Σύνδεσμος τῶν Νέων στὸ Γαλλικὸ Ἰνστιτοῦτο, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ διευθυντῆ τοῦ Ἰνστιτούτου κ. Μερλιὲ ἔπειτα ἀπὸ τέσσερα χρόνια «ἐξορίας», ὅπως τὰ χαρακτήρισε ὁ ἴδιος, ἄκουσαν ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ τὴ φωνὴ τῆς σημερινῆς Γαλλίας, μιᾶς Γαλλίας ὁλότελα διαφορετικῆς, ὅπως ἐπανειλημμένα τόνισε, ἀπὸ τὴν προπολεμικὴ. Ἡ νέα αὐτὴ Γαλλία στηρίζεται πάνω στὶς μεγάλες λαϊκὲς μάζες καὶ στὸ ἠρωϊκὸ κίνημα ἀντίστασης. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς, εἶπε, βαδίζει πρὸς ἕνα νέο μεγαλεῖο. Ὁ στρατηγὸς Ντὲ Γκώλ στάθηκε μεγάλος πατριώτης, γιατὶ τέθηκε ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ κινήματος ἀντίστασης ποὺ στὴ Γαλλία, ὅπως καὶ σ' ὅλους τοὺς λαούς, ἀντιπροσωπεύει ὅ,τι πιὸ γενναῖο, πιὸ τίμιο καὶ πιὸ προοδευτικὸ ἔχει τὸ ἔθνος.

Τὰ λόγια τοῦ κ. Μερλιέ, γιὰ μᾶς ποὺ ζοῦμε μιὰ μεταβατικὴ περίοδο πλάνης καὶ ἐθνικοῦ ξεπεσμοῦ, ὑπῆρξαν εὐεργετικά. Ἤτανε ἕνα αἰσιόδοξο μήνυμα τῆς Γαλλίας πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἤτανε ἡ πνοὴ τῆς νέας Εὐρώπης, ὅπως ξεπηδᾶ μέσα ἀπὸ τὰ ἐρείπια ποὺ σώριασε ὁ φασισμός.

«Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς» εἶπε ὁ κ. Μερλιὲ «παραμένει πάντα γιὰ τὸ Γαλλικὸ λαὸ σύμβολο λευτεριᾶς».

Εὐχαριστοῦμε τὸν εἰλικρινῆ αὐτὸ φίλο — μονάχα τέτοιους φίλους πιὰ χρειαζόμαστε — τοῦ μαρτυρικοῦ καὶ ἄτυχου λαοῦ μας.

Κ' ΕΚΕΙ;!

Τὰ ἐργατικὰ κόμματα τῆς Αὐστραλίας καὶ τῆς Νέας Ζηλανδίας, ποὺ ἀπὸ χρόνια κυβερνοῦν τὶς δυὸ αὐτὲς Βρεταννικὲς κτήσεις, ἔστειλαν σφοδρὴ διαμαρτυρία στὸν κ. Τσῶρτσιλ, γιὰ ὅσα εἶπε σὲ προεκλογικὸ λόγο του, πὼς «ἂν πάρει τὴν ἀρχὴ τὸ ἐργατικὸ κόμμα τῆς Ἀγγλίας, θὰ στηριχτεῖ πάνω σ' ἀνελεύθερα μέτρα καὶ σὲ μιὰ νέα Γκεσταπό».

Τὰ ἐργατικὰ κόμματα τῶν δυὸ αὐτῶν Κτήσεων ζήτησαν ἀπὸ τὸν κ. Τσῶρτσιλ ν' ἀνακαλέσει τὴ βαρειὰ αὐτὴ κατηγορία, ποὺ «προκάλεσε τὴν πιὸ ὀδυνηρὴ ἐντύπωση στὴν Αὐστραλία καὶ τὴ Νέα Ζηλανδία, χῶρες ποὺ κυβερνοῦνται ἀπὸ τοὺς ἐργατικοὺς κι' ὅπου ἡ ἐξασφάλιση τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας τῶν πολιτῶν εἶναι ὑποδειγματική». Ἡ διαμαρτυρία προσθέτει, πὼς τὰ ἐργατικὰ κόμματα τῶν δυὸ αὐτῶν κτήσεων, δὲν εἶναι μὲ κανένα τρόπο διατεθειμένα νὰ δεχτοῦν τὴ συκοφαντικὴν αὐτὴ κατηγορία.

"Αλλο πάλι τοῦτο! Κουκουέδες, λοιπόν, οἱ Αὐστραλοὶ κ' οἱ Νεοζηλανδοί; Κ' ἐμεῖς ποὺ εἴχαμε κρυφὸ καμάρι, πὼς τὸ τρομερὸ καὶ φοβερὸ αὐτὸ κακὸ μάστιζε μονάχα τὴν Εὐρώπη!...

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΑΝΑΠΟΔΑ

Φαίνεται πὼς ἰδέα δὲν εἴχαμε τί ἀκριβῶς εἶναι φασισμὸς καὶ τί εἶναι δημοκρατία. Τὸ πρᾶμα εἶναι ὁλοφάνερο! Ὑπουργοί, πολιτικοί, λόγιοι κ' ἕνα σωρὸ ἄλλοι σοφοί καὶ τραγοί, σοῦ λένε κάτι πράματα ποὺ ξύνεις τ' αὐτιά σου μήπως βούλωσαν καὶ δὲν ἀκουσες καλά. Κι' ὅμως ὄχι. Ἐτσιά, καθαρὰ καὶ ξάστερα, τὰ λένε οἱ χρυσόστομοί μας: τὸ καὶ τὸ εἶναι φασισμός, τὸ καὶ τὸ δημοκρατία.

Ἀμαθεῖς καὶ ἀφελεῖς ἄνθρωποι εἴμαστε καὶ βλέπαμε τὰ πράματα στραβά. Ἀπὸ τώρα ὅμως κ' ἔμπρος δὲ συγχωροῦνται τέτοια λάθη. Γι' αὐτὸ τὸ περιοδικό μας ἀνάθεσε σ' ἑπλεχτοὺς κ' ἐμβριθεῖς συνεργάτες του νὰ μελετήσουν ὅλες αὐτὲς τὶς βαθυστόχαστες ἐπίσημες, ἡμιεπίσημες κ' ἀνεπίσημες ἀνακοινώσεις καὶ νὰ παρουσιάσουν τὸ πόρισμα τῆς μελέτης τους. Ἔτσι κι' ἔγινε. Τὸ παρόν τοῦμε γιὰ νὰ φωτισοῦν κι' οἱ ἀναγνῶστες μας καὶ νὰ ξέρουν πιὰ πῶς νὰ φέρνουνται καὶ πῶς νὰ σκέφτουνται:

ΦΑΣΙΣΜΟΣ: 1) Ὁ σχηματισμὸς ἀντιπροσωπευτικῶν κυβερνήσεων. 2) Ἡ ἡρωοποίηση ὅσων ἔλαβαν μέρος στὰ κινήματα ἀντίστασης. 3) Ὁ φουφεκισμὸς ὅσων ἤτανε ὑπόργοι κυβερνήσεων κοψολιγκ. 4) Ἡ καταδίωξη τῶν δοσιλόγων καὶ μαυραγορειτῶν. 5) Ἡ ἐκκαθάριση τῶν ὑπηρεσιῶν ἀπ' ὅσους συνεργάσθηκαν μὲ τοὺς Γερμανοὺς (Σημ. εἶναι γνωστὸ πὼς οἱ Γερμανοὶ ἦσαν ἀντικομμουνιστές). 6) Ἡ προπαγάνδα γιὰ τὴ συνεργασία μεταξὺ τῶν λαῶν καὶ γιὰ τὴν ἀποτροπὴ νέου πολέμου. 7) Ἡ διάθεση τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς χώρας ὑπέρ τοῦ λαοῦ κι' ὄχι ὑπέρ τῶν βιομηχάνων (Σημ. Προσοχή! Αὐτὸ ἀποτελεῖ ἀλάθαστο δεῖγμα φασισμοῦ). 8) Ἡ ἀπαγόρευση ἀναγραφῆς ἄνθρωπο, ὑπέρ τῶν προδοτῶν καὶ ἡ ἀποφυγὴ τῆς ἀνακήρυξής τους ὡς ἐθνικῶν ἡρώων ("Ἀκουσε! "Ἀκουσε! "Ἀκουσε! Κατάργηση τῆς ἐλευθερίας τοῦ λόγου!).

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ: 1) Σχηματισμὸς μονοπλεύρων κυβερνήσεων ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὴ δεξιά. 2) Ἡ καταγγελία, ἡ καταδίωξη κ' ἡ φυλάκιση ὅσων ἤπραν μέρος στὸ κίνημα ἀντίστασης κατὰ τῶν κατακτητῶν. 3) Ἡ καταστροφὴ τῶν γραφείων κάθε προοδευτικῆς ἐφημερίδας κι' ὁ ξυλοδαρμὸς ὅσων τὶς διαβάζουν. 4) Οἱ ὀργανωμένες ἐπιθέσεις κατὰ τῶν θεάτρων. 5) Ἡ ἀνάθεση τῆς τάξης στὴν ὑπαιθρο σὲ ληστοσυμμορίες. 6) Ἡ ἀπόλυση ἀπ' ὅλες τὶς κρατικὲς ὑπηρεσίες ὅλων τῶν ἀθλητικῶν καὶ ἀθλητικοῦ τύπου ἀξιωματικῶν, ποὺ ἔχουν ἀγωνίσεις ἀντιλήψεις γιὰ τὴ δημοκρατία. 7) Ἡ παρεμπὴν στὰ Πανεπιστήμια τῶν καθηγητῶν ποὺ συνεργάσθηκαν μὲ τοὺς ἐπιδρομεῖς κ' ἡ ἐκδίωξη ὅσων ἀγωνίστηκαν ἐναντίον τους. 8) Ὁ ξυλοδαρμὸς κάθε πολίτη, ποὺ θὰ τολμήσει νὰ φωνάξει: «Ζήτω ἡ δημοκρατία!» (Σημ. Ὁ ξυλοδαρμὸς αὐτὸς ἀποτελεῖ ἀλάθαστο δεῖγμα δημοκρατικότητας). 9) Ἡ διορκὴς προσπάθεια νὰ διασπασθοῦν οἱ σχέσεις τῶν τριῶν μεγάλων συμμάχων. 10) Ἡ προπαγάνδα πὼς ἕνας νέος πόλεμος εἶναι ἄπαρα τὴ γιὰ τὸ καλὸ τῆς ἀνθρωπότητας.

Τώρα, νομίζουμε, πὼς φωτίσαμε τοὺς ἀναγνῶστες μας. Τοὺς βοηθήσαμε νὰ παρατήσουν τὶς πλάνες καὶ ν' ἀπιλησθοῦν, ἐπιτέλους, τί εἶναι φασισμὸς καὶ τί εἶναι δημοκρατία, κατὰ τοὺς φωστῆρες μας.

ΕΤΣΙ ΔΕ ΓΙΝΕΤΑΙ;

Τὴν περασμένη Κυριακὴ τὸ πρωΐ, δυὸ ὧρες σχεδὸν συνέχεια ὁ Κρατικὸς Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς Ἀθηνῶν μετέδιδε τοῦ «Ἀϊτοῦ τὸ γυιό» καὶ Τὰ «Ἔρχεται» ἀπὸ μιὰν «ἐθνικὴ» συγκέντρωση νέων σὲ Ἀθηναϊκὸ θέατρο. Ἐλπίζουμε καὶ περιμένουμε πὼς αὔριο Κυριακὴ τὴν ἴδια ὥρα ὁ σταθμός μας θὰ μεταδόσει τὶς ζητωκραυγὲς ἀπὸ καμμιὰν ἀντίστοιχη δημοκρατικὴ συγκέντρωση, ἀπὸ κεῖνες ποὺ τόσο... λεύτερα ὀργανόνονται τελευταῖα στὴ δημοκρατική μας Ἑλλάδα. Ἔτσι δὲ γίνεται ἄλλως τε καὶ στὴν Ἀγγλία, κύριε Ζακυθηνέ;

ΣΥΓΧΩΡΟΧΑΡΤΙ

Σχετικὰ μὲ τὴν ἔρευνά μας γιὰ τὴν ἠθικὴ κρίση στὸ Πανεπιστήμιο μᾶς πληροφοροῦν πὼς καὶ στὴ Σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν ἔγινε μιὰ Ἐπιτροπὴ ἀπὸ ἀνώτερο δικαστικὸ καὶ δυὸ καθηγητὲς τῆς Σχολῆς γιὰ νὰ ἐξετάσει μήπως κανένας ἀπὸ τὴ Σχολὴ συνεργάστηκε μὲ τὸν ἐχθρό.

Ἡ ἐπιτροπὴ ἐξέτασε δυὸ - τρεῖς καθηγητὲς ὡς μάρτυρες κι' ἔβγαλε φετιὰ πὼς «ὀζδεῖς» συνεργάστηκε μὲ τὸν ἐχθρό. Δὲ λέμε, μπορεῖ τὸ νὰ γράφεις στὸ «Κουαδρίβιον», νὰ δέχεσαι θέση δημοτικοῦ συμβούλου κάτω ἀπὸ τὸ Γεωργάτο καὶ νὰ δρᾶς μάλιστα, νὰ δέχεσαι ἀνώτερη κρατικὴ θέση ἀπὸ τὸ Λογοθετόπουλο καὶ νὰ ἀντιδρᾶς σὲ κάθε κίνηση τοῦ καλλιτεχνικοῦ κόσμου νὰ ὀργανωθεῖ καὶ νὰ ἐπιζήσει, νὰ δηλώνεις δημοσίᾳ λίγες βδομάδες μετὰ τὴν εἴσοδο τῶν Γερμανῶν πὼς ἡ μόνη πραγματικότητα σήμερα εἶναι ἡ συνεργασία μὲ τὸν "Ἄξονα, ὅλα τοῦτα μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι τόσο βαρειὰ ἐγκλήματα γιὰ νὰ σοῦ πάρουν τὸ κεφάλι, ὡστόσο εἶναι μιὰ κάποια συνεργασία μὲ τὸν ἐχθρὸ καὶ ὅλος ὁ καλλιτεχνικὸς κόσμος περίμενε πὼς ἡ ἐπιτροπὴ θὰ τὴ σημείανε στὸ «ἐνεργητικὸ» τοῦ κ. καθηγητῆ. Ὄχι γιὰ ἄλλο τίποτα, ἀλλὰ γιατὶ μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐπιμένει στὴν ὑποψηφιότητά του γιὰ Ἀκαδημαϊκός.

ΠΑΛΙΝ ΗΡΩΔΙΑΣ ΜΑΙΝΕΤΑΙ

Ὁλόκληρος ὁ δασκαλικὸς κόσμος βρίσκεται σὲ διωγμό. Ἀνάστατοι οἱ Δάσκαλοι τῆς Στερεᾶς, τῆς Θεσσαλίας, τῆς Μακεδονίας, τῆς Πελοπόννησος. Διωγμοί, βασανισμοί, φόνοι, φυλακίσεις, ἀνακρίσεις.

Κι ἀπορεῖ κανείς, τί τάχα συμβαίνει; Μήπως πρόδωσαν τὴν Πατρίδα κι ἔγιναν «ἐπιλήσμονες τοῦ ὅρκου των»; Μήπως συμμάχησαν μὲ τὸν Καταχτητή; Μήπως ἤταν μαυραγορίτες; Μήπως φάγανε καὶ ντυθήκανε αὐτοί κι ἄφησαν τὰ παιδιὰ νηστικὰ καὶ γυμνά; Μήπως οἱ δασκάλες κράτησαν εὐχάριστη συντροφιὰ μὲ τὴ σειρὰ σ' ὅλους τοὺς καταχτητές; Μήπως τελοσπάντων εἶναι δοσίλογοι;

Τὴν ἀπάντηση τὴ δίνει ἡ παρακάτω ἀνάκριση.

— Ἐλάβατε μέρος εἰς τὸ Ἐθνικὸν Ἀπελευθερωτικὸν Μέτωπον; ἐρωτᾶ ὁ ἀνακρίνων Γενικὸς Ἐπιθεωρητής.

— Ἐπῆρα κι ἐγὼ καὶ τὰ παιδιά μου στὸν ἀγῶνα τῆς Ἐθνικῆς Ἀντίστασης. Τὰ δυὸ μου παιδιὰ τὰ τουφέκισαν οἱ Γερμανοί! Ἀπαντᾶει περήφανα ὁ Δάσκαλος.

— Ἕτερον ἑκάτερον, δυσανασχετεῖ ὁ κ. Γενικός. Τοῦ διδασκάλου ἡ ἀποστολὴ ἐπιβάλλει ἀποχὴν ἀπὸ παντὸς πολιτικοῦ ἀγῶνος.

— Μὰ πολιτικὸς ἀγώνας, κ. Ἐπιθεωρητά, εἶναι ὁ ἀγώνας γιὰ τὴν ἐλευθερία τῆς Πατρίδας καὶ τὸ διώξιμο τοῦ καταχτητῆ;

Ὁ κ. Ἐπιθεωρητὴς νευριάζει.

— Ποῖος σοῦ εἶπε, Χριστιανέ μου, νὰ ἐκτίθεσαι; Δὲν ἔμεις ἡσυχος — εἶχες τέσσαρα παιδιά — ἐσὺ θὰ ἔσωζες τὴν Πατρίδα;

— Ἀλλοίμονο, κ. Ἐπιθεωρητά, ἂν κι οἱ ἥρωες τοῦ 21 σκέφτονταν ἔτσι!, ἀπαντάει ὁ Δάσκαλος καὶ φεύγει γεμάτος ἀγανάχτηση γιὰ τὴν κατάντια τοῦ ἐκπροσώπου τῶν ἐπίσημων ἐκπαιδευτικῶν ἀρχῶν.

ΚΛΕΙΝΟΥΝ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ, ΜΑ ΑΝΟΙΓΟΥΝ ΟΙ ΦΥΛΑΚΕΣ

Παύονται 2.000 δάσκαλοι ποὺ διορίστηκαν σὲ ὀργανικὲς θέσεις ἐπὶ κατοχῆς. Τὸ ἴδιο τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας δηλώνει, ὅτι περίπου 2.000 δάσκαλοι θὰ παυθοῦν ἀπὸ τὶς ἐκκαθαριστικὲς ἐπιτροπές. Ἀλλὰ εἶναι καὶ 3.700 χωριὰ ποὺ δὲν εἶδαν ποτὲ σχολεῖο.

Ἔτσι τὸ Σεπτέμβρη δὲ θὰ μπορέσουν νὰ λειτουργήσουν 7.700 τάξεις ἢ καὶ ὁλόκληρα σχολεῖα.

Ἀκόμα κάτι χαραχτηριστικό. Κανένα σχολεῖο δὲν ἐπισκευάστηκε, πολλὰ εἶναι πιασμένα ἀπὸ στρατιωτικὲς μονάδες, ἔτσι θὰ μείνουν κλειστὰ τὸ Σεπτέμβρη.

Ὅμως γιὰ τὶς φυλακὲς τὸ πρᾶμα εἶναι ἀλιῶς. Διορθώθηκαν κατεπειγόντως οἱ παλαιὲς φυλακὲς κι ἀνοίχτηκαν νέες. Μαθαίνουμε πὼς ἔρχονται καὶ ξένοι ὀργανωτές.

Τί νὰ σημαίνει ὅλη τοῦτη ἡ νοοτροπία;

14 ΙΟΥΛΙΟΥ

(Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελίδα 1)

τῆς Πατρίδας τὴ στερεώνουν πάνω στ' ἀκατάλυτα ντουφέκια τῆς Λευτεριᾶς.

Ἀπὸ τὴ 14 Ἰουλίου 1789 ἀρχίζει ἡ νιότη τῆς ἀνθρωπότητας, κ' ἡ Γαλλία γίνηκε ἀπὸ τότες ἡ πατρίδα τῶν λαῶν, καὶ τὸν ὕμνο τῆς ἐπανάστασής της, τὴ Μασσαλιώτιδα, τὸν τραγουδοῦν, ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τῆς γῆς οἱ ἄντρες, σὲ κάθε χαρούμενη ὥρα καὶ σὲ κάθε ἐθνική τους μαυρίλα, σὰν τὸν ὕμνο τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ἐλπίδας ποὺ πάντα μάχεται, πάντα νικᾶ, πάντα σπάει τὶς μπουρμπουλίθρες τῆς τυραννίδας πάνω ἀπὸ τὸ κόκκινο ποτάμι τῆς ἱστορίας.

Ἀπὸ τὴ 14 Ἰουλίου 1789 βάλαν ἀρχὴ νὰ νικοῦν οἱ ξεβράκωτοι, νὰ περπατοῦν πάντα ἐμπρὸς οἱ ξυπόλητοι καὶ νὰ ψηλώνουν τὶς Δημοκρατίες, ποὺ χωρὶς αὐτὲς τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ γινει ἀπὸ τὰ πρεπούμενα γιὰ τὴν ἀξιοσύνη τοῦ Ἀνθρώπου, γιὰ τὴν Τιμὴ καὶ γιὰ τὴ Δόξα τῆς Πατρίδας.

* * *

«Γαλλία νωρὶς ἐσένα ὁ κόσμος εἶν' ὀρφανός!»
Τὸ γιώσαμε τὸν τρομερὸ ἐκεῖνον Ἰούνιο τοῦ 1940.

«Βάστα, Γαλλία, βάστα!» ψιθύριζε κι ἔκανε τὸ σταυρό του, κι ἔσφιγγε τὰ δόντια του ὁ καθένας μας, ὅπου καὶ νὰ βρισκόταν, τοὺς μῆνες ἐκεῖνους τοῦ 1940, ὅπου ἡ βαρβαρειὰ τοῦ κτήνους, ποὺ τ' ὁπλίσανε τὰ κτήνη κάθε χώρας, ἔπνιγε τὴν ἀνάσα τῆς Εὐρώπης.

«Βάστα, Γαλλία! Μὴν ἀφήσεις τὸν κόσμο σου, μὴν προδόσεις τὴν Τιμή σου!»

Καὶ τότες, μέσα στὴ σφαγὴ καὶ στὸν ὄλεθρο, μέσα ἀπὸ τὸ χαμὸ τῆς ὁμορφιᾶς, μέσα ἀπὸ τὸ μηχανικὸ μεσαίωνα, ἀκούστηκε ἕνα βράδυ, στὶς 18 Ἰουνίου 1940, ἀπὸ τὸ Λονδῖνο, ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο, ἡ κραυγὴ τοῦ Τρελλοῦ, ἡ λεπιδωτὴ ἀντρειωσύνη τοῦ Μεγάλου Ντὲ Γκώλ: «Ἡ Γαλλία ἔχασε μιὰ μάχη, ἡ Γαλλία δὲν ἔχασε τὸν πόλεμο. Καλῶ ὅλους τοὺς Γάλλους, ὅπου κι ἂν βρίσκουνται... Ἡ Γαλλία θὰ πρέπει νὰ εἶναι παροῦσα τὴ μέρα τῆς νίκης. Θὰ ξαναβρεῖ τὴ λευτεριὰ καὶ τὸ μεγαλεῖο της. Καλῶ ὅλους τοὺς Γάλλους...»

Εἶταν ἡ φωνὴ τῆς Γαλλίας. Οἱ δειλοί, οἱ προδότες, οἱ ἀπάτριδες «πατριῶτες» τοῦ πορτοφολιοῦ, δὲν ἀποκρίθηκαν. Ἀποκρίθηκε ὅμως ὁ λαὸς τῆς Γαλλίας. Οἱ ξεβράκωτοι κ' οἱ ξυπόλητοι τῆς Βαστίλλης πῆραν τὰ βουνά. Οἱ παντοτινοὶ τρελλοί, οἱ παντοτινοὶ Μεγάλοι. Καὶ πολεμήσανε ὡς τὴ νίκη!

Ὅπως πάντα, εἶναι καὶ σήμερα παροῦσα ἡ Γαλλία. Χωρὶς αὐτὴν ἡ σκεπὴ τῆς δικαιοσύνης δὲν εἶναι μπορετὸ νὰ στηθεῖ πάνω ἀπὸ τὴν Εὐρώπη. Χώρα τοῦ Μέτρου ποὺ αὐτὴ κρατᾶ τὸ κλειδὶ τῆς ἰσορροπίας καὶ τῆς εἰρήνης.

Χώρα κυρίαρχη στὴ λευτεριά, στὸν ἔρωτα, στὸ κρασί, στὸ βιβλίο: στὰ τέσσερα αὐτὰ κορυφαῖα σημεῖα τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς!

Νᾶσαι καλά, Γαλλία, σιδερένια καὶ χαρούμενη.

μιὰ πέραση μπροστὰ στὴν πολιτικὴ δολοπλοκία, ἀπευθύνεται στὴ μεγάλη της σύμμαχο ποὺ γιορτάζει τὴν ἐλευθερία της καὶ ζητάει ἐλευθερία.

"Εχετε σᾶς λέμε καθῆκον, ὅλοι οἱ λαοὶ ποὺ συμπολεμήσαμε νὰ μᾶς βοηθήσετε νὰ ἐλευθερωθοῦμε. Ἡ λευτεριὰ τότε μόνο ἔχει ἀξία, ὅταν γίνει ἀγαθὸ πανανθρώπινο, σὰν τὸν ἀέρα καὶ σὰν τὸ νερό, ὅταν γίνει στοιχειώδικη προϋπόθεση τῆς ζωῆς ὅλων τῶν ἀνθρώπων. "Αν δὲν τὴν δώσετε σήμερα στὴ μικρὴ Ἑλλάδα, θὰ τὴν χάσετε μιὰ μέρα κι' ἐσεῖς.

Ὁ πνευματικὸς δοσιλογισμὸς

Η ΗΘΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Τοῦ Γιώργη ΛΑΜΠΡΙΝΟΥ

4.—

Ἡ ἠθικὴ σήψη ἁπλώνεται σ' ὅλα τὰ ἀνώτερα πνευματικὰ Ἱδρύματα. Τὸ Πανεπιστήμιο δὲν εἶναι πιὰ τὸ μοναδικὸ κέντρο τοῦ ἠθικοῦ ξεπεσμοῦ, τῆς δουλοφροσύνης καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀναξιότητας. Τὸ ἠθικὸ πρόβλημα εἶναι ἡ γενικὴ κι' ἀγιάτρευτη ἀρρώστεια ποὺ διαποτίζει τὴν πνευματικὴ ἡγεσία ὁπουδήποτε ἀσκεῖ δημόσιο λειτούργημα. Πλάϊ στὸ Πανεπιστήμιο ἔρχεται τὸ Πολυτεχνεῖο καὶ πλάϊ σ' αὐτὸ ἡ Ἀνωτάτη Ἐμπορικὴ Σχολή.

Ἀπὸ τὸ παρελθὸν ἔρχεται βέβαια ἡ παράδοση τῆς ἠθικῆς κακοδαιμονίας. Ἀλλὰ ἡ 4η Αὐγούστου στάθηκε ὁ μεγάλος διαφθορέας τῆς ὀπωσδήποτε κλονισμένης ἠθικῆς τάξης στ' Ἀνώτατα Ἱδρύματα. Καὶ ἡ Κατοχὴ ἦρθε ν' ἀνοίξει ἀκόμη πιὸ βαθειὰ τὶς πληγές της καὶ νὰ τὶς ἀφίσει ματωμένες, πυορροοῦσες, χωρὶς γιατρειά, στὶς μεταδεκεμβρισνὲς ἡμέρες μας.

Κ. ΑΣΚΗΤΟΠΟΥΛΟΣ

Εἶναι σήμερα καθηγητὴς τῆς Χημείας στὴν Ἀνωτάτη Ἐμπορικὴ Σχολή.

Τὸ 1939 ἦταν ἁπλὸς βοηθὸς στὸ Χημεῖο τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως εἶχε καθηγητικὲς φιλοδοξίες. Ὑποβάλλει τὸ λοιπὸν ὑποψηφιότητα γιὰ ἐπικουρικὸς καθηγητής. Ἡ ἐπιτροπὴ τῶν εἰδικῶν καθηγητῶν τὸν ἀπορρίπτει καὶ τὸν κρίνει ὡς «πενιχρὸν ἐπιστήμονα, μὴ παρουσιάσαντα ἔστω καὶ μίαν ἰδικήν του ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν, ἀνίκανον νὰ καταλάβει καὶ τὴν θέσιν τοῦ Ὑφηγητοῦ ἀκόμη».

Μὰ τὸ καλὸ τὸ παλλικάρι ξσίρει κι' ἄλλο μονοπάτι. "Ηταν ἡ ἐποχὴ ὅπου οἱ Ὑπουργοὶ καὶ οἱ διάφοροι ἄλλοι ἀξιωματοῦχοι τοῦ Μεταξᾶ, θεωρώντας τὸ καθεστῶς τους αἰώνιο, ζητοῦσαν ὁ καθεὶς μὲ τὴ δύναμή του, τὴν ἀποκατάσταση κι' ἀπὸ μιᾶς δυναστείας, ἔτσι ὅπως τὄχε κάνει κάποτε κι ὁ Μέγας Ναπολέοντας. Ὁ διαβόητος Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας Σπέντζας ἐκμεταλλεύτανε τὸ ἀξίωμά του γιὰ τὰ προσωπικὰ ἢ τὰ οἰκογενειά του ὠφέλη. Ἀσυδοτος ἀλώνιζε στὸ Πανεπιστήμιο. Εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ παύει καὶ νὰ διορίζει καθηγητὲς κατὰ τὸ κέφι του, σύμφωνα μὲ τὰ δυναστικά του συμφέροντα. Καὶ φαίνεται πὼς στὰ ζητήματα τῆς γυναικείας κοινωνικῆς ἀποκατάστασης, ἔτρεφε ξεχωριστὴ ἐκτίμηση στοὺς πανεπιστημιακοὺς τιτλοὺχους. Ζητοῦσε λοιπὸν ἕνα γαμπρὸ γιὰ τὴν ἀδερφή του ὅπως κι' ὁ Ἀσκητόπουλος μιὰ θέση. Ἡ συναλλαχὴ ἔγινε. Καὶ ὁ ἁπλὸς βοηθὸς τοῦ Χημείου ξεπερνάει ὅλα τὰ στάδια ἑνὸς ἐπιστήμονα καὶ γίνεται μονομιᾶς καθηγητής, μὲ τὴν ἐπιβολὴ τοῦ Σπέντζα στοὺς ἄλλους καθηγητὲς νὰ τὸν ψηφίσουν.

Ἡ ἕδρα ὅμως τοῦ Πανεπιστημίου δὲν ἤταν ἀρκετὴ γιὰ τὸ νέο γαμπρὸ τῆς δυναστείας Σπέντζα καὶ ἔτσι, ἐν συνεχείᾳ, διορίστηκε 1) Διευθυντὴς τῆς Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως στὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας, 2) Σύμβουλος τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου, 3) ἀπὸ βοηθὸς προϊβιβάζεται σὲ ἐπιμελητὴ τῆς χημείας τροφίμων μὲ πρόταση τοῦ καθηγητῆ Γαλανοῦ, ἀρχηγοῦ φάλαγγος τῆς ΕΟΝ στὸ Πανεπιστήμιο.

"Υστερ' ἀπ' ὅλες αὐτὲς τὶς λαμπρὲς ἐπιστημονικὲς ἐπιτυχίες, στράφηκε πάνοπλος πρὸς τὴν Ἀνωτάτη Ἐμπορικὴ Σχολή.

Μὲ τὸν Ἀναγκαστικὸ Νόμο 2195 ἀπαγορεύει τὴν πολυθεσία στοὺς καθηγητὲς τοῦ Πανεπιστημίου μὲ τὸ σκοπὸ νὰ δημιουργηθοῦν κενὲς ἕδρες γιὰ «εὐνοουμένους». Διορίζει πρύτανι τῆς Σχολῆς τὸ συγγενῆ του Σ. Συρμόπουλο.

Ὑπάρχει νόμος ποὺ καθορίζει αὐστηρὰ τὴ διαδικασία ἐκλογῆς τῶν καθηγητῶν. Ὁ Ἀσκητόπουλος, δυνάμει Σπέντζα, τὸν καταργεῖ καὶ μὲ τὸν Ἀναγκ. Νόμο 2007 (φ. Ἐφ. Κυβ. 432, 9-10-39) δίνεται τὸ δικαίωμα στὸν Ὑπουργὸ τοῦ ἀπευθείας διορισμοῦ. Ἔτσι μπορεῖ καὶ διορίζει, χωρὶς ἐλεγχο, τὸν καθηγητὴ τῆς Χημείας Διαλέτον στὴ θέση τοῦ καθηγητῆ τῆς Ἐμπορευματολογίας χωρὶς προσόντα καὶ χωρὶς πεῖρα, ἐνῶ στὴν ἕδρα τῆς Χημείας διορίζεται ὁ ἴδιος ὁ Ἀσκητόπουλος.

"Ας σημειωθεῖ ἀκόμη ὅτι στὴν ἴδια Σχολὴ διορίστηκαν καθηγητὲς ἔτσι σὰν νὰ ἤταν "Ασυλο, καὶ ἄλλοι ὑπὸ περίφημοι «γαμπροὶ» τῆς ἐποχῆς (ὁ Γ. Μαντζούφας τοῦ Μεταξᾶ κι' ὁ Σ. Ἀνδρεάδης τοῦ Κορυζῆ) ἀπευθείας, χωρὶς καμμιὰ ἐκλογή.

ΤΡ. ΚΕΡΑΜΙΔΑΣ

Διορίστηκε καθηγητὴς τῶν Οἰκονομικῶν Μαθηματικῶν τὸ 1920 χωρὶς καμμιὰ ἐπιστημονικὴ ἐργασία οὔτε καὶ τὴ στοιχειώδη διδακτορική. "Οπως φαίνεται ἀπὸ τὸ ὑπ' ἀριθ. 6511)3263 ἀπὸ 5-5-1941 ἔγγραφο τοῦ Πανεπιστημίου δὲν κατέχει τὸ ἀπαραίτητο γιὰ καθηγεσία σὲ Ἀνώτατο ἐκπαιδευτικὸ ἵδρυμα διδακτορικὸ δίπλωμα.

Γιὰ νὰ κατοχυρώσει τὴ θέση του κατόρθωσε καὶ πέρασε στὸ Ν. Δ. (11 Νοεμβρίου 1935) ἐπὶ κοσμογονίας Κονδύλη εἰδικὴ διάταξη ὥστε νὰ μὴ χρειάζεται διδακτορικὸ δίπλωμα στοὺς ἤδη (τότε) ὑπηρετοῦντες καθηγητὲς τῆς Ἀν. Ἐμπ. Σχολῆς!

Στὴ Διχτατορία Μεταξᾶ, ἐπίσης γιὰ νὰ κρατήσει τὴ θέση του, ἔγινε δουλοπρεπέστατος ὀμνητὴς τοῦ καθεστῶτος καὶ μὲ πομπώδεις διαλέξεις στοὺς σπουδαστὲς καὶ τοὺς διαφόρους ἐπιτελεῖς τῆς ΕΟΝ συνιστοῦσε εἰδικὰ φροντιστηριακὰ μαθήματα «πρὸς διαμόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος» τῶν φαλαγγιτῶν.

"Ηταν ἕνας ἀπὸ τοὺς πρωτοστάτες γιὰ νὰ παρθεῖ ἡ τερατώδης ἀπόφαση τῆς Ἀν. Ἐμπ. Σχολῆς καὶ ἀνακηρυχθεῖ ὁ Μεταξὰς Μέγας Ἐθνικὸς Εὐεργέτης καὶ στηθεῖ ἡ μαρμάρινη προτομή του στὴ Σχολὴ (ἔκτακτη συνεδρία τῆς 29-1-1941).

Γνωστὸς γερμανόδουλος ἀπὸ τοὺς λίγους ἔτρεξε νὰ ὑπηρετήσει τὴν Κατοχὴ καὶ διορίστηκε ἀπὸ τὸ φίλο του Τσολάκογλου πρόεδρος Συντονισμοῦ στὸ Ὑπουργεῖο Ἐπισιτισμοῦ τὸν τραγικὸ χειμῶνα 1941—42, δηλ. καμουφλαρισμένος Ὑφυπουργός. "Αποχώρησε ἀπὸ τὴ θέση αὐτὴ γιατὶ διορίστηκε ὁ Καραμάνος, κι' ὁ Τσολάκογλου τὸν ἔβαλε Πρύτανι στὴν Ἀνωτ. Ἐμπ. Σχολή, ἐξαναγκάστηκε ὅμως σὲ παραίτη

ΡΩΣΣΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Τοῦ Νίκου ΚΑΣΤΡΙΝΟΥ

Πρὶν ἀπὸ λίγον καιρὸ κυκλοφόρησε σὲ ἑλληνική μετάφραση ἕνα βιβλιαράκι τῶν σοβιετικῶν συγγραφέων Α. Τσιγκοβάτοφ καὶ Γ. Ρότκοβιτς μὲ τὸν τίτλο «Ρῶσσοι συγγραφεῖς». Δυστυχῶς δὲν ἔχουμε ὑπόψη τὸ πρωτότυπο κείμενο γιὰ νὰ κρίνουμε ἀπόλυτα τὴν ἀπόδοσή του στὴν ἑλληνική ἀπ' ὅλες τὶς πλευρές. Ὁ μεταφραστὴς ὅμως προσπαθεῖ μὲ μιὰν εἰσήγησή του καλογραμμένη νὰ κατωτοπίσει τὸν ἀναγνώστη περιληπτικὰ ἂν καὶ δὲν εἶναι εὔκολο σὲ λίγες σελιδοῦλες νὰ μιλήσει· κανεὶς γιὰ τὸν πολύπλευρο ἀπέραντο ὠκεανὸ ποὺ λέγεται ρωσσικὴ φιλολογία. Λέγει δὲ τὰ ἑξῆς: «Πούσκιν, Γκόγκολ, Ντοστογιέφσκι, Τολστόϊ, Τουργκένιεφ, Λερμοντὼφ, Μπελίνσκυ, Νεκρασωφ, Γκόρκι, Ἀντρέγιεφ, εἶναι μονο ἕνα τμῆμα τῶν πιὸ γνωστῶν συγγραφέων στὸ ἑλληνικὸ κοινὸ τὸ ὁποῖο δὲν εἶναι κἀν τόσο ἐνημερωμενο λεπτομερειακὰ ἐξ αἰτίας τῆς χαμηλῆς γενικὰ μορφωτικῆς στάθμης του γιὰ τὴν παγκόσμια λογοτεχνία».

Μὰ ἂν εἶναι ετσι τὰ πράγματα, ἂν ἡ στάθμη ἡ μορφωτικὴ τοῦ ἀναγνωστικου μας κοινοῦ εἶναι τέτοια ὅπως τὴ χαρακτηρίζει ὁ μεταφραστής, τοτε τὸ γεγονὸς τοῦτο αποτελεῖ ἕνα λόγο παραπάνω στὸ ὅτι τὸ σύγγραμμα αὐτὸ δὲν ἔπρεπε νὰ δοθεῖ στὸ ἑλληνικὸ κοινό, γιατὶ δεν τοῦ δίνει τιποτε σχεδὸν ἐξὸν ἀπὸ χρονολογίες γεννήσεως καὶ θανάτου καὶ τίτλους ἔργων ποὺ τὰ βρίσκει κανεὶς σ' ὁποιοδήποτε λεξικὸ μαζὶ μ' ἕναν γενικὸ χαραχτηρισμὸ πολιτικοκοινωνικὸ τοῦ σύνολου τοῦ ἔργου τοῦ κάθε συγγραφέα. Δηλαδὴ μιὰ σταγόνα μιὰ μόνο, ἀπ' τὸν ὠκεανὸ τῆς ρωσσικῆς λογοτεχνίας, ποὺ οὐτε τὸν πιὸ ἀμόρφωτο ἀναγνώστη δὲν μπορεῖ νὰ ἱκανοποιήσει, πολὺ δὲ περισσότερο ἕναν διανοούμενο. Γιατὶ μᾶς λέγει ὁ μεταφραστὴς ὅτι ἀπευθύνεται καὶ πρὸς τὸ διανοούμενο. Πῶς μπορεῖ ὅμως καὶ ὁ πρῶτος καὶ ὁ δεύτερος νὰ μποῦνε στὸ πνεῦμα μιᾶς λογοτεχνίας καὶ ἑνὸς λαοῦ μαθαίνοντος μόνο πότε γεννήθηκαν καὶ πότε πέθαναν καὶ ποιὰ ἔργα γράψανε οἱ ἀντιπρόσωποί του στὰ γράμματα καὶ στὶς τέχνες;

Ὁ μεταφραστὴς ὁμολογεῖ ὅτι «ποῦ καὶ ποῦ διασκεύασε κάπως πιὸ ἐλεύθερα τὸ κείμενο βάζοντας μερικὲς προσθῆκες.» Σὲ ποιὰ ἔκταση ἔγινε αὐτὴ ἡ διασκευὴ δὲν γνωρίζουμε δυστυχῶς γιατὶ δὲν ἔχουμε τὸ ρωσσικὸ κείμενο. Λέγει ὅμως πὼς ἡ ἐργασία αὐτὴ «ἔχει τὴν πρόθεση ν' ἀποτελέσει μιὰ συμβολὴ στὸν ὀρθὸ προσανατολισμὸ τῶν δικῶν μας συγγραφέων καὶ καλλιτεχνῶν». Τότε λοιπὸν τὸ βιβλιαράκι αὐτὸ δὲν εἶναι γιὰ τὸ ἀμόρφωτο κοινὸ ὅπως λέγει παραπάνω ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς διανοούμενούς μας. Καὶ γεννιέται τὸ ἐρώτημα: τόσο ἀμόρφωτοι εἶναι οἱ δικοί μας συγγραφεῖς καὶ καλλιτέχνες, ὥστε νὰ χουν ἀνάγκη νὰ μποῦνε στὰ φῶτισμένα παλάτια τῆς ρωσσικῆς Τέχνης ἀπὸ τὸ βιβλιαράκι αὐτὸ ποὺ τίποτε δὲ λέγει μὲ τὸ πενιχρότατο περιεχόμενό του, ποὺ μόνο γιὰ μαθητὲς τῶν δημοτικῶν σχολείων θὰ ἦταν ἴσως κατάλληλο; 'Αλλ' ὄχι. Οὔτε γι' αὐτοὺς δὲν κάνει.

Καὶ δὲν κάνει γιατὶ ἀπὸ τὴ σειρὰ τῶν συγγραφέων ποὺ ἀναφέρει λείπει ὁ ὑπερκολοσσὸς τῆς ρωσσικῆς λογοτεχνιας ὁ Ντοστογιέφσκι, λείπει ὁ ἄλλος κολοσσὸς ὁ Γέρτσεν, λείπουν οἱ Μερεζκόφσκυ, Γονταρώφ, Κριλώφ, (ὁ Ρῶσσος Αἴσωπος) Λομονοσωφ, Ἀρτσιμπάσεφ, Γκόρκι, Κοῦπριν, Ἀντρεγιεφ κλπ. Λείπουν αὐτοι οἱ κολοσσοι, σαν νὰ μην ὑπηρχαν σιο στερεωμα της ρωσσικῆς Διανοησης, καὶ αναφερονται συγγραφεις θευτερευοντες οπως ὁ Ηεκρασωφ, τον οποιον και στη Ρωσσια λιγοι γνωριζουν. Δηλαδὴ θα ηταν τὸ ιδιο σι ναθ'γαινε σε μια ξενη γλωσσα ενα ριθλιο μὲ τον τιτλο «Ἕλληνες συγγραφεῖς» και να μιλουσε για τον Ζολωμὸ, τον Ψυχαρη, τον Πορφυρα, τὸ Βλαστὸ, τον Παλλη, τον Καλβὸ, τὸν Κρυστάλλη κλπ. καὶ νὰ μην ἐλεγε λεξη για τον Παλαμα, για τον Παπαδιαμαντη, τον Καβαφη, κλπ. φαντασοῦστε λοιπον τί λογης διαφωτιση και ενημερωση θα γινοταν του ξενου αναγνωστη για την ἑλληνικη λογοτεχνια και τι λογης «συμβολη στον ὀρυο προσανατολισμὸ των ξενων συγγραφεων» για τὴν ἑλληνικὴ λογοτεχνια θα ηταν ἕνα τετιο ριθλιο.

Ἀλλὰ λέγει ἀκόμη ὁ μεταφραστὴς ὁτι «η ἐργασια αυτη δὲν ἔχει μοναδικὸ σκοπὸ να γνωρίσει ἁπλως μερικους γνωστους στὸ ἑλληνικο κοινο συγγραφεις κυττάγμένους μὲ τὸ ματι της μαρξιστικης κριτικῆς». Ἄρα ἐχει σκοπὸ νὰ δειξει τη ρωσσικὴ λογοτεχνία γενικὰ μὲ τις πιὸ δυνατὲς αντιπροσωπευτικὲς πνευματικὲς μορφες της. Καὶ τότε πως παραλειπεται ἡ ὑψηλότερη κορυφὴ τοῦ ρωσσικοῦ πνευματος, ὁ συγγραφεας τοῦ «Ἔγκλημα καὶ Τιμωρία»; 'Αλλὰ καὶ μὲ μάτι μαρξιστικὸ ἐξετάζοντας τὸ πράγμα, οὐτε ὁ Ντοστογιέφσκυ, οὐτε ὁ Γερτσεν οὐτε οἱ ἄλλοι κορυφαῖοι ἐργάτες τῶν ρωσσικῶν γραμμάτων, μποροῦν νὰ χαραχτηριστοῦν σὰν ἀντιδραστικοί. Ὁ Ντοστογιέφσκυ στὶς πολιτικές του ἰδέες ἦταν πανολαβιστής, στὰ ἔργα του ὅμως τὰ ἀριστουργήματα τῆς Διεθνοῦς λογοτεχνίας δεν κάνει παρὰ νὰ ξεσκεπαζει τὴ σαπίλα τῆς τσαρικῆς ἐποχῆς καὶ σὰν τέλειος ἀνατόμος νὰ δείχνει τὶς πληγὲς τῆς σημερινῆς κοινωνίας ποὺ ἔχουν ἀνάγκη θεραπείας. Οἱ μακάβριοι καὶ ἀρρωστημένοι τύποι του εἶναι δημιουργήματα μιᾶς ὑπισθοδρομικῆς ἀντιδραστικῆς κοινωνίας ποὺ γιὰ νὰ λείψουν πρέπει νὰ θεραπευτεῖ ἡ κοινωνία. Καὶ τὴ θεραπεία τὴν ἀνέλαβε νὰ τὴν κάνει ἡ Ὀχτωβριανὴ ἐπανάσταση. 'Αλλὰ τὸ θέμα εἶναι μεγάλο καὶ ἀνεξάντλητο καὶ περιορίζομαι τώρα στὸ ἀπαραίτητο συμπέρασμα ἀπ' ἀφορμὴ τῶν ὅσων εἶπα παραπάνω γιὰ τὸ βιβλίο ποὺ κάτω ἀπὸ τὸν μεγάλο καὶ πλατὺ σὲ ἔννοια τίτλο του «Ρῶσσοι συγγραφεῖς» ὑπάρχει ἕνα περιεχόμενο ποιοτικὰ καὶ ποσοτικὰ πολὺ φτωχό, πολὺ γυμνό. Καὶ τὸ συμπέρασμα εἶναι τὸ ἑξῆς: Τελευταῖα κατέχει τὸν τόπο μας ἕνας ἐκδοτικὸς ὀργασμός, σημάδι εὐχάριστο, τοῦ ὅτι ὁ λαός μας διαβάζει, διψᾶ νὰ μάθει, νὰ φωτιστεῖ. Δυστυχῶς ὅμως τοῦ εὐχάριστου αὐτοῦ γεγονότος γίνεται ἄγρια ἐμπορικὴ ἐκμετάλλευση, χωρὶς προσοχή, χωρὶς σύστημα, χωρὶς εἰλικρίνεια. Φτάνει νὰ εἶναι τὸ ἔργο ἀριστερὸ καὶ προπαντὸς ρωσσικὸ γιὰ νὰ ρουφηχτεῖ ἀπὸ τὸ κοινό. Τοῦτο ὅμως παρ' ὅλη τὴν καλὴ πλευρά του, ἔχει καὶ τὴν κακὴ ὄψη του. Δίνοντας στὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ ὅ,τι λάχει καὶ ὅπως λάχει, ἔργα χωρὶς ἀξία ἢ κακομεταφρασμένα μὲ ἀσυγχώρητη προχειρολογία, μπορεῖ νὰ ὠφελοῦμε προσωρινὰ τὸ ταμεῖο τοῦ ἐκδότη ἢ τοῦ μεταφραστῆ, κάνουμε ὅμως πολὺ κακὸ στὸ κοινὸ διαστρεβλώνοντας τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν πραγματικότητα. Κι' αὐτὸ τὸ κακὸ πρέπει ἀν χτυπηθεῖ τώρα στὴν ἀρχὴ ποὺ εἶναι καιρὸς ἀκόμα. Καὶ τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι δύσκολο. Καὶ δὲν εἶναι δύσκολο γιατὶ τὸ ἔδαφος τῆς ἀριστερῆς φιλολογίας καὶ μάλιστα τῆς ρωσσικῆς εἶναι τόσο πλούσιο, τόσο ἀπλόχωρο καὶ ἀνεκμετάλλευτο ποὺ ἡ ἐπιλογὴ νὰ εἶναι εὔκολη καὶ δουλειὰ νὰ ὑπάρχει γιὰ ὅλους καὶ ἀπὸ τὴν ἐμπορικὴ ἄποψη καὶ ἀπὸ τὴν ὠφελιμιστικὴ γιὰ τὸ κοινὸ καὶ χρειάζεται μόνο εἰλικρίνεια καὶ σεβασμὸς καὶ πρὸς τοὺς συγγραφεῖς καὶ πρὸς τὸ κοινὸ χωρὶς νὰ λαθαίνεται ὑπόψη τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ ἔλεγχος εἶναι δύσκολος προπαντὸς στὸ ρωσσικὸ τομέα τῶν γραμμάτων καὶ τεχνῶν καὶ συνεπῶς στὸ βασίλειο τῶν τυφλῶν μποροῦν νὰ βασιλεύουν οἱ μονόφθαλμοι.

Η ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ Ο ΛΑΟΣ

Τοῦ Σωκράτη ΚΑΡΑΝΤΙΝΟΥ

Ἡ τέχνη προέρχεται ἀπὸ τὸ λαὸ καὶ απευνυνεται στο λαό. Ἱιρωτος ἔκανε τεχνη ὁ λαος. Καὶ ἀν καποτε δεν πιαει προς τὸ λαὸ ἡ τεχνη, ἢ αν καποτε δε φτανει ὡς αυτον, αυτὸ γινεται σ' εποχες ξεπεσμου ἢ σ' εποχές μεταβατικες που τοτε και η τεχνη... δεν ειναι τεχνη.

Στὶς εποχὲς τὶς δημιουργικές, τῶν πραγματικων πολιτισμων, ἡ τεχνη ειναι ἔκφραση αυτονοητη και φυσικη, αθωοστη. Ἰοτε απὸ το σπουδαιοτερο τεχνίτη ἴσαμε τον τελευταιο εργατοσουλευτη, ὁλοι θελοντας και μη θελοντας, κινοῦνται μεσα στα πλαισια της τεχνης της αληθινης. Μπορεῖ ρεθμια ολων ἡ επιδουση να μη στεκει στο ιδιο υψος, ομως οεν ξεπεφτει ποτε ἴσαμε το κακοτεχνο και τὸ αποκρουστικὸ. Ἰιαρε τὰ γλυπτὰ των πιὸ ξεχωριστων της περιλαμπρης ελληνικης αρχαιοτητας, παρε και τα τελευταια γλυπτὰ ὁποιανου μαρμαρογλυφτη της ἰσιας εποχης. Ὅλα στοιχεωδως εχουνε την καλλιέργεια καὶ την πληροτητα τοῦ φτασμενου. Θαρῶ το ἰδιο γινεται και με τὰ βυζαντινὰ· καὶ μὲ τὰ ἔργα κάθε αναλογης εποχης. Γιατὶ τὸ ἔργο ἐκφραζει την εποχὴ του και το κατασταλαγμα ἐκεινῆς αντιστοιχεῖ μὲ καταστάλαγμα σὲ αναλογο βαθμὸ, της τεχνης.

Μόνο τότε μπορει ἡ τέχνη νὰ πάει πραγματικὰ πρὸς τὸ λαό, ὅταν ειναι αληθινὴ καὶ ὑψηλή. Γιατὶ μόνο τότε ειναι ἔκφρασή του. Μᾶς χρειάζεται φυσικὰ νὰ ξεκαθαρισουμε τι ειναι τέχνη καὶ ποιὰ ειναι ἡ διαφορὰ ἀνάμεσα σ' αὐτὸ ποὺ ειναι και σ' αὐτὸ ποὺ ἐμφανίζεται πολλὲς φορές, σὰν τέχνη.

Καποτε—καθὼς δά, καὶ στοὺς καιροὺς μας—παρουσιάζονται ὡς τέχνη δοσίματα πρόχειρα, συχνὰ πρόστυχα, ἀπνευμάτιστα καὶ ἀντιαισθητικά, ποὺ ξεγελᾶνε τὸν κόσμο, τὸν πέρνουν μὲ τὸ μέρος τους καί, φορώντας μόνο τὴ μάσκα τῆς τέχνης, κερδίζουνε μιὰν ἄχαρη ἐπιτυχία, ἐντελῶς ἐξωτερικὴ καὶ ὁλότελα ἐφήμερη. Τοῦτο τὸ ψεῦδος, παράλληλα πρὸς ἄλλα ψεύδη πνευματικά, δημιουργεῖ ἕνα καθεστὼς ποὺ μοιάζει νὰ εἶναι ἀδιάσειστο καὶ ἀπρόβλητο. Καὶ εἶναι προσωρας ὀχι γιατὶ μπορεῖ ποτὲ το ψεμμα νὰ νικησει την ἀλήθεια, παρα γιατὶ τουτη ἡ ἀλήθεια δὲ σώνει ἀκομα νὰ παρουσιαστεῖ ὀργανωμένη καὶ συγκροτημενη σ' ἔκφραση εὐσυνείδητη, ἐνὼ ἀπ' ὅλες τις μεριὲς τὸ ψεῦδος παρουσιάζεται στὸ λαὸ μὲ τὴν ξεγελαστικὴ μάσκα τῆς τέχνης. Ἰὸ κακοδασκάλεμμα τοῦτο τοῦ λαοῦ γινεται μὲ κάθε φροντίδα γιὰ νὰ παραπλανηθεῖ, γιὰ ν' ἀτονίσουν ἡ αἴσθησή του καὶ ὁ ἔλεγχος, ἡ θεμιτὴ καὶ ἀφομοιωτικὴ ζωντανὴ ἀντίδραση, γιὰ ν' ἀμβλυνθεῖ μ' ἕνα λόγο τὸ αἰσθητικὸ του κριτήριο. Ἀποκοιμιέται ἔτσι ἡ ἐσωτερικὴ δράση τοῦ προσδεχόμενου τὸ καλλιτεχνικὸ ἔργο καὶ μ' εὐκολία πιὰ τοῦ ἐπιβάλλεται τὸ ψεῦδος.

Σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση τὸ δραστικὸ ἀντίδοτο εἶναι: νὰ ὑπάρξει ἀληθινὴ τέχνη. Κι' ἂν ἐμφανιζόμενη ἡ ἀληθινὴ τέχνη, μπορεῖ στὴν ἀρχὴ νὰ ξενίσει κάπως καὶ νὰ χτυπηθεῖ, ἀθέλητα ἀπὸ τὸ ἀφιονισμένο λαό, θεληματικὰ ἀπὸ τοὺς ταπεινοὺς συμφεροντολόγους, τοὺς ἐμπόρους τῆς καθιερωμένης κατάστασης, ὅμως δημιουργεῖ ἀμέσως ἕνα σημεῖο σύγκρισης καὶ σιγὰ-σιγὰ—καμμιὰ φορὰ καὶ ἄμεσα, ἂν οἱ εἰδικὲς συνθῆκες βοηθήσουνε σὲ μιὰ σχετικὴ ὁλοκλήρωση—ἐπιβάλλεται μὲ τὴ σοβαρότητα καὶ μὲ τὴν ἀλήθειά της. Μόνο ποὺ χρειάζεται σὰν Ἰδέα καὶ σὰ λειτουργία, σὰ μορφὴ καὶ σὰν περιεχόμενο, σὰν οὐσία καὶ σὰν ἀπόδοση, νὰ στέκεται στέρεα στὰ πόδια της.

Γιὰ τὶς σχετικὲς προϋποθέσεις ποὺ εἶναι τὸ βάθρο μιᾶς τέτοιας ἐκδήλωσης μπορεῖ νὰ μιλήσουμε μιὰν ἄλλη φορά.

Ο ΓΑΛΛΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ

Κάθε ἐφημερίδα, ποὺ κυκλοφορεῖ σημερα στὴ Γαλλία, ξεκίνησε ἀπὸ κάποιο παράνομο ὑπόγειο. Ἀπὸ τὶς προπολεμικὲς ἐφημερίδες κυκλοφοροῦν μονάχα ἡ «Οὐμανιτὲ» τὸ ὄργανο τοῦ Κ.Κ. Γαλλίας, τὸ «Ἰστολιέ» τὸ ὄργανο τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος Γαλλίας, ἡ «Λ' Ὄμπ χριστιανοδημοκρατικὴ ἐφημερίδα καὶ ὁ «Φιγκαρὸ» τὴς δεξιᾶς πτέρυγας τῶν Καθολικῶν. Ἀπ' αὐτὲς οἱ δυὸ πρῶτες ἐπιζοῦσε γιατὶ βγαίνανε παράνομα στὸν καιρὸ τῶν Γερμανῶν καὶ οἱ δυὸ δεύτερες γιατὶ μὲ τὸν ἔρχομό τους εἴχανε τὸ κουράγιο νὰ κλείσουν. Οἱ ἄλλες παράνομες ἐφημερίδες στὸν καιρὸ τῆς κατοχῆς ποὺ κυκλοφοροῦν στὴ Γαλλία εἶναι οἱ: «Λιμπερασιόν», «Κομπάτ», «Ρεζιστάνς», ποὺ ἄλλαξε τελευταῖα τ' ὄνομά της σὲ «Φρὰνς Σουάρ», ἡ «Φρὰν Τιρέζ», ἡ «Ντεφὰνς ντὲ λὰ Φρὰνς». Τρεῖς μονάχα κατοῦργιες ἐφημερίδες βγαίνουνε στὸ Παρίσι χωρὶς νὰ χουνε γεννηθεῖ στὴν ἐξορία ἢ στὴν παρανομία. Οἱ ἐφημερίδες αὐτὲς εἶναι οἱ «Λίμπρ», ποὺ διευθύνεται ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸ Κίνημα Αἰχμαλώτων Πολέμου καὶ Ἐξορίστων καὶ ἰδρύθηκε ἀπὸ τοὺς Μακὶ στὴν Κεντρικὴ Γαλλία, ἡ Κομμουνιστικὴ Ἐφημερίδα «Σὲ Σουάρ» καὶ ἡ «Ρεζιστάνς».

Ὁ γαλλικὸς τύπος ἔχει σπάσει κάθε σχέση μὲ τὴν παλιὰ παράδοση τῆς διαφθορᾶς καὶ βρίσκεται σὲ πραγματικὰ ἀνιχνευνητικὸ στάδιο. Τὸ φύλλο λοιπὸν δυὸ φράγκα γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ διατηρήσει τὴν οἰκονομική του ἀνεξαρτησία. Οἱ ἐφημερίδες βγαίνουνε δισέλιδες σὲ μικρὸ σχῆμα. Ἡ κυκλοφορία τους εἶναι κατὰ μέσον ὅρο 250.000 ὡς 300.000 φύλλα. Τὸ προσωπικὸ εἶναι περιορισμένο καὶ τὰ ἔξοδα τῆς ἐκδοσης χαμηλά.

ΞΕΚΙΝΩΝΤΑΣ

Ἀπὸ τὸ σημερινὸ κεντρικὸ ἐθνικοπνευματικὸ πρόβλημα πρὸς κάποιες ἄμεσα ἐπιβαλλόμενες προβλέψεις

Σειρὰ ἄρθρων τοῦ Ἄγγελου ΣΙΚΕΔΙΑΝΟΥ

Ἄρθρο δεύτερο

Στὸ προηγούμενο ἄρθρο μου ἐμίλησα γιὰ «αὐθεντικὴ Ἑλληνικὴ σκοπιά». Κ' εὐθὺς ἀμέσως ξεπετιέται, ὅπως νομίζω, γιὰ ὅλους τὸ ἐρώτημα: Γιὰ ποιὰ αὐθεντικὴ Ἑλληνικὴ σκοπιὰ μιλῶ;

Γιατὶ ὑπάρχει βεβαιότατα μιὰ Ἑλληνικὴ ἱστορικὴ σκοπιά, ἀναγνωρισμένη αἰῶνες ἤδη ἀπὸ ὅλους τοὺς Εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς καὶ ποὺ θεωρεῖται ἔκτοτε ἀπὸ τοὺς ἴδιους ὡς ἡ ὑψηλότερη σκοπιὰ μὲ τὴν ὁποία ἀνέκαθε φιλοδοξοῦσαν νὰ ταυτίσουν τὴ δική τους.

Οὐσιαστικὰ ἡ Ἱστορία τῆς Εὐρώπης πρωτανοίγεται μὲ κάποια ζωηρὴ ἀναγνώριση κ' υἱοθέτηση ὁρισμένων πολιτιστικῶν ἀξιωμάτων ποὺ τὰ θέσπισε σὲ ὁρισμένη Ἑλληνικὴν ἱστορικὴ περίοδο ἡ στιγμαία ὅσο καὶ περίλαμπρη ὁμαδικὴ ἐξέγερση τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου ἐναντίον τοῦ Ἀσιατικοῦ Σατραπισμοῦ καὶ ἡ ἀντίστοιχη, ἐκτυφλωτικὰ λαμπρὴ ἀναρρίπιση, ἀνάμεσα στοὺς Ἕλληνες, τῆς Δημοκρατικῆς Ἐλευθερίας καὶ τοῦ ἀπότοκου κοινωνικοῦ, πολιτικοῦ της καὶ διανοητικοῦ ἀτομικισμοῦ. Ἔτσι ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἱστορία ὅταν δὲν βλέπει στὴν Ἑλλάδα ἕνα Μύθο καταπληκτικῆς γενναιότητας κι' ὡραιότητας, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐπλησίαζε κάθε τόσο γιὰ νὰ καθρεφτίσει μὲ ἀγωνία καὶ φιλαρέσκεια τοὺς ἠρωϊσμούς της, εἴτε τὶς μεσαῖες μορφὲς τῆς Τέχνης, τῆς Διανόησης καὶ τοῦ γενικοῦ πολιτισμοῦ της, ὡς ἀνώτερη πολιτικὴ καὶ ἱστορικὴ συνείδηση, δὲν ἐποχώρησε ποτὲ πιὸ πάνω ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς Ἐμπειρικῆς Ἑλληνικῆς πολιτικῆς κι' ἀπὸ τὴν πρόθυμη ἀναγνώριση (καθὼς τὴ θέσανε σὲ ὥρες παρακμῆς γιὰ τὴν Ἑλλάδα οἱ Σοφιστές, οἱ Στωϊκοὶ καὶ οἱ Ἐπικούρειοι) τοῦ Ἀτόμου, ὡς κέντρου τοῦ Παντός.

Χωρὶς λοιπὸν ἀμφιβολία δὲν μιλῶ ἐδῶ γιὰ τὴ σκοπιὰν αὐτή, ὅσο δήποτε κι ἂν ὡς βαθμίδα ἐποπτείας ἱστορικῆς παγκόσμιας, ἔχει μιὰ ἐντελῶς ξεχωρισμένη θέση. Ἡ Ἱστορία τῆς Ἑλλάδας («καὶ μαζὶ μ' αὐτὴν ἡ Ἱστορία ὁλόκληρου τοῦ κόσμου) ἀντικρυζόμενη ἀπ' αὐτὴ μονάχα τὴ βαθμίδα, θὰ γινόνταν ἔτσι μιὰ ἱστορία ὅπου οἱ θοιαμβευτικὲς καθολικὲς ἀναλαμπὲς τῶν δοξασμένων της στιγμῶν, θὰ μᾶς προσφέραν, θάλεγε κανένας, τὸ δικαίωμα νὰ τὶς ἀνταγωνιζόμαστε μὲ ἀνάλογες, ἂν ὄχι ἐντονώτερες πνευματικές, κοινωνικὲς καὶ ἐθνικές μας πτώσεις. Ἡ παγκόσμιας σημασίας νίκη κατὰ τῶν Περσῶν, ἢ καὶ ἀπὸ πρόσφατο παράδειγμα. ἡ παγκόσμιας σημασίας Ἀλβανική μας νίκη, ἢ οἱ πηγαῖες Ἀογὲς τῆς ἐθνικῆς ἀντίστασής μας ἀπὸ κεῖ καὶ μπρός, θὰ κοσταντοῦσαν ἔτσι νάναι ἡ φυσικὴ αἰτιολογία ἀμέσως ἔπειτα ἀπὸ κεῖνες, τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐμφύλιου σπαραγμοῦ, καὶ ἡ καθολική, κοσμοϊστοοικὴ ἀκτινοβολία τῆς διαιώνιας μαζὶ καὶ πανελλήνιας Δημοκρατικῆς Ἰδέας, τὸ πιὸ γνήσιο ἔνυσιμα γιὰ τὴν ἐκπύρωση τοῦ πιὸ στενοῦ κι' ἀπὸ κάθε ἄποψη Ἑλληνοκτόνου καὶ πνευματοκτόνου ἀτομικισμοῦ μας.

Ἡ σκοπιὰ αὐτὴ θ' ἀνῆκε τότε περισσότερο, ὡς ἱστορικὸ φαινόμενο, σὲ μιὰ μοιραία ἐκρηκτικὴν ἀναλαμπὴ τοῦ γενικοῦ Ἑλληνικοῦ ὑποσυνείδητου, χάση στὸ ὁποῖο οἱ θριαμβευτικώτερες καὶ οἱ σκοτεινότερες στιγμὲς τῆς Ἱστορίας μας θὰ συγχέόντανε ὡς συγγέονται δυστυνῶς ἀκόμα γιὰ τοὺς περισσότερους, ἀναμεσό τους, τσαγικά. Ἡ σκοπιὰ αὐτὴ ἀσφαλῶς λοιπόν, δὲν εἶνε ὁ ὅλου. ἡ αὐθεντικὴ Ἑλληνικὴ σκοπιὰ ἐκείνη, ποὺ τελειώνοντας τὸ πρῶτο μου ἄρθρο ἔννοῶ.

Ἡ σκοπιὰ ποὺ ἔννοῶ, στέκει ἄπειρα ψηλότερα, ὅπως κι' ἄπειρα βαθύτερα ἀπὸ τὴ συνειθισμένη ἐκτίμηση τῆς Ἱστορίας μας (ὡς μᾶς τὴν ἐρμήνευψε προπάντων, καθὼς εἶπα, ἐπὶ αἰῶνες καὶ τὴ διωχέτευσε ὡς κοινὴ συνείδηση στὶς φλέβες μας ἡ Δύση), πάνω ἀπὸ τὴ ζώνη τῶν λαμπρῶν καὶ στιγμαίων ἐκπυρώσεων τοῦ Ἑλληνικοῦ ὑποσυνείδητου, σὲ μιὰ σφαῖρα βάθους καὶ ὕψους ποὺ ἡ κατάκτησή της μόνη ἀποτελεῖ τὸ ὑπέρτερο καθῆκον τῶν πνευματικῶν τοῦ τόπου στελεχῶν, ἂν τὰ στελέχη αὐτὰ ἀποδίνουνε πραγματικὰ στὸν ἑαυτό τους μιὰ ὁρισμένη ἱστορικὴ εὐθύνη καὶ μιὰν ἰδιαίτερη καὶ ἀληθινὰ ἡγετικὴ δημιουργικὴν ἀποστολή. Καὶ ἡ κατάκτηση αὐτὴ ἀσφαλῶς δὲν εἶν' ὁλότελα εὔκολη. Γιὰ τὸν καθένα ποὺ θὰ τὴν ἐπιχειροῦσε, χρειάζεται μιὰ ριζικὴ προσπάθεια κι' ἄσκηση, ὥστε ὅλο τὸ περίβλημα τῶν διάφορων ἐπιρροῶν ποὺ μᾶς τυλίγουν στὴν ἐκτίμηση τοῦ ἴδιου μας αὐθεντικοῦ Ἑλληνικοῦ ἑαυτοῦ, νὰ διασκεδασθεῖ καὶ νὰ κριθεῖ ἀπὸ τὸ γνήσιο ψυχικό μας σπέρμα, ὡσότου διεισδύοντας στὴ βαθύτεροην Ἑλληνικὴν οὐσία μας, ἀκτινοβολήσει σὲ μιὰ περιφέρειαν ἄμετρη τὸ πνεῦμα τοῦ πραγματικοῦ ἱστορικοῦ μας προορισμοῦ. Πνεῦμα πλατύτατο καὶ ποὺ ὀφείλει ν' ἀγκαλιάζει ἐποπτειακά, ἐνεργὰ καὶ ξάστερα ὅλη τὴ σύγχρονη πνευματικὴ καὶ ἱστορικὴ πραγματικότητα τοῦ κόσμου.

Γιατὶ βεβαιότατα, ὅταν λέμε Ἑλλάδα, δὲν ἐννοοῦμε μιὰν Ἑλλάδα ποὺ νὰ κατατέμνεται σὲ τόξα χρονικά, ἀσύνδετα καὶ μὲ τὴν ἴδια τις διαιώνια, ἀλλὰ σύγγρονα καὶ μὲ τὴν ὅλην Ἱστορία ὅλου τοῦ ἄλλου κόσμου. Ἐννοοῦμε μιὰν Ἑλλάδα ἰδωμένη ἀπὸ τὴν κορυφὴ ἑνὸς ἀπώτατου Ἀθρωπολογικοῦ σημείου, ποὺ νὰ μᾶς διαπιστώνει ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰώνων κι' ὡς μὲ σήμερα τὴν κεντρικὴν ἱστορικὴ ἀποστολή μας, ἀπὸ τὴν ὁποία, μαζὶ μὲ μᾶς, σὰν Ἕλληνες, ἐβγῆκαν κ' ἐξασκολουθοῦν νὰ βγαίνουν ὁλοένα ὅλοι οἱ κλάδοι τοῦ τεράστιου δέντρου ποὺ μπορεῖ νὰ ὀνομάζεται παντοῦ ὑπεύθυνα, ὡς στρατευόμενη κι' ἀνιοῦσα Ἀνθρώπινη Ἱστορία».

Ἀλλὰ ἀκριβῶς ὅ,τι σκεπάστηκε γιὰ μᾶς τοὺς τελευταίους αἰῶνες ἀπ' τὴ Δύση, ποὺ ἀνάλαβε νὰ γίνει ἐκ τῶν ὑστέρων ὁ πνευματικός μας Δάσκαλος, εἶναι ἡ καθολικὴ πνευματικὴ ἐκείνη κορυφὴ ἀπὸ τὴν ὁποία ξεκινᾶ ὡς πνευματικὴ καὶ ἱστορικὴ ὀντότητα ἀνέκαθε ἡ Ἑλλάδα. Κι' αὐτὸ ἁπλούστατα γιατὶ ἡ κορυφὴ αὐτὴ ὡς συνειδητὴ ἱστορικὴ καταβολή, ἀπουσίασε συστηματικὰ ἀπ' τὴν ἴδια Δύση. Ἀπουσίασε στὴ φιλοσοφία της σὰν ἡ αἴσθηση μιᾶς μέθεξης οὐσιαστικῆς στὴν ὅλη Κοσμικὴ Ζωή. Ἀπουσίασε γενικὰ στὴν Ἱστορία της, σὰν αἴσθημα κοινῆς πνευματικῆς καταγωγῆς μ' ὅλους τοὺς ἄλλους δημιουργικοὺς τῆς Ἀνθρωπότητας λαούς, καθὼς τὸ αἴσθημα αὐτὸ οὐσιαστικὰ ὑπάρχει μέσα σ' ὅλη τὴν Ἑλληνικὴ Ἀρχαιότητα, ποὺ ἀγκαλιάζει ἀπ' ὁποιοδήποτε σημεῖο κι' ἂν τὴν κυττάξουμε, μέσα στὴν ἴδια καθαρὴ συνθετικὴ ἀγκαλιὰ καὶ τὴν Ἀνατολὴ συγχρόνως καὶ τὴ Δύση. Ἀπουσίασε πρὸ παντὸς σὰν πρόγραμμα κοινωνικὸ παγκόσμιο, καθὼς αὐτὸ ὑπῆρξε πάντα στὴν πνευματικὴ τὴν «ἄνω» κι' ὄχι τὴν ἐμπειρικὰ κατώτερη πολιτικὴν Ἑλλάδα κι' ὡς γιὰ παράδειγμα ὑπῆρξε προκειμένου γιὰ ἄλλους λαούς, μὲς στὸ μεγάλο πνεῦμα ἑνὸς Μωϋσῆ, ἢ ὑπάρχει πάντα πάνοπλο (καθὼς θὰ ἰδοῦμε προχωρῶντας σὲ ἄλλο μου ἄρθρο), μὲς στὸ γνήσιο Πνεῦμα καὶ τὸ γνήσιο Δράμα ἑνὸς Χριστοῦ.

***

Χωρὶς καμμιὰν ὡστόσο ἀμφιβολία, ἡ Δύση ὑφίσταται στὸ μεταξύ, αἰῶνες τώρα κι' ὡς μὲ σήμερα, ἐξαντλῶντας ἀπὸ τὴ βαθειὰν οὐσία ἑνὸς Πνεύματος καὶ μι

Ἡ ἱστορική μας σελίδα

ΟΙ ΔΟΣΙΛΟΓΟΙ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Τοῦ Γιάννη ΚΟΓΧΤΣΟΓΛΟΓ

«Ἐάν τις προδιδῷ, κριθέντα ἐν δικαστηρίῳ, μὴ ταφῆναι ἐν τῇ Ἀττικῇ»
Πλούταρχος, «Ἠθικά», 549α.

Ἡ συνοπτικὴ τούτη ἔκθεση, ὅπως κι' ἄλλες, ποὺ θ' ἀκολουθήσουν, εἶνε αὐστηρὰ πληροφοριακή. Γιὰ λόγους τάξης, ὁ συγγραφέας ὀφεῖλει προκαταβολικὰ νὰ τονίσει, πῶς πρόκειται ὄχι γιὰ συμπόκνωση ἱστορικῆς ὕλης, μὰ γιὰ ἀπομόνωση σκόπιμη ὁρισμένων ἱστορικῶν «πράξεων», μὲ «οἰκονομία καὶ χειρισμό», ὅπως ἔλεγε ὁ Πολύβιος, ἐπίσης «πρακτικά», δίχως ἐρμηνευτικὴ πρόθεση αἰτιολογικῆς τοποθέτησής τους. Πέρνουνται τ' ἀποτελέσματα, χωρὶς νὰ καθορίζουνται κ' οἱ ἀντίστοιχοι πρωτουργοὶ προσδιοριστικοὶ παράγοντες. Καθὼς εὔκολα θὰ καταλάβει ὁ ἀναγνώστης, παραλληλίζουνται συγκριτικὰ ὁρισμένες ἐκδηλώσεις τῆς σημερινῆς Ἑλλάδας μὲ τῆς τοτινῆς, γιὰ νὰ ὁπογραμμιστεῖ ἡ διαφορὰ καὶ νὰ ἐξαρθεῖ τὸ διδακτικὸ ἱστορικὸ στοιχεῖο, τὸ παραδειγματικὸ «ἐπίτευγμα», τὸ ὑπόδειγμα. Βέβαια, ἄλλη ἡ ἱστορικὴ ἀναγκαιότητα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κ' ἄλλη τῆς σημερινῆς. Κι' ἀφοῦ οἱ ἱστορικὲς «πράξεις», στὴν ὀργανικὴ προοδευτικὴ ἀλληλουχία τους καὶ στὴν κατηγορηματικὴ τους ἔκφραση, εἶνε ἀποκρυσταλλωμένες μορφὲς ἑνὸς νομοτελειακοῦ «γίγνεσθαι», δὲ μποροῦμε νὰ ἐπικαλούμαστε ἁπλοϊκὰ τὸ ἐναγώρισμα νεκρῶν πραγμάτων νεκρῶν ἐποχῶν. Μὰ ὅσο κι' ἂν οἱ θεσμοί, τὰ ἤθη κ' ἔθιμα, ἡ νοοτροπία, ἡ φιλοσοφικὴ σκέψη, ἡ οἰκονομικο-κοινωνικὴ διάρθρωση, τὸ «ἐποικοδόμημα» μιᾶς περιόδου ἀποτελοῦν «εἶδοποιὸ διαφορὰ» μεταβατικοῦ ἱστορικοῦ σταδίου, εἶν' ἀδύνατο μὲ μιὰ πειθαρχημένα δυναμικὴ ἀντίληψη καὶ κρίση νὰ μὴ διαβλέψουμε θετικὰ ἐκμεταλλεύσιμο ὑλικό, ἀναφορικά, τουλάχιστο, μὲ τὶς κοινωνικὰ ἐπιβαλλόμενες ἠθικές μας ἀντιδράσεις.

* * *

Γιὰ νὰ γίνει σταθερὰ κατανοητὴ καὶ γιὰ νὰ ἐκτιμηθεῖ ἀνάλογα ἡ σημασία τοῦ δοσιλογισμοῦ στὴν ἑλληνικὴ ἀρχαιότητα, ἀνάγκη νὰ θιγοῦν πρῶτα δύο βασικὲς καὶ συναφεῖς ἐκδηλώσεις τῆς ἐποχῆς: τῆς ἀποκλειστικῆς ἀφοσίωσης στὴν πολιτεία καὶ τοῦ μεγάλου σεβασμοῦ πρὸς τοὺς νεκρούς.

Μὲ τὴν ἀναδρομὴ στὸν κόσμο, ποὺ μᾶς παρουσιάζει ὁ Ὅμηρος, βλέπουμε κιόλας, πῶς ἡ πολιτεία εἶνε ἡ μοναδικὴ προϋπόθεση γιὰ τὸν ἐξευγενισμὸ καὶ τὴν ἀνάπτυξη στοὺς πρώτους ἑλληνικοὺς χρόνους. Ἡ Πολιτεία, ἡ ἄρτια κοινωνία — ἔννοιες ταυτόσημες στοὺς ἀρχαίους κ' εἰδικώτερα στὸν Πλάτωνα — εἶνε, σὰν τὸ ἄτομο, ἑνότητα. Ἔχει, σὰν τὸ ἄτομο, προσωπικότητα. Ἡ πολιτεία, εἶνε κι' αὐτὴ σύστημα ἀπὸ ἀτομικὲς λειτουργίες. Κ' ἔτσι, στὴν οὐσία της, δὲ διαφέρει ἀπὸ τὸ ἄτομο, ποὺ εἶνε ὀργανικὸ σύστημα ἀπὸ φυσικὲς καὶ ψυχικὲς λειτουργίες. Ὁ ἄνθρωπος δὲ μπορεῖ νὰ ὑπάρξει παρὰ μονάχα μέσα στὴν πολιτεία. Σ' αὐτὴν συντελοῦνται ὅλες οἱ πράξεις του. Οἱ ἀρετὲς τῶν πράξεών του εἶνε καὶ κοινωνικὲς ἀρετές. Ὁρίζουν πράξεις, ποὺ ὅλες γίνουνται μέσα στὸ πλαίσιο τῆς πολιτείας. Ὁ ἐξωπολιτειακὸς βίος θεωρεῖται ἀκατανόητος, βάρβαρος. (Κ. Τσάτσου, «Ἡ κοινων. φιλοσοφία τῶν ἀρχ. Ἑλλήνων»).

Ἀπὸ τὸν Ὅμηρο, ἐπίσης, βλέπουμε τοὺς νεκροὺς νὰ γίνουνται ἀντικείμενο ἐξαιρετικῶν ἀπασχολήσεων καὶ νάχουν ἀξιώσεις, πάνω στοὺς ζωντανούς. Ἀξιοῦν, ἰδιαίτερα, τὴν ταφὴ καὶ τὶς ἐκδηλώσεις τοῦ πένθους, ποὺ συνδέουνται μ' αὐτήν, καὶ ποὺ σὲ δυὸ χωρία τῆς «Ὀδύσσειας» (4, 197. 24,296), χαρακτηρίζουνται γιὰ «ἔργας θανόντων».

Ἂν τύχαινε, πολλὲς φορές, οἱ νεκροὶ τῶν πολέμων νὰ μένουν ἄταφοι, πρᾶμα ποὺ μνημονεύεται μὲ μεγάλη ὀδύνη καὶ συχασιά, αὐτὸ ὀφείλεται στὶς σκληρὲς πολεμικὲς συνθῆκες. Ὅσο προχωροῦμε στὴν μεταομηρικὴ περίοδο, ὁ σεβασμὸς στοὺς νεκροὺς μεγαλώνει. Ὁ Ἰσοκράτης στὸν «Παναθηναϊκὸ» (169. 170) ὑποστηρίζει κατηγορηματικά, πῶς παλιὸ εἶνε τὸ ἔθιμο καὶ κοινὴ ἡ ἠθικὴ ἀντίληψη τῶν Ἑλλήνων ὅλων νὰ παραδίδουν, μετὰ τὴ μάχη, στοὺς ἐχθροὺς τοὺς νεκροὺς τους. Θάπρεπε νὰ τονιστεῖ, πῶς οἱ Ἕλληνες προτιμοῦσαν νὰ θάψουν ὅλους τοὺς νεκροὺς τους, παρὰ νὰ νικήσουν, ὅπως βλέπουμε στὸ Θουκυδίδη (4,44) καὶ στὸν Πλούταρχο (Νικ. 6), μὲ τὴν περίπτωση τοῦ στρατηγοῦ Νίκιου, κατὰ τὴ μάχη τῆς Κορίνθου. Ὁ Ξενοφώντας, στὴν «Κύρου Ἀνάβαση» (4,1,19) κατηγορεῖ τὸ νικητὴ Χειρίσοφο γιὰ τὴν ἄδικη ἀπώλεια δύο ἀνδρῶν, ποὺ δὲν πρόλαβε νὰ τοὺς θάψει. Τὴν ἴδια κατηγορία βλέπουμε ἐνάντια στοὺς, ἐπίσης νικητές, Ἀθηναίους στρατηγούς, κατὰ τὴ μάχη τῆς Ἀργινούσας. Οἱ στρατηγοὶ ἐκεῖνοι καταδικάστηκαν γιὰ τὴν παράλειψή τους, κ' ὕστερ' ἀπὸ 30 ὁλόκληρα χρόνια τοὺς θυμᾶται ὁ Χαβρίδης, μετὰ τὴ νίκη τῆς Νάξου (Διόδωρος, 15, 35). Ἡ καταδίκη τούτη γίνετ' ἀφορμὴ γιὰ θεωρητικὴ διδασκαλία στοὺς μεταγενέστερους: «Οὔτε καιρό, οὔτε ὥρα, οὔτε τόπο, οὔτε φόβο νὰ προφασίζεσαι, εἴτε νικῶντας εἴτε ὄχι, ὅταν δὲ μπορεῖς νὰ θάψεις τοὺς νεκρούς σου...». Ἡ σεβαρότητα, ποῦχε ἡ μὴ ταφὴ τῶν νεκρῶν, ἀποδείχνεται καὶ μὲ τὴν τραγικὴ μορφή, ποὺ τῆς δίνουν οἱ ἀττικοὶ ποιητές.

Εὔκολα, λοιπόν, καταλαβαίνουμε, πέρνοντας γιὰ βάση τὸ ἔντονο πολιτειακὸ αἴσθημα τῶν Ἑλλήνων, γιατὶ ὁ δοσιλογισμὸς χαρακτηριζόταν σὰν τὸ πιὸ βαρὺ ἔγκλημα. Κι' ἂν ἐμβαθύνουμε, κατόπι, στὸ γεγονός, ὅτι ὅλοι οἱ δοσίλογοι, μετὰ τὴν ἀτιμωτικὴ ἐκτέλεσή τους, δὲν ἐπιτρεπόταν νὰ ταφοῦν, θὰ δοῦμε πόσο μεγάλη, πόσο συντριπτικὴ, ἔταν ἡ ποινή, ποὺ τοὺς ἐπιβαλλόταν.

Μὲ τὴν προδοσία, στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, καταπατιόταν, ἀνίερα κι' ἀνεπανόρθωτα, ἡ βαθύτατη ἠθικὴ ἀντίληψη γιὰ τὴν πολιτειακὴ εὐδαιμονία κ' ἰσορρόπηση. Δὲ χρειαζόταν νάχε κ' ἔμπρακτα ἀποτελέσματα ἡ προδοσία. Ἀρκοῦσε ἡ πρόθεση. Ἀρκοῦσε ἡ ἁπλὴ διάθεση καὶ κίνηση γιὰ προδοσία. Ἔτσι, ὁ προδότης δὲν εἶχε θέση οὔτε στὴ ζωή, οὔτε στὸ θάνατο. Δὲ μποροῦσαν νὰ τὸν θεωρήσουν οὔτε καὶ τυπικά, οὔτε καὶ «κατ' ἀνοχὴν» ἄνθρωπο, παρὰ σὰν κάτι τὸ ἀπαίσια τερατικὸ γιὰ τὴν ἱερὴ παράδοση κι' ἀφάνταστα ἐπικίνδυνο γιὰ τὶς ὁμαλὲς πολιτειακὲς σχέσεις. Κ' ἔπρεπε, φυσικά, ὄχι μόνο νὰ χαθεῖ, μὰ κ' ἡ ἐφιαλτικὴ μνήμη του ὅλο καὶ νὰ γίνεται ἀντικείμενο μαύρης κατάρας. Ἔπρεπε, μὲ τὸ κατακουρέλιασμα τῆς ὑπόστασής του, νὰ γίνει χτυπητὸ παράδειγμα «πρὸς ἀποφυγήν».

Τὸ ἡρωικὸ ἑλληνικὸ ἔπος δὲ δέχεται γιὰ τὸν προδότη τὴν ταφή, κ' ὁ Παναθηναϊκὸς νόμος, κατὰ τὴν ἱστορικὴ περίοδο, πρόβλεπε τὸ πέταμα τῶν ἐκτελεσμένων δοσιλόγων μακρυὰ ἀπὸ τὴν πολιτεία. Ἡ καλλιεργημένη φαντασία τῶν Ἀθηναίων ἔκαμε πολὺ παραστατικοὺς τοὺς μύθους γιὰ τὴν περιφρόνηση, ποὖδειχναν οἱ πρόγονοι στοὺς προδότες. Ὁ Δημοσθένης (18,204) ἀναφέρει πῶς οἱ Ἀθηναῖοι κάποιον Κυρσίλο, ποὺ δέχτηκε νὰ ὁποκόψει στὶς ἐπιταγὲς τοῦ Ξέρξη, τὸν σκότωσαν μὲ λιθοβολισμὸ κ' οἱ γυναῖκες ἔκαμαν τὸ ἴδιο στὴ γυναίκα του. Οἱ Ἀρκάδες, κατὰ τὸν Παυσανία (4,22,4) σκότωσαν ἐπίσης, μὲ πέτρες τὸν Ἀριστοκράτη καὶ τὸν ἔβγαλαν ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα ἄταφο, γιατὶ πρόδωσε τὰ μυστικά τους στοὺς Σπαρτιάτες.

Ἔχουμ' ἀκόμα, καὶ τὴ διήγηση τοῦ Λυκούργου (122, 115) ὅπου κι' αὐτοί, ποὺ ὑπερασπίστηκαν τὸν προδότη καὶ φίλο τῶν Σπαρτιατῶν ὀλιγαρχικὸ Φρύνιχο, κηρύχτηκαν ἔνοχοι, θανατώθηκαν καὶ τὰ κόκκαλά τους, ὅπως καὶ τοῦ Φρύνιχου, πετάχτηκαν ἔξω ἀπὸ τὴν Ἀττική, ἐνῶ ἐκεῖνοι, ποὺ σκότωσαν τὸν προδότη, ἀθωώθηκαν, γιατὶ κρίθηκε πῶς ἄδικα φυλακίστηκαν. Ἀπ' ἀφορμὴ τὴ σκληρότατη τιμωρία τοῦ Φρύνιχου βγῆκε (Λυκοῦργος, 112, 115) ψήφισμα, μὲ τὸ ὁποῖο καταδικαζόντουσαν προκαταβολικὰ οἱ ὑπερασπιστὲς τῶν προδοτῶν, κι' ἂν ἀκόμα οἱ προδότες ἐκτελέστηκαν, κι' ἂν πετάχτηκαν μακρυὰ ἀπὸ τὴν πολιτεία, κι' ἄν, τέλος, πέρασε καιρὸς πολὺς ἀπὸ τὴν προδοσία τους. Ἔτσι, οἱ ὑπερασπιστὲς τῶν προδοτῶν ἐξισώθηκαν μὲ τοὺς προδότες, ἀφοῦ δὲ δίσταζαν νὰ ὑπερασπίσουν τὸ ἔγκλημα ἐνάντια στὴν πολιτεία καὶ στὰ ἱερά της κι' ἀφοῦ, μὲ τὴ στάσή τους, προσπαθοῦσαν νὰ μειώσουν τὴν καταθλιπτικὴ σημασία τῆς προδοσίας καὶ νὰ γίνουν ἐπικίνδυνοι καὶ βλαβεροὶ στὸ κοινὸ συμφέρον. Ἔχουμε πάμπολλες τέτοιες περιπτώσεις δοσιλόγων, ποὺ, ἀφοῦ θάφτηκαν, ξεθάφτηκαν κατόπι καὶ τὰ κόκκαλά τους πετάχτηκαν, γιατὶ εἶταν ἔνοχοι στὸ «Κυλώνειον ἄγος» (Θουκυδ. 1, 126, 12). Στοὺς Ἀθηναίους ἴσχυε ὁ νόμος, ποὺ ὅλο καὶ τὸν ἀνάφεραν, γιὰ τοὺς προδότες, ποὺ ἀπαγόρευε ρητά, μετὰ τὴν καταδίκη τους, τὴν ταφή τους στὴν Ἀττική. Τὸ ἴδιο, σύμφωνα μὲ τὸ νόμο αὐτόν, ἴσχυε γιὰ τοὺς κλέφτες καὶ τοὺς ἱεροσύλους. (Ξενοφώντα «Ἑλληνικὰ» 1, 7, 22, Ὑπερείδης «Ὑπὲρ Λυκ.» 16 κλπ.). Ὁ νόμος ἐφαρμόστηκε καὶ στὸ Θεμιστοκλῆ (Θουκ. 1, 138, 6) καὶ κατὰ τὸ ψήφισμα στὸν Ἀρχεπτόλεμο κι' Ἀντιφώντα, ποὺ μνημονεύεται κατὰ τὸν βίο τῶν δέκα ρητόρων, μετὰ τὴν κατάλυση τῶν τετρακοσίων (Πλουτ. «Ἠθικά», 834α). Οἱ γειτονικὲς πόλεις φρόντιζαν, ἀπὸ ὑποχρέωση ἠθικὴ πρῶτ' ἀπ' ὅλα καὶ γιὰ νάνε συνεπεῖς μὲ τὴν παράδοση, νὰ θάβουν τὰ πεταμένα ἐκεῖ κοντὰ πτώματα τῶν προδοτῶν. Στὸ «Ἀνθολόγιο» τοῦ Στοβαίου (40,8) ἱστορεῖται ἀπὸ τὸν Πυθαγόρειο Τέλητα ἡ περίπτωση Ἀττικῶν φυγάδων προδοτῶν, ποὺ κι' ὅταν, ὕστερ' ἀπὸ χρόνια, πέθαναν σὲ ξένο ἔδαφος ὅπου κατέφυγαν, θάφτηκαν δίχως τυπικὲς τιμές. Μαζὶ μ' αὐτοὺς εἶνε ὁ Νικόφημος κι' ὁ Ἀριστοφάνης (ὄχι ὁ κωμῳδιογράφος, βέβαια). Ὁ Θεόπομπος διηγεῖται, πῶς οἱ Ἀθηναῖοι στὴ Σάμο, ἀφοῦ ἔρραψαν σὲ σακκὶ τὸν προδότη Λεύκιπο, τὸν ἔρριξαν στὴ θάλασσα. Τὸ βάραθρο, ἀπ' ὅπου ἔρριχναν τοὺς προδότες καὶ ποὖταν κοντὰ στὸ Δῆμο τῶν Κειριαδῶν, εἶταν κι' ὁ τάφος τους. Ξέρουμε, πῶς ὁ τέτοιος τόπος ἀτιμωτικῆς ἐκτέλεσης στὴ Σπάρτη λεγόταν Καιάδας. Καὶ στὸν Καιάδα πέταξαν οἱ Σπαρτιάτες τὸ πτῶμα τοῦ προδότη βασιλιά τους Παυσανία, ποὺ τὸν ἔκτισαν στὸ ναὸ τῆς Χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς, ὅπου κατέφυγε γιὰ νὰ πεθάνει ἀπὸ πεῖνα καὶ δίψα. Εἶνε γνωστό, πῶς τὴν πρώτη πέτρα γιὰ τὸ κτίσιμο, τὴν ἔβαλε ἡ μητέρα τοῦ προδότη. Μὰ τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν, ἐπιδιώκοντας τὴν ἡμέρωση τῶν ἠθῶν, ὑπέδειξε, ἀργότερα, τὴν ταφὴ του ἐκεῖ ποὺ πέθανε. Καὶ τὸν θάψαν κοντὰ στὸ ναό (Θουκυδ. 1, 134, 4). Ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Ἐπιτιμίδη, ποὺ στηρίζεται πάνω σὲ σχετικὴ παρατήρηση τοῦ Αἰλιανοῦ, πῶς τὸ πτῶμα τοῦ Παυσανία πετάχτηκε κι' αὐτὸ ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα, δὲ φαίνεται σωστός, ἀφοῦ ἔχουμε τὴν αὐθεντικότερη πληροφορία τοῦ Θουκυδίδη. Ἄλλος βασικὸς λόγος γιὰ τὴ σκληρότατη τιμωρία τῶν προδοτῶν, εἶταν καὶ τ' ὅτι μὲ τὴν πράξη τους ἀσεβοῦσαν πρὸς τὰ ἱερὰ τῆς πολιτείας. Εἶνε χαρακτηριστικὰ τὰ ὅσα σχετικὰ λέγει ὁ Λυκοῦργος (1, 17, 26, 150).

Οἱ ρήτορες δὲν ἔπαυαν νὰ θιμίζουν, τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, στοὺς δικαστὲς τὸν ὅρκο τους καὶ νὰ δ δάσκουν, πῶς ἀπὸ τὴν αὐστηρὴ ἐκπλήρωση τοῦ καθήκοντος ἐξαρτᾶται κ' ἡ δική τους ἐσωτερικὴ εὐδαιμονία. Ὁ Δημοσθένης, στὸ προοίμιο τοῦ λόγου του «Περὶ στεφάνου» (1. 8), τονίζει, ὅτι ἡ τέλεια ἀμεροληψία συντελεῖ στὴν ἐξύψωση τοῦ φρονήματος τῆς δικαιοσύνης κ' ἐξασφαλίζει τὴν αὐστηρότητα ἐφαρμογῆς τῶν πολιτειακῶν ἀρχῶν. Ὁ Αἰσχίνης ὑποστηρίζει, πῶς ὁ ἐπίορκος δικαστὴς αὐτοαναιρεῖ τὴ δικαιοσύνη, ποὺ ὑπηρετεῖ, καὶ δίνει τὴν ψῆφο τοῦ σ' ἄλλον (3, 233). Ἡ ἄδικη ἀθώωση ἢ ἡ δικαστικὴ ἐπιείκεια χαρακτηρίζουνται ἀπὸ τὸ Δείναρχο περιφρόνηση τῶν θείων νόμων. Ὁ Λυκοῦργος πιστεύει, πῶς ὁ δικαστής, ἂν καὶ ψηφίζει μυστικά, ὡστόσο ἐνεργεῖ ὁλοφάνερα μπροστὰ στοὺς θεούς. (Λυκ. 146. «Κατὰ Νεαίρας», 126). Γι' αὐτό, ἡ δίκαιη ψῆφος ὀνομάζεται εὐσεβής: ὄχι μόνο ἀπὸ τὸ Δείναρχο (12,20) καὶ τὸ Δημοσθένη, (18,126, 19,312), μὰ κι' ἀπὸ τὸν Εὐριπίδη. («Ὀρέστεια» καὶ «Ἠλέκτρα»).

Ἡ ἀττικὴ δημοκρατία ἔλαβε σπουδαῖα μέτρα ἐνάντια στοὺς δικαστὲς ποὺ δωροδοκοῦνταν. Ἀνάθεσε τὴ δικαστικὴ ἐξουσία στὴν Ἡλιαία. Ἀπόφευγε, μὲ κάθε τρόπο, νὰ ὁρίζει δικαστὲς γιὰ κάθε δίκη καὶ φρόντιζε νὰ τοὺς ἐκλέγει μὲ κλῆρο.

Τὸ ἑλληνικὸ ἀφήγημα

ΤΟ ΡΕΜΑ

Τοῦ Κοσμᾶ ΠΟΛΙΤΗ

4.—

Νά, ἦρθε τὸ ἀπόγεμα ὁ Λεμονὴς καὶ λέει τοῦ Μπατὴ πῶς οἱ Ταλιάνοι ἔχουνε γιὰ ξεπούλημσ δυὸ αὐτοκίνητα. Νὰ κάνουν γρήγορα, πρὶν τοὺς προλάβουνε οἱ Γερμανοί. Στὸ στρατώνα τοῦ ἱπικοῦ, πάνω ἀπ' τὸ δρόμο ποὺ πάει στὰ Μεσόγεια, λίγο πιὸ δῶ ἀπ' τὸ Γουδί. Πρέπει νὰ μιλήσουν μὲ τὸν ἀξιωματικό, νὰ πᾶνε στὴν καζέρνα, δὲν κοτᾶνε νὰ ξεμυτίσουνε οἱ Ταλιάνοι γιατὶ μπορεῖ νὰ πέσουν πάνω σὲ Γερμανούς.

—Μὲ πήρανε καὶ μένα στὴν καζέρνα. Ὁ Τζάκομο μᾶς ἔμπασε στὸ θάλαμο, κεῖ ποὺ κοιμοῦνται οἱ λοχίες. Ξέρεις, θεία; —φοροῦνε ὅλοι τους κορσέδες ὅπως οἱ γυναῖκες, μὲ κορδόνια, εἶχε ὁ καθένας τὸν κορσέ του πλάι στὸ κρεβάτι, πάνω σὲ μιὰ καρέκλα.

Μίλησαν κάμποσην ὥρα οἱ τρεῖς τους, ἔπειτα ὁ Τζάκομο τοὺς πῆγε σὲ μιὰ κάμαρα ὅπου ἦταν στρωμένο τὸ τραπέζι μὲ φαγιά. Ἐκεῖ βρισκότανε ἀκόμα δυὸ λοχίες καὶ πίνοντας τὰ λέγανε ὅλοι μαζί. Ὁ ἕνας λοχίας ἔβγαλε μιὰ φωτογραφία μέσ' ἀπὸ τὸν κόρφο του, τὴν ἔδειξε στὸ Λεμονή, κάτι τοῦπε ταλιάνικα καὶ ἄρχισε νὰ κλαίει.

—Νὸ σεκλέτι, μπουόνα πάτρια, ἐδίδα! τοῦ λέει ὁ Λεμονής.

—Ἤτιες κι ἐσὺ κρασί; ρώτησε ἡ θειά του.

—Μοῦ βάλανε λιγάκι ἀπὸ 'να ψαθωτὸ μπουκάλι.

—Κιάντι, μουρμούρισε ὁ Ἠλίας. Πουλιέται μιὰ χαρά, τριάντα χιλιαδοῦλες.

Ὁ μικρὸς ξεχνιώτανε σὲ τέτοιες λεπτομέρειες. Μὰ ἔπειτα πάλι βουρκώσανε τὰ μάτια του.

—Ἄχ, λέει, τὸν φάγανε! Τὸν πῆρε ἡ σφαίρα στὴν κοιλιά.

Τοὺς διηγήθηκε τὰ παραπέρα δίχως νὰ πάρει ἀνάσα. Βρήκανε τὸν τενέντε. Τοὺς ἔδειξε δυὸ κοῦρσες: ἡ μιὰ γαλάζια, ἡ ἄλλη πιὸ κιτρινωπή, κοῦκλες, ὁλοκαίνουργιες. Ὁ Τζάκομο ἔκανε τὸν ντραγουμάνο. Πάνω στὰ παζαρέματα, φτάνει ἕνας φαντάρος κοὶ κατὶ λέει στὸν ἀξιωματικό. Ἐτοῦτος τάχασε. Ἀπ' τὰ ὑποστεγα βγαίνανε οἱ φαντάροι, τρέχανε σαστισμένοι ἐδῶ κι ἐκεῖ.

—Τί εἶναι μωρέ! κάνει ὁ Μπατής.

Ὁ Τζάκομο τοῦ λέει:

—Τεντέσκι, καπίτο; Ἤρτε πάρει καζέρνα, πιάσει ἐμᾶς, πιάσει, πιάσει...

Ἀγρίεψε ὁ Μπατής, τοῦ ἀνάψανε τὰ αἵματα:

—Μωρὲ Ταλιάνοι, τί φοβᾶστε, Μωρὲ εἶστε τρακόσιοι ἐδῶ μέσα! Μωρὲ θὰ χάσω τ' αὐτοκίνητα; Ποῦναι οἱ Γερμανοί; Πόσοι ἀπὸ δαύτους;

—Τεντέσκι πολλοί - πολλοί, πιάσει ἐμᾶς, πιάσει - καπίτο;

—Ἕνα κράνο! Φέρτε μου ἕνα κράνο! φώναξε ὁ Μπατής. Μωρὲ θὰ χάσω τ' αὐτοκίνητα; Ποῦ τάχετε, μωρέ, τὰ ὁπλοπολυβόλα; Ρὲ νέρντε μιτραγιόζα;

Ἔσκουζε, χάλασε τὸν κόσμο. Μπῆκε σ' ἕνα ὑπόστεγο καὶ ξαναβγῆκε σὲ λιγάκι ζωσμένος μὲ μιὰ σπάθα τῆς καβαλαρίας. Φόραγε κι ἕνα κράνο, ἔτσι στραβὰ πάνω στ' αὐτὶ σὰ νάτανε ρεπούμπλικα. Στὸ χέρι τὸ πιστόλι του. Ὁ Λεμονὴς κιτρίνισε καθὼς τὸν εἶδε.

—Μωρὲ Μπατή, τοῦ λέει, θὰ μᾶς πάρεις στὸ λαιμό σου!

Μὰ ὁ Μπατὴς δὲν ἄκουγε, δὲν ἔβλεπε μπροστά του ἀπ' τὴ λύσα. Ἀνέβηκε στὸ τοιχαλάκι ἀπὸ τὴ σκάλα, μπροστὰ στὶς πολεμίστρες, πήδαγε τὰ σκαλιὰ δυὸ - δυό. Στάθηκε ὁλόρθος ἐκεῖ πάνω.

—Μπάρμπα Ἠλία, τοῦλεγε κι ὁ Λεμονής, ἔμοιαζε ἴδιο ξωτικό, ἴδιος Ἀρχάγγελος στεκότανε, σὰ διάολος.

—Δὲν εἶσαι στὰ καλά σου! τὸν ἔκοψε ἡ θειὰ Κατίνα. Οὔτε διάολος ὑπάρχει οὔτε Θεός. Ἀλλιῶς, κάποιος ἀπὸ τοὺς δυό τους θὰ μᾶς γλύτωνε.

—Λέγε μας παρακάτω, εἶπε ὁ θειός του.

Στάθηκε ὁλόρθος ὁ Μπατὴς πάνω στὸ τοιχαλάκι, ὁλόρθος καὶ ξεσκέπαστος.

—Βρὲ ποῦναι οἱ Γερμανοί; Ἐκεῖ κάτω οἱ τέσσεροι; Βρὲ Ντόϋτς, παλιογερμανοί, θαρεῖτε πῶς κι ἐδῶ εἶναι Ἀλβανία ποὺ ἤρθατε καὶ μᾶς χτυπήσατε ἀπὸ πίσω; Ἐλᾶτε, βρέ, πιὸ δῶ ἂν σᾶς βαστᾶ!

Σημαδεύει καὶ τραβᾶει μιὰ μὲ τὸ πιστόλι.

—Σάντα Μαντόνα! φωνάζανε οἱ Ταλιάνοι μέσ' ἀπὸ τὴν αὐλή. Ὁ Μπατὴς μισόστριψε τὸ κορμί του κατὰ δῶ «—Φέρτε μου βρέ, μιὰ καραμπίνα, οὔνα καραμπίνα, τὸ πιστόλι μου δὲ φτάνει ὡς πέρα ποὺ τραμπουρωθήκανε! Μωρὲ καπίτο; Εἶναι τέσσεροι μονάχα!»... Τότε ἀκούστηκε μιὰ τουφεκιά. Ὁ Μπατὴς πῆρε μιὰ βόλτα ὅπως στεκότανε ὀρθός, ἔβαλε τὸ χέρι στὸ πλευρὸ καὶ κάθισε πάνω στὴν πολεμίστρα. Ἔπειτα ἔγειρε. Ἀκούστηκε μιὰ ἄλλη τουφεκιὰ — μὰ ἡ σφαίρα πέρασε, ὡς φαίνεται, ἀπὸ πάνω, πιὸ ψηλά. Δὲν ἔχει ἄλλη λαθωματιά, μονάχα στὸ πλευρό, πλάϊ στὴν κοιλιά.

—Ἔπειτα;

—Ἤρθανε οἱ Γερμανοί. Τέσσεροι ὅλοι κι ὅλοι. Ὁ ἕνας ἀπόμεινε στὴν καγκελένια πόρτα τῆς αὐλῆς. Οἱ ἄλλοι τρεῖς μπήκανε μέσα. Λέγανε: νὶξ, γιά, γιά, καπούτ. Λέγανε ἀκόμα: πριζονιέρι..."Ετσι, τοὺς πιάσανε καὶ τοὺς τρακόσους. Ὁ Τζάκομο μὲ δυὸ Ταλιάνους κι ἕνα Γερμανὸ μαζέψαν τὸ Μπατή, τὸν κατεβάσαν σηκωτὸ ἀπὸ τὴ σκάλα. Δὲν ξέρω ποῦ τὸν πήγανε. Μέσα στὴ φασαρία ξεφύγαμε ὁ Λεμονὴς κι ἐγώ.

Μὰ ὅλα τοῦτα δὲν ἔχουν σημασία. Ἡ γειτονιὰ πρέπει νὰ ζήσει ὅπως - ὅπως.

—Πλάγιασε τώρα, εἶν' ἀργά, εἶπε ἡ θειά του.

—Μπάρμπα Ἠλία δὲ θὰ πεθάνει μιὰ κι ἔχει πάνω του τὸ τίμιο ξύλο;

Ὁλάκερη τὴν ἄλη μέρα ἔψαχνε ὁ Βασιλάκης. Ἄλοι λέγανε πῶς μετάφεραν τὸ Μπατὴ στὸ σπίτι τῆς μητέρας του. Ἄλοι στὸν Ἐρυθρὸ Σταυρὸ ἐκεῖ κοντά. Τὸ σπίτι ἀπόμενε κατάκλειστο. Τρύπωσε στὸ περιβολάκι, μὰ καὶ ἡ πισινὴ πορτούλα βρέθηκε κλειστή. Ὅσο κι ἂν χτύπαγε μὲ τὶς γροθιές του τὸ πορτόφυλο, μονάχα κάτι κούφιο καὶ μουντὸ ἀποκρινόταν. Ἔμοιαζε ἴδιο στοιχιωμένο τὸ σπιτάκι μέσα στὸν ἥλιο τοῦ μεσημεριοῦ.

Ρώτησε τοὺς περαστικοὺς καὶ τὰ παιδιὰ στὸ δρόμο. Τοῦτα τηγαίναν τοῖχο-τοῖχο, φουριαστά, φορτωμένα μπόγους μὲ ἰταλιάνικες στολές, ἕνα κρατοῦσε μιὰ σανίδα ποιὸς ξέρει ἀπὸ ποῦ βγαλμένη, σκορπάγανε δεξιὰ-ζερβά, κάτω ἀπ' τὰ σακάκια τους φουσκώνανε οἱ κονσέρβες. Πρὶν στρίψουν τὴ γωνία κρυφοκοιτάζανε ἂν εἶν' ἐλεύθερος ὁ δρόμος: — Φάνηκε, βρέ, κανένας Γερμανός;

Δὲ βρῆκε οὔτε τὴ Φούλα νὰ ρωτήσει, ἐξαφανίστηκε κι αὐτή.

Μόνο ποὺ χασομέρησε μπροστὰ στὶς κόφες τοῦ μανάβικου, ὄχι γιὰ ν' ἀγοράσει κάτι, βέβαια — τί ν' ἀγοράσει, λαχανίδες;

—Θὲς τίποτα; τὸν ρώτησε ἡ Ἐλενίτσα.

Τὰ μπέρδεψε, τῆς εἶπε μιὰ κουβέντα, κοκινίσανε τὰ μάγουλά της. Κι ὅπως ἐρχόταν ὁ πατέρας της, ἐκεῖνη κοντοστάθηκε γιὰ λίγο, ἀναπαφάσιστη.

—Γιὰ τὸ Μπατὴ ρωτάω, λέει τοῦ πατέρα της.

Χτυποῦσε ἡ καρδιά του — Θέ μου, Θέ μου, νὰ μὴν τοῦ φύγει τὸ κουράγιο, ἀμάν...

—Κοίτα στὸν Ἐρυθρό, τοῦ λέει ὁ μανάβης. Τ' ἄλα νοσοκομεῖα τὰ πήρανε οἱ Γερμανοί.

Κι ἡ Ἐλενίτσα, σὲ μιὰ παραμεριά, τὰ μάγουλά της ροδισμένα, ντροπαλή, τοῦ ἔριξε μιὰ δεκιὴ ματιὰ καὶ σὰ νὰ χαμογέλασε. Ὡστόσο ἐκεῖνος τράβηξε τὸ δρόμο του.

Δυὸ φορὲς ἔκανε νὰ μπεῖ στὸν Ἐρυθρό, μὰ ὁ φύλακας ποὺ στέκονταν στὴν εἴσοδο τὸν ἔδιωξε. Ὁ μαντρότοιχος τριγύρω στὸ νοσοκομεῖο εἶναι πολὺ ψηλός, ἀδύνατο νὰ σκαρφαλώσει. Θυμήθηκε πῶς ἦταν Πέφτη, τὸ ἀπόγεμα εἰσσδο ἐλεύθερη γιὰ τὸ κοινό. Φοβισμένος ἀπὸ τὸ πρωινό του διώξιμο, κόλησε πλάϊ σὲ δυὸ γυναῖκες, ἡ μιὰ φοροῦσε μάλ

Ἡ ἀμερικανικὴ ποίηση

Ο ΓΥΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΗΡΩΩΝ

Τοῦ Walt WHITMAN

Τὴν τελευταία φορὰ ποὺ τραγούδησα, λυπημένη εἶταν ἡ φωνή μου,
Θλιβερὰ ἕνα γύρω μου θεάματα, βογγητὰ ἀπὸ πνιχτὸ μίσος
καὶ καπνοὶ μάχης·

Στεκάμενος στὴ μέση τῆς συμπλοκῆς τῶν παλικαριῶν,
Εἴτε περνώντας βιαστικὰ ἀνάμεσα στοὺς λαβωμένους
ἢ σὲ κειοὺς π' ἀργοπεθαίναν.

Σήμερα ὅμως, δὲν τραγουδάω πιὰ τὸν πόλεμο,
Μήτε τὸ βῆμα τῶν φαντάρων, μήτε τὶς σκηνὲς τοῦ στρατόπεδου,
Μηδὲ τὸ βιαστικὸ φτάσιμο τῶν συνταγμάτων
ποὺ ἀναπτύσσονται σὲ τάξη μάχης.

Πάνε πιὰ τὰ ἄθλια θεάματα τοῦ πολέμου,
πούναι ἐνάντια στὴ φύση.

Ζητοῦσαν χῶρο, αὐτὰ τὰ ἀθάνατα φλογισμένα
στρατεύματα, τὰ πρῶτα στρατεύματα ποὺ ἔφυγαν!

Ζητοῦσαν θέση ἁλίμονο! τὰ φοβερὰ στρατεύματα
τὰ τρομερὰ στρατεύματα ποὺ ἀκολούθησαν.

Περάσετε, περάσετε, ἀδελφικὰ συντάγματα
μὲ τὸ βῆμα τῶν νευρώδικων ποδιῶν σας,

Μὲ τοὺς νέους γεροὺς ὤμους σας, μὲ τὰ σακκίδια
καὶ μὲ τὰ ὅπλα σας.

Πῶς σᾶς κοιτοῦσα ἐκεῖ στεκάμενος κι ἐκστατικός,
καθὼς περνούσατε φεύγοντας.

Περάσετε — καὶ ὕστερα χτυπῆστε πάλι τύμπανα,
Γιατὶ ἕνας στρατὸς φαίνεται, ὦ ἕνας ἄλλος στρατὸς γεννιέται.

***

Εἶδα ἐγὼ τὴ μέρα τοῦ γυρισμοῦ τῶν παλικαριῶν.
("Ὅμως οἱ ἥρωες ποὺ ποτὲ δὲν ξεπεράστηκαν
ποτὲ πιὰ δὲ θὰ γυρίσουν,
Δὲν τοὺς εἶδα κείνη τὴ μέρα).

Εἶδα τὰ ἀτέλειωτα σώματα, εἶδα τὶς παρελάσεις τῶν στρατιωτῶν,
Τοὺς εἶδα νὰ ζυγώνουν, νὰ παρελαύνουν κατὰ μεραρχίες,
Μ' ἁπλώνουνται κατὰ βορρᾶ, καὶ σὰν τελέψαν τὴ δουλιά τους
νὰ στρατοπεδεύουν μιὰ στιγμὴ σὲ μεγάλες ὁμάδες.

Ὄχι στρατιῶτες παρελάσεων - ἀλλὰ νέοι βετεράνοι,
Κουρασμένοι, μπρούτζινοι, γεροί, ἀπὸ τὴ ράτσα
τῶν φαρμαδόρων καὶ τῶν μαστόρων,

Συνηθισμένοι ἀπὸ πολλὲς καὶ μακρινὲς ἐκστρατεῖες
καὶ ἐξαντλητικὲς πορεῖες,

Ἀτσαλωμένοι σὲ πολλὲς αἱματηρὲς μάχες ἀκριβοπληρωμένες.

Μιὰ στάση - οἱ στρατοὶ περιμένουν,
Ἕνα μιλλιούνι φλογεροὶ νικητὲς σὲ τάξη μάχης περιμένουν.
Κι ὁ κόσμος περιμένει — ὅστερ' ἀγάλια σὰν τὴ νύχτα
Λυώνουν, χάνονται.

Ἀγάλου, ὦ χώρα! χώρα νικήτρα!
Ἡ νίκη σου δὲ βρίσκεται πάνω σ' αὐτοὺς ἐκεῖ
τοὺς ματωμένους κάμπους ποὺ ἀναριγοῦν,
Ἀλλὰ ἐδῶ καὶ ἀπὸ δῶ καὶ μπρὸ ἡ νίκη σου.

Διαλυθεῖτε, σμίξετε, στρατοί, σκορπιστεῖτε
φαντάροι γαλαζοφορεμένοι,

Ἀποφασίστε γιὰ τὸ γυρισμό, ἀφίστε μιὰ γιὰ πάντα
τὰ φονικά σας ὅπλα.

Ἄλλα ὅπλα, γιὰ σᾶς τώρα οἱ ἀγροί,
Βορρᾶς καὶ Νότος,
Μὲ πιὸ γεροὺς πολέμους, καλοὺς πολέμους ζωοδότες.

***

Δυνατός, ὦ λάρυγγά μου, καθάριος, ὦ ψυχή μου!
Ἡ ἐποχὴ τῆς πράξης καὶ ἡ φωνὴ τῆς πλέριας ἀπόδοσης,
Τὸ τραγούδι τῆς χαρᾶς καὶ ἡ δύναμη τῆς ἄπειρης γονιμότητας.
Ἀγγάντια μου ὅλα τὰ ὀργωμένα καὶ ἀνόργωτα χωράφια,
Βλέπω τοὺς ἀληθινοὺς στίβους τῆς φυλῆς μου, ἀργὰ ἡ γρήγορα,
Στίβους γερῶν κι ἀγνῶν ἀνθρώπων.
Βλέπω τοὺς ἥρωες σ' ἄλλες δουλιές,
Βλέπω στὰ σίγουρά τους χέρια τὰ καλὰ ὅπλα.
Βλέπω τὴ Μεγάλη Μάνα,
Μὲ τὸ πλατύ της βλέμμα νὰ καμαρώνει σταθερά,
Ὥρα πολλὴ νὰ σταματάει,
Καὶ νὰ μετράει τὶς σοδειές.

Λιβάδια, περιβόλια, κίτρινα στάχια τοῦ Βορρᾶ,
Ρίζι, μπαμπάκι τοῦ Νοτιὰ καὶ ζαχαροκαλάμι
τῆς Λουϊζιάνας,

Πλατιὲς χερσάδες ἄσπορες, παχιὰ λιβάδια
τριφυλλιῶν καὶ χλόης.

Γελάδια καὶ ἄλογα ποὺ βόσκουν, κοπάδια καὶ γουρούνια,

Καὶ οἱ μεγάλοι ποταμοί, τὰ χαρωπὰ ρυάκια,

Καὶ οἱ γεμάτοι ὑγεία βουνόκαμποι, ἄνεμοι μυρωμένοι ἀπὸ γρασίδι,
Καὶ ἡ καλὴ ἡ χλόη πράσινη, — τὸ ἀέρινο τοῦτο θαῦμα,
Ἡ ἀναγεννήτρα χλόη.

Μεταφρ. ΓΙΑΝΝΗΣ Γ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗΣ

Ρόζε ΜΙΛΛΙΕΣ

ΟΙ ΑΘΑΝΑΤΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ 1789

«Θὰ ξεγράψουμε τὸ 1789 ἀπὸ τὴν Ἱστορία»
(Χίτλερ)

«Οἱ ἀθάνατες ἀρχὲς τοῦ 1789...» Εἶμαι βέβαιος πὼς τοῦτη τὴν ἔκφραση ὁ κάθε εὐσυνείδητος "Ελληνας πολίτης, σὲ ὁποιαδήποτε παράταξη κ' ἂν ἀνήκει, θὰ τὴν δεχτεῖ μέσα του μὲ σοβαρότητα, μὲ σεμνότητα καὶ εὐγνωμοσύνη, γιατὶ τοῦ θυμίζει μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ δυναμικὲς πηγὲς τοῦ δικοῦ του νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ πιὸ γενικὰ τοῦ σημερινοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Κι' ὅμως στὴ Γαλλία προπολεμικὰ αὐτὴ ἡ ἴδια ἔκφραση εἶχε καταντήσει νὰ προκαλεῖ τὶς εὐκολες εἰρωνίες τῶν «ντελικάτων». Αὐτὲς οἱ παλιωμένες «ἀρχὲς τοῦ 1789» δὲν εἶναι πιὰ τῆς μόδας. Ποῦ νὰ τολμήσει ἕνας ὁμιλητὴς μπροστὰ σὲ ἀκροατήριο τοῦ «καλοῦ κόσμου» νὰ τὶς ἀναφέρει, ἐχτὸς ἂν ἤθελε ἐπίτηδες νὰ δημιουργήσει φτηνὸ γέλοιο καὶ σαρκασμούς.

Γι' αὐτὴ τὴν κατάντια ἔφταιγε κύρια ἡ πολιτική· ὁ πολιτικὸς βερμπαλισμὸς ἔκανε μιὰ τόσο φοβερὴ κατάχρηση τῶν πιὸ ἱερῶν λέξεων ποὺ ἡ φθορά τους φαινότανε πιὰ ἀγιάτρευτη. "Αλλωστε γιὰ τοῦτο τὸ μοιραῖο ἐξευτελισμὸ τῶν ἀξιῶν, μᾶς εἶχε προειδοποιήσει ὁ μεγάλος Ρὲμυ μὲ τὸ προφητικό του ἀξίωμα. «"Ολα ἀρχίζουνε ἀπὸ τὴν πίστη καὶ ὅλα τελειώνουνε στὴν πολιτική». Κι' ἔτσι ἡ τριάδα Ἐλευθερία—Ἰσότητα—Ἀδελφοσύνη ἔμεινε γραμμένη στὶς μετωπίδες τῶν ἐπισήμων κτιρίων, ἀλλὰ ἔμεινε γράμμα νεκρὸ καὶ ὁ ἴδιος ὁ λαὸς κορόϊδευε τὸ τριμένο πιὰ σύνθημα, γιατὶ ἀκριβῶς ἡ σημερινὴ κοινωνία δὲν εἶχε ἀκόμα ἀπαχτήσει τίποτε τὸ οὐσιαστικὸ ποὺ νὰ ἀνταποκρίνεται ποτνματικὰ σ' αὐτὸ τὸ πατροπαράδοτο καὶ τόσες φορὲς προδομένο πρόγραμμα.

Καὶ νὰ ποὺ ἦρθε ἡ καταστροφὴ καὶ ἡ μαύρη σκλαβιά. Καὶ νὰ ποὺ οἱ ἀφελεῖς Γάλλοι γάσανε ὅ,τι μὲ τόσους κόπους εἶνανε κατακτήσει ὡς τώρα ὕστερα ἀπὸ 150 χρόνια κοινωνικῆς πάλης. Χάσανε κάθε λευτεριά, στεριθήκανε κάθε ἰσοτιμία καὶ μπροστὰ στὸν ἐχθρὸ ἀνακαλύψανε ἀκόμα μιὰ φορὰ τὴ ζωντανὴ ἔννοια τῆς λέξης «ἀδελφοσύνη». Ξαναζωντανέψανε καὶ γιομίσανε μὲ καινούργιο περιεχόμενο ὅλες οἱ παλιὲς ἀξίες μαζὶ μὲ τὶς ἁπλές, τὶς πανανθρώπινες λέξεις, ποὺ τελευταῖα τόσο εἶναν ξεφτίσει: Λευτεριὰ — Δικαιοσύνη —Ἀνάπη. Αὐτὲς τραγούδησε ὁ Ἐλυάρ ποὺ ἄλλωστε πολὺ πολὺ ἀπ' τὸν πόλεμο τὶς εἶνε τοποθετήσει στὸ κέντρο τῆς ἀπελευθερωτικῆς πνευματικῆς του προσπάθειας:

Ὑπάρχουν λέξεις ζωογόνες
Λέξεις ἀθῶες εἶν' αὐτὲς
Ἡ λέξη θέρμη καὶ ἡ λέξη ἐμπιστοσύνη
Ἀγάπη, Δίκαιο καὶ ἡ λέξη Λευτεριά.

Τότες, θυμήθηκε ὁ Μωριάκ πὼς οἱ πρόγονοί μας δὲ λέγανε ἁπλὰ Ἐλευθερία — Ἰσότητα — Ἀδελφοσύνη, ἀλλὰ Ἐλευθερία — Ἰσότητα — Ἀδελφοσύνη ἢ Θάνατος, θάνατος δηλαδὴ στοὺς ἐχθροὺς ἢ θάνατος — ἂν ἀποτύχουν — στοὺς ἀγωνιστὲς τῆς καινούργιας πατρίδας. Τότες θυμήθηκε ὁ Πιὲρ Ζὰν Ζοὺβ ὅτι τὸ βαθὺ νόημα τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασης εἶναι ἡ Θρησκεία τῆς θυσίας γιὰ τὴν πατρίδα καὶ γιὰ τὴ Δικαιοσύνη. Τότες ὅλοι οἱ πολίτες—ὄχι μόνο οἱ ποιητές, ὁ Ἀραγκόν, ὁ Ζούβ, ὁ Ἐμμανουὲλ ποὺ τὸ φλογερὸ τραγούδι τοῦ Ἔθνους ἔγινε γιαυτοὺς ἔμμονη ἰδέα καὶ ποιητικὸ λείτμοτιβ — ὅλοι καὶ πρῶτοι ἀπ' ὅλους οἱ πρώην διεθνιστὲς ξαναμάθανε μὲ καινούργια καρδιὰ τὴν παλιὰ ἐπαναστατικὴ Μασσαλιώτιδα. Κ' αὐτὸ τὴ στιγμὴ ποὺ οἱ πρώην ἐπαγγελματίες τοῦ ἐθνικισμοῦ, τύπου Μωρράς, κατρακυλούσανε στὸ βάραθρο τῆς συνεργασίας καὶ τῆς προδοσίας. Ἀπεναντίας ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ δραστήριους νέους καλόγερους τοῦ τάγματος τῶν Δομινικανῶν, ὁ γνωστός μου πάτερ Maydieu ποὺ ἔμεινε φυλακισμένος μὲ κομμουνιστὲς κάμποσο καιρό, σημειώνει σὰν χαρακτηριστικὸ ἱστορικὸ φαινόμενο τὸν ἐνθουσιασμὸ τῶν συντρόφων του ὅταν φεύγοντας γιὰ τὸ ἐχτελεστικὸ ἀπόσπασμα τραγουδάγανε τὸν ὕμνο τῆς Γαλλίας, τὸν ὕμνο τῆς Λευτεριᾶς.

Ὁ Χίτλερ μᾶς εἶχε προειδοποιήσει καθαρὰ γιὰ τὸ βαθὺ σκοπὸ τοῦ ἀγῶνα του: «Θὰ ξεγράψουμε τὸ 1789 ἀπὸ τὴν Ἱστορία» δήλωσε στὸ Μάϊν Κάμφ. Κ' ἕνας χιτλερικὸς ἀξιωματικὸς ποὺ φρουροῦσε τὸ μεγάλο ἀντιφασίστα Langevin δὲ δίσταξε νὰ ὁμολογήσει ὅτι οἱ Γάλλοι διανοούμενοι σὰν τὸν Langevin εἶναι τόσο ἐπικίνδυνοι γιὰ τὰ ὁλοκληρωτικὰ καθεστῶτα ὅσο εἴτανε οἱ διανοούμενοι τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας τοῦ 18ου αἰῶνα γιὰ τὴν ἀπόλυτη μοναρχία. Γιαὐτὸ κι' ὁλόκληρο τὸ Γαλλικὸ Ἔθνος ξανάζησε τὸ 1940—1944 τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνες τοῦ 1793, τῆς θρυλικῆς ἐκείνης ἐποχῆς ποὺ οἱ σημαῖες τῶν πατριωτῶν γράφανε περήφανα «Ὁ Γαλλικὸς λαὸς ὄρθιος μπροστὰ στοὺς οὐρανοὺς» καὶ οἱ ξυπόλυτοι στρατιῶτες τοῦ λαϊκοῦ στρατοῦ, οἱ πρόγονοι τῶν σημερινῶν παστιζάνων, δενόντουσαν τὶς κανονιὲς τῆς ἀντιδραστικῆς Εὐρώπης μὲ τὴν κραυνὴ «Ζήτω ἡ Ἰσότητα καὶ ἡ Λευτεριά!».

Καὶ πόσα συνθήματα τῆς ποώτης αὐτῆς ἱστοικῆς ἐξέγερσις γινόντουσαν πάλι ἐπίκαιρα. Σὰν τοῦτα τὰ λόγια τοῦ Ροβεσπιέρου: «Αὐτοὶ ποὺ κάνουνε πόλεμο σ' ἕνα λαὸ γιὰ νὰ σταματήσουνε τὴν πρόοδο τῆς Λευτεριᾶς καὶ νὰ καταστήσουνε τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου πρέπει νὰ καταδιώκονται ἀπ' ὅλους, ὄχι κὰν κοινοὶ ἐγθροί, μὰ σὰν δολοφόνοι καὶ λῃστές». Ἀγαφέρω ἀκόμα δυὸ σκέψεις τοῦ Σαὶν - Ζύστ: «Δὲ φτάχνει κανεὶς Δημοκοατία μὲ ἐπιφυλάξεις, ἀλλὰ μὲ μιὰ σκληοὴ αὐστηοότητα, αὐστηοότητα ἐνάντια σ' ὅλους ἐκείνους ποὺ ποοδδώσουνε» καὶ ἀκόμα: «Ἂν θέλετε τὴ Δημοκοατία, νὰ νίνετε ἕνα μὲ τὸ λαὸ καὶ νὰ μὴν κάνετε τίποτε παοὰ μόνο γιὰ τὸ λαό». Καὶ νὰ ποὺ σήμεοα ὁ δημοκοατικὸς Γαλλικὸς λαὸς ἑτοιμάζεται, ὕστεοα ἀπὸ 156 χοόνια, νὰ μιὰ καινούοια Ἱστοοικὴ Γενικὴ Συνέλευση ποὺ τὴν ἔνα ὁ ἴδιος ἀνάγνελει. Ἀπὸ τὶς ποῶτες μέοες τῆς ἀπελευθέοωσης σὰν Γενικὴ Συνέλευση τῆς Γαλλικῆς Ἀναγέννησης.

Ἔτσι στὸ φῶς καὶ μέσα στὸ καμίνι τῆς καινούργιας δοκιμασίας σφυρηλατηθήκανε ξανὰ οἱ πραγματικὰ ἀθάνατες ἀρχὲς τοῦ 1789. Ἀπομένει πιὰ στὴν εὐσυνείδητη ἀνθρωπότητα νὰ τὶς ἀξιοποιήσει, νὰ τὶς γονιμοποιήσει.

ΕΝΑΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ

Βοηθὸς ὀφυπουργοῦ γιὰ τὸ πρόγραμμα πνευματικῆς συνεργασίας μὲ τὸ ἐξωτερικὸ διορίστηκε ὁ σύγχρονος ἀμερικανὸς ποιητὴς Ἄρτσιμπαλτ Μὰκ Λάϊς. Συνοψίζοντας τὶς βασικὲς γραμμὲς ποὺ θὰ κατευθύνουν τὶς διεθνεῖς σχέσεις τῆς Ἀμερικῆς στὸν τομέα τῶν Γραμμάτων, Τεχνῶν καὶ Ἐπιστημῶν ὁ Μὰκ Λάϊς εἶπε:

«"Αν πιστεύουμε στὸ λαό, στὰ » κίνητρά του, στὰ ἔνστιχτά του » καὶ στοὺς σκοποὺς του, πιστεύ» ουμε ἀναγκαστικὰ καὶ στὴν ἐπι» κοινωνία ἀνάμεσα στοὺς Λαούς. » Ἡ ἐπικοινωνία μὲ τὸν ἠλεκτρι» σμὸ μετατόπισε τὶς παγκόσμιες » σχέσεις ἀπὸ τὸν διπλωματικὸ » χῶρο σ' ἕνα χῶρο κατ' εὐθεῖαν » ἐπαφῶν ἀνάμεσα στὶς μάζες » τῶν λαῶν».

Φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ ἔγκριση τοῦ διορισμοῦ τοῦ ἀπὸ τὸ Κογκρέσσο συνάντησε μεγάλη δυσκολία γιατὶ ὁ Μὰκ Λάϊς εἶναι... ποιητής! Ὁ Ρόζεμπεργκ, σχολιάζοντας τὸ ἐπεισόδιο στὸ περιοδικὸ «Ποίηση» (τεῦχος Μαρτίου), λέγει ὅτι ὁ Μὰκ Λάϊς βρέθηκε στὸ Κογκρέσσο μπροστὰ σ' ἕνα ἀκροατήριο ὄχι εὐνοϊκό. Ἔτσι ὁ γερουσιαστὴς Κλὰρκ βρῆκε τὴν εὐκαιρία νὰ εἰρωνευτεῖ τὸν ποιητὴ βομβαρδίζοντάς τον μὲ ἐρωτήσεις πάνω στὸ ποιητικό του ἔργο. Ξέχασε, λέγει ὁ Ρόζενμπεργκ, ὅτι διαπρεπεῖς πολιτικοὶ ὅπως ὁ Τζέφερσον, ὁ Μίλτων, ὁ Σύδνεϋ καὶ ἄλλοι ἦσαν ταυτόχρονα καὶ μεγάλοι ποιητές. Στὸ τέλος ὁ γερουσιαστὴς Πέπερ, ἀπὸ τοὺς ἱκανότερους, σηκώθηκε καὶ διάβασε ἕνα ποίημα τοῦ Μὰκ Λάϊς ἀφιερωμένο στοὺς νέους ποὺ πέθαναν στὸν πόλεμο καὶ γραμμένο σὲ ἐλεύθερο στίχο. Σᾶς τὸ μεταφράζουμε γιὰ νὰ νοιώσετε καλύτερα τὴν ψυχὴ τοῦ Μὰκ Λάϊς.

ΟΙ ΝΕΚΡΟΙ ΝΕΟΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΕΣ

Οἱ νέοι φαντάροι ποὺ πεθάναν δὲ μιλοῦν.
Στὰ σιωπηλὰ τὰ σπήτια ἀκούγονται ὡστόσο.
(Ποιὸς δὲν τοὺς ἄκουσε ποτέ;)

Εἶν' ἡ σιωπή τους ποὺ μιλᾶ γι' αὐτοὺς τὴ νύχτα.
κι' ὅταν ἠχεῖ τοῦ ρολογιοῦ ἡ καμπάνα
σὰν νὰ μᾶς λέν:

Εἴμαστε νέοι — Τώρα νεκροί — Νὰ μᾶς θυμᾶστε!

Κι' ἂν κάναμε ὅ,τι μᾶς ἤταν μπορετὸ
δὲ θάναι τίποτα ἂν δὲν τ' ἀποτελειώστε

Δώσαμε τὶς ζωές μας.
Μ' ἂν ἡ θυσία μας εἶχε καρποὺς
κανεὶς δὲ θὰ τὸ ξέρει, ἂν τὸ ἔργο δὲν τελειώσει.

Ὁ θάνατός μας δὲν εἶναι δικός μας.
Σὲ σᾶς ἀνήκει!
Ἀξία θὰ τοῦ δώσετε ἐσεῖς μὲ τὸν ἀγῶνα.

Κι' ἂν ἡ ζωή μας κι' ὁ θάνατός μας
δώσαν Εἰρήνη, καινούργια Ἐλπίδα,
ἢ πᾶν χαμένοι,
κανείς μας δὲν τὸ ξέρει.
Σὲ σᾶς λοχαίνει νὰ δῶστε γνώμη.

Σᾶς μπιστευόμαστε τὸ θανατό μας!
Δῶστε σ' αὐτὸν τὴ σημασία ποὺ τοῦ πρέπει.
Κάντε ἡ θανή μας τὸ τέρμα τοῦ πολέμου νὰ σημάνει
καὶ νὰ γεννήσει Εἰρήνη ἀληθινή.
Νίκη νὰ γίνει ὁ θάνατός μας!
Δῶστε σ' αὐτὸν τὴ σημασία ποὺ τοῦ πρέπει!

Εἴμασταν νέοι.
Τώρα νεκροί.
Νὰ μᾶς θυμᾶστε!

Ἀπόδοση: ΠΛΑΤΩΝΑ ΜΟΥΣΑΙΟΥ

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ

Ἀθήνα 14 Ἰουλίου 1945

Ἀδερφή μας Γαλλία

ἀγαπημένη ἀδερφή μας Γαλλία
σοῦ γράφουμε δυὸ λόγια βιαστικὰ στὸ γόνατο
ἁπλὰ - ἁπλὰ ὅπως εἶναι κ' ἡ ἀγάπη μας
ὅπως εἶναι τὸ ψωμὶ τὸ φῶς τὸ ἁλάτι κ' ἡ καρδιά μας.
Ἁπλά. Δὲ θὰ ταίριαζε μπροστά σου νὰ φορέσουμε τὶς γραβάτες (μας
ἔχουμε ξεκούμπωτο τὸ πουκάμισο καὶ τὸ στῆθος
ἔχουμε ξεκούμπωτη ὦς κάτου τὴν περφάνεια μας
ἔχουμε τ' ὄνειρο ξεκούμπωτο στὸν ἄνεμο
ἔχουμε ἀξούριστη τὴν ψυχή μας
μὲ τὰ ἴδια γένεια τῶν ἀνταρτῶν μας ποὺ σκαρφάλωναν
καβάλλα στὸ χάρο τὰ κατσάβραχα τῆς δόξας.
Ἀδερφή μας σοῦ δίνουμε τὸ χέρι ματωμένο ἀκόμα
σοῦ σφίγγουμε τὸ ματωμένο χέρι σου.
Ἐσὺ τουλάχιστο δὲν εἶσαι ξένη. Εἶσαι δική μας.
Ὅταν οἱ ἀντάρτες σου λευτέρωναν τὸ Παρίσι σου
ἐμεῖς φωνάζαμε στοὺς δρόμους «λευτερώθηκε τὸ Παρίσι μας»
κ' ἡ Ἀθήνα μας πλαταγίζοντας τὸν οὐρανό της χαιρετοῦσε
τὸ στρατό σου ποὺ ἀνέβαζε στὰ μπαλκόνια τὴν τρίχρωμη ἐλπίδα.
καὶ στὰ πεζούλια τῆς Καισαριανῆς μας γράφαμε:
«ζήτω ἡ ἐλεύθερη Γαλλία μας».
Καὶ πάνου ἐκεῖ στὴν Πίνδο καὶ στὴ Λιάκουρα
μὲς στοὺς καπνοὺς καὶ στὶς κλαγγὲς καὶ στὸ μπαρούτι
τὶς νύχτες ποὺ ἔφερνε ὁ ἀγέρας φλογισμένα κύματα καὶ στάχτη (ἀπ' τὰ χωριὰ ποὺ καίγονταν,
οἱ ἀντάρτες μας σκαλίζανε πάνου στὶς ἀγριοβαλανιδιὲς καὶ στὸ (κοντάκι τοῦ καριοφυλλιοῦ τους
τ' ὄνομά σου δίπλα - δίπλα στ' ὄνομα τῆς λευτεριᾶς.
Ἐσὺ τουλάχιστο δὲν εἶσαι ξένη. Εἶσαι δική μας.
Λοιπὸν μποροῦμε νὰ σοῦ μιλᾶμε στὸν ἐνικὸ
ὅπως μιλᾶμε στὴ μάνα μας καὶ στὸν ἥλιο.
Μὲς στὴν καρδιὰ μας ξεφυλλίζουμε τὴν Ἱστορία σου
ἐδῶ παντοῦ ἕνα τριαντάφυλλο εἶναι δικό σου δίπλα στὸ θυμάρι (μας
ἐδῶ τὸ σύγνεφό μας σὲ ξέρει φωτισμένο μόνο ἀπ' τόνα πλάϊ
ἐδῶ σὲ ξέρει κάθε μας βῆμα στὶς γυμνὲς πέτρες τοῦ καλοκαι- (ριοῦ μας
κάθε μας πέτρα τῆς θυσίας χρυσωμένη ἀπ' τὸ αἷμα καὶ τὸν ἥλιο
καὶ τὸ τραγούδι μας, κι ἂς μὴν τὸ λέει, σὲ ξέρει
καὶ δὲν τὸ λέει γιατὶ τὸ ξέρει ἔτσι καλὰ τ' ὄνομά σου
ὅπως δὲ λέμε ποτὲς τ' ὄνομα τῆς μάνας μας —
λέμε μονάχα: μάνα.
Μᾶς εἶναι γνώριμα ὅλα τὰ τραγούδια σου
ὅπως μᾶς εἶναι γνώριμο καὶ τοῦτο τὸ τοπεῖο μὲ τὶς ἐλιὲς καὶ τὴν (ὑπομονή του
ὅπως μᾶς εἶναι γνώριμο κι αὐτὸ τὸ κακοτράναλο μονοπάτι μὲ τὶς (σκονισμένες πικροδάφνες καὶ τὰ σκοῖνα
τὴν ὥρα ποὺ πέφτει τὸ πορτοκαλλὶ σούρουπο
κ' ἕνας ξυπόλυτος ἄγγελος μὲ μπαλωμένο παντελόνι καὶ μὲ τὸ (δίκαννο στὸν ὦμο,
ἀνηφοράει ἀργὰ πάνου σ' ἕνα τεμπέλικο σταχτὶ γαϊδούρι.
Λοιπὸν μποροῦμε νὰ σοῦ μιλᾶμε στὸν ἐνικὸ
ὅπως μιλᾶμε στὴ μάνα μας καὶ στὸν ἥλιο.
Ἄ, ναί. Δῶ πέρα ἔνουμε πάντα μπόλικο ἥλιο
λίγο ψωμὶ καὶ πολλὲς φυλακὲς
καὶ μπόλικη καρδιά — τὸ ξέρεις.
Τί νὰ σοῦ ποῦμε; Βέβαια θᾶμαθες, ποὺ ἕνα μεγάλο σκουριασμένο (σύγνεφο
περνάει ξανὰ βαρὺς ὁδοστρωτήρας στὰ καινούργια στάχυα τοῦ (ἥλιου μας
στὰ καμένα Καλάβρυτα τῆς δόξας μας καὶ στὰ ξανθὰ χωράφια (ὅπου μπουμπούκιαζε
μπαρουτοκαπνισμένη ἀκόμα ἡ κόκκινη νιόβγαλτη παπαρούνα.
Μὰ ἐσὺ Γαλλία, ἐσὺ ἀδερφή μας ποὺ φώτισες ὅλον τὸν κόσμο (μὲ 1789 πυρκαϊὲς
ἐσὺ ποὺ ἔστειλες 1789 περιστέρια μ' ἕνα κλωνάρι μυνδαλιᾶς στὸ (ράμφος τους
πάνου σ' ὅλες τὶς κόκκινες στένες τῶν χωριῶν μας
ἐσὺ ποὺ ἔστειλες 1789 χελιδόνια στὰ τηλεγραφικὰ σύρματα (τ' οὐρανοῦ
νὰ τρανουδήσουνε τὴν ποώτη - πρώτη Ἄνοιξη τῆς γῆς μας
ἐσὺ τὸ ξέρεις πὼς τ' ἀδέρφια σου, ἀδεοφή μας,
γράφουνε κάτου ἀπ' τὶς χοντοὲς ἀρβύλες τους τὸ θάνατο
καὶ πᾶνε μπρὸς χτυπώντας μὲ τὶς πρόκες τους τῆς λεβεντιᾶς τὰ (κορφοβούνια.
Συγνὰ σφουνγίζουμε τὰ μάτια μας μ' ἕνα κουρέλι οὐρανὸ
συγνὰ δειπνᾶμε μ' ἕνα ξεοοκόμματο ἥλιο
μὰ ξέρεις πὼς δὲν ξεδιψᾶμε
παοὰ μονάνα ἀπ' τὸ παγούοι τῆς λευτεριᾶς
ποὺ ὁλογοονὶς κοέμεται στὸ γαλκὰ τῆς ἁλυσίδας μας
καθὼς ξαγουπνᾶμε μπρὸς στὴν ξώποοτα τῆς νύχτας.
Κι αὔριο, μὲ τὰ γαοάματα, θὰ βγοῦμε καθὼς λέει κι ὁ ποιητὴς
καθένας μας μὲ δώδεκα ζευγάρια βώδια
νὰ ὀργώσουμε τὸ ματωποτισμένο ἀγρό μας
νὰ σ' ἀνταμώσουμε στὸν ἴδιο ἀγρό, Γαλλία,
ἐμεῖς κ' οἱ δυὸ παιδιὰ τῆς ἴδιας μάνας Λευτεριᾶς
κάτου ἀπὸ τ' ἀνθισμένο δέντρο τοῦ ἥλιου
κάτου ἀπ' τὴ μιὰ σημαία τ' οὐρανοῦ
νὰ ὀρνώσουμε τὴ νῆς ἀκέρια καὶ νὰ σπείρουμε
τὸ στάρι τὸ χοντρόσπυρο καὶ τὰ ὁλοκόκκινα τοιαντάφυλλα, συν- (τρόφισσα Γαλλία.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ

ΟΙ ΝΕΟΙ ΜΑΣ

ΤΟ ΚΟΠΟΥΚΙ

— Θέλω νὰ πάω ἀντάρτης, μάνα, εἶχε πεῖ ὁ Κωστάκης. Κ' ἡ μάνα του ἔκλαψε πολὺ καὶ τοῦδωκε τὴν εὐχή της.

Τώρα ὁ Κωστάκης τὸ «Κοπουκι» ποὺ τὸν λέμε, εἶναι ὁ μικρότερος παρτιζάνος στὸ Τάγμα. Μόλις 14 χρόνων.

Τὸν πατέρα του τὸν σκοτώσανε οἱ Γερμανοί, μιὰ μέρα ποὺ οἱ παρτιζάνοι κάψανε τὴ φάλαγγα πλάϊ στὸ δρόμο. Ἦταν ὁ «ὑπεύθυνος» τοῦ χωριοῦ κ' οἱ Οὖννοι τὸ μάθανε. Εἶχανε παντοῦ τοὺς χαφιέδες τους. Ἕλληνες ἐνάντια σ' Ἕλληνες. Κ' ἔτσι ὁ πατέρας του πλέρωσε μὲ τὴ ζωή του, γιατὶ ἀγωνιζότανε ἕναν ἀγώνα ποὺ σ' αὐτοὺς φαίνεται δὲν ἄρεσε.

— Γιατὶ νὰ ὑπάρχουνε ἀντάρτες στὰ βουνά; λέγανε. Ποιὸς τοὺς εἶπε νὰ βγοῦνε; Ὅλοι τοὺς παλιανθρῶποι ποὺ δὲν τοὺς χωρᾶνε τὰ μέρη τους. Χαραμοφάηδες ποὺ τὴν περνᾶνε φίνα στοῦ κοσμάκη τὴν πλάτη. Τὸ χωριὸ ποιὸς φταίει ποὺ κάηκε; Αὐτοί, πάντα αὐτοί. Κι' ὅμως τὰ σπίτια ποὺ κάηκαν δὲν ἤτανε δικά τους. Ἤτανε πάντα τοῦ τίμιου Ἕλληνα. Τὸ δικό μου, τὸ δικό σου ποὺ παλεύουμε γιὰ τὴ Λευτεριὰ καὶ τὸ δίκηο, μὲ τοὺς Γερμανούς, τὸ χειμῶνα καὶ σὰ νὰ μὴ φτάνουνε τοῦτα καὶ μὲ τοὺς ντόπιους φσσίστες.

Μιὰ φορὰ τίποτα δὲν ἔμεινε ὄρθιο στὸ χωριὸ κι' ὁ Κωστάκης ποὺ εἶδε νὰ πεθαίνει ὁ πατέρας του μ' ἕνα σωρὸ βασανιστήρια γιὰ νὰ προδώσει ποῦ κρύβονταν οἱ παρτιζάνοι, ἔνιωσε τὸ αἷμα νὰ στριμώγνεται στὶς φλέβες του γυρεύοντας νὰ πηδήξει ψηλά, νὰ πνίξει σὲ μιὰ θάλασσα αἱμάτινη τοὺς δολοφόνους, τοὺς ἄτιμους καταχτητές, τοὺς φασίστες ὅλου τοῦ κόσμου.

Κ' ἔγινε ἄντρας μονομιᾶς. Μάζεψε τὸ κουβάρι κεῖνο ποὺ ἦταν ἡ μάνα του, φώναξε μιὰ γειτόνισσα νὰ βοηθήσει νὰ τὴ συνεφέρουνε κ' ἔπειτα μὲ τὸ κεφάλι ψηλά, ξανακοίταξε τὸν πατέρα του ποὺ τὸ κορμί του κουνιότανε τραγικὰ στὸν πλάτανο τοῦ χωριοῦ μὲ τὴν ταμπέλλα κρεμασμένη ἀπ' τὸ λαιμό: «Ἐχτρὸς τοῦ λαοῦ». Οἱ Ναζὶ ὄρθιοι πιὸ πέρα, καπνίζανε ἀτάραχοι τὸ τσιγάρο τους ὕστερ' ἀπ' τὴν τόση «δουλειά». Κι' ὀρκίστηκε μένα του νὰ τοὺς σκοτώνει ἀλύπητα ὅπου τοὺς βρεῖ.

Τώρα εἶναι δυὸ μῆνες πιὰ παρτιζάνος κ' ἔχει πολλὲς φορὲς πολεμήσει μαζί τους. Εἶναι ἕνα παληκαράκι ποὺ σίγουρα δὲν ἔχει νὰ γελάσεις ἄμα τὸ δεῖς πῶς παίζει μὲ τ' ὅρματο Τοῦ δώσανε «STIN» λαφρὺ αὐτόματο Ἐγγλέζικο ποὺ στὰ χέρια του δὲ χωρατεύει.

Κάποτες στὸ χωριό, ἤταν ἀρχηγὸς στ' ἀετόπουλα κ' εἶχε ἕνα πολυβόλο ἀπὸ ξύλο καὶ γιὰ σκαντάλη μιὰ ροκάνα. Ἔπαιζε τὸ λοιπὸν μὲ τὰ δάχτυλα τὴ ροκάνα καὶ γουστάριζε πολὺ νὰκούει τὶς ψευτοριπές. Χτὲς παιγνίδι, σήμερα αὐτόματο ἀληθινὸ μὲ ριπὲς ποὺ ξαπλώνουνε Οὖννους καὶ μυρωδιὲς μπαρουτίλας. Χέρι σίγουρο, μάτι ἀετοῦ, μυαλὸ ἀστραπή. Τὸ κορμὶ μέστωσε, τὰ μούσκουλα σκλήραναν, τὸ πρόσωπο ψήθηκε μὰ ἡ ψυχὴ δὲν ἄλλαξε. Ἤτανε πάντα τὸ παιδὶ ποὺ τόσο ἀγαπούσαμε ὅλοι μας. Μιὰ ἀχτίδα καλωσύνης κι' ἀγάπης μέσ' τοὺς γερόλυκους παρτιζάνους τοῦ βουνοῦ ποὺ στερηθήκανε τὰ πάντα κι' ὅτι ἀγαπημένο γιὰ τὸν ἀγῶνα.

Καθένας τ' ἀγαποῦσε μὲ τὸ δικό του τὸν τρόπο, γιατὶ ὅλο καὶ κάτι ξεχωριστὸ θύμιζε τώρα γιὰ κεῖνον. Κ' εἶχε πάντα ἡ τσέπη τους κάτι κρυμμένο, γιὰ τὸ μικρὸ παρτιζάνο μας. Τὸ Κοπουκὶ δὲ χάλαγε καρδιὰ κανενός. Δεχότανε πρόθυμος τὸ κάθε τί ἄσχετο κι ἂν δὲν εἶχε ἀξία γιὰ κεῖνον, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ μὴ λυπήσει τοὺς μεγάλους του φίλους ποὺ δὲν ξέρανε πῶς νὰ του δείξουνε ἀλλιῶς τὴν ἀγάπη τους.

Ὅταν ἀργὰ τὸ δειλινὸ μ' ἔπερνε παράμερα νὰ μοῦ δείξει τὸ σωρὸ φαγώσιμα ποὺ τοῦ χάριζαν—εἴμαστε δυὸ πολὺ φίλοι—ξεχώριζε πάντα τὸ μερτικὸ τοῦ μπάρμπα - Γιάννη. Μὰ γιὰ τοῦτον δὲ σοῦπα τίποτα ἀκόμα.

Ἤτανε ὁ γέρος τοῦ Τάγματος. Κανένα δὲν εἶχε στὸν κόσμο. Οἱ Φασίστες τοῦ ρήμαξαν οἰκογένεια καὶ σπίτι. Συνηθισμένη ἱστορία.

Τὸ λοιπὸν ἀνάμεσα στοὺς δυὸ τους γεννήθηκε μιὰ ἀγάπη τρανὴ ποὺ ζέσταινε τὴν καρδιὰ μας. Καϋμένε γέρο. Πόσο τὸν ἀγαπούσαμε γιὰ ὅλα του. Μ' ὅλα τὰ χρόνια του—κοντὰ ἑξήντα—παντοῦ πρῶτος. Οἱ καρδιές τους ἀνταμώθηκαν. Ζητοῦσανε κι' οἱ δυὸ τὴ στοργὴ καὶ βρέθηκε ἕνας παπούλης κ' ἕνα παιδί. Καὶ σὲ τοῦτο τὸ γερο χρωστάει τὸ παρατσοῦκλι.

Μιὰ μέρα γυρίζαμε ἀπὸ ἑνέδρα ποὺ πῆγε καλά. Ὁ μπάρμπα—Γιάννης—τὸν εἶχανε πάρει τὰ χρόνια εἴπαμε — στηριζόταν στὸν πρόθυμο ὦμο του λαφριὰ κι' ἔσκυψε ξάφνου προστατευτικὰ καὶ τοῦ λέει δυνατὰ στ' ἀστεῖα.

—"Αντε Κοπουκι, τὸ γλυτώσαμε καὶ τούτη τὴ φορὰ τὸ πεπόνι. Φαίνεται ἡ ὥρα νὰ γίνουμε «παρασύνθημα» δὲν ἤρτε ἀκόμη. Γιὰ νὰ δοῦμε... "Οσοι στέκονταν γύρω γελάσανε μὲ τὸ παρατσοῦκλι κι' ἀπὸ τότες τοῦ ἔμεινε. Κοπουκὶ ἀπὸ δῶ Κοπουκὶ ἀπὸ κεῖ.

Μὰ τελευταῖα ὁ γέρος φοβότανε πολύ, γιατὶ δίναμε πιὰ ταχτικὲς μάχες, γερές, κι' ὄχι κλεφτοπόλεμο. Κι' ὄχι βέβαια γιὰ τὸν ἑαυτό του μὰ γιὰ κεῖνο τὸ ζουρλόπαιδο. Τόπαιρνε λοιπὸν πάντα μαζί του κ' εἶχε τὰ μάτια του δεκατέσσερα μὴν τύχει καὶ ξεφύγει τὴν προσοχή του. Ἐκεῖνος ὅμως πρῶτος καὶ καλλίτερος στὴ γιουργία καὶ τὸ στῆθος τοῦ γέρου τότες μόνο ξαλάφρωνε, ἄμα τὸν ἔβλεπε νὰ γυρίζει πίσω γερὸς καὶ χαρούμενος, κουνώντας ἀπὸ μακρυὰ τὸ κελεποῦρι. Πότε ντουφέκι, πότε κασελάκι χειροβομβίδες, κάποτε αὐτόματο κι' ὅ,τι ἄλλο εἶχανε τὴν καλωσύνη νὰ μᾶς χαρίζουνε οἱ Οὖννοι. Σὰν ἔφτανε κοντὰ γερός, δὲν κρατιότανε τὸ λοιπὸν ἀπ' τὴ χαρὰ του καὶ τὸν φιλοῦσε γλυκὰ στὰ δυὸ κατακόκκινα ἀπ' τὸ τρέξιμο μάγουλα, δίνοντάς του ὅμως καὶ τὸ ἀπαραίτητο σκαμπίλι - χάδι γιὰ τὴν ἀποκοτιά του.

— Ὁ καλὸς παρτιζάνος πρέπει νἆναι παληκάρι σ' ὅλα του. Καὶ παληκάρι σωστό, εἶναι κεῖνο ποὺ κυβερνᾶει πρῶτ' ἀπ' ὅλα τὴ θέλησή του. Μὰ σύ, ποτὲς δὲ θὰ γίνεις καλὸς παρτιζάνος.

Καὶ τὸ Κοπουκὶ ποὺ βαριότανε τὴν κατήχηση, ἔβγαζε ἀπὸ τὶς τσέπες του πότε μιὰ ταμπακέρα μὲ τσιγάρα, ἄλλοτε μιὰ πίπα μὲ σακοῦλα γεμάτη κανὸ μυρωδάτο ποὺ κάποιος Γερμανὸς τόσο καλόβολα τοῦ προμήθεψε, καὶ τὰ κουνοῦσε πονηρὰ μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ ντυαλκαδιασμένου παπούλη.

— Μωρὲ ἀφορεσμένο ποῦ τὰ πέτυχες πάλι; ἔκανε κεῖνος κι' ἄπλωνε μὲ λαχτάρα τὸ τρεμάμενο χέρι του.

— Μπᾶ! "Ενα μικρὸ «ντοῦ» στὴν τσέπη τοῦ σκοτωμένου Underofficier ἀπαντοῦσε ὁ ἄλλος πονηρὰ κ' ἐχάζευε τὸ γέρο του καθὼς τραβοῦσε θεριακλωμένος τὴ φουμαδιά του.

Τὸ βράδυ θὰ γλυστρήσει σιγὰ - σιγὰ στὸ πλάϊ μου προσέχοντας μήπως ξυπνήσει τοὺς συντρόφους ποὺ κουρασμένοι - πτώματα μετὰ τὴν ἐπιχείρηση πλαγιάζανε στὰ πλακάκια καμιανοῦ μισογκρεμισμένου σκολειοῦ ἢ τὶς πιὸ πολλὲς φορὲς τρόγυρα κατὰ διμοιρίες στὸ ὕπαιθρο, κι' ἀφοῦ βολεύονταν κάπως, ἄρχιζε νὰ μοῦ διηγᾶται τροχάδην τὶς ἐντυπώσεις του ἀπ' τὴ μάχη. Στερνά, ἀφοῦ τέλειωνε ὅ' ὅλα τὰ σημερινά, ἔδινε στὴ ματιά του μιὰ γλυκειὰν ἱκεσία καὶ πιάνοντας τὰ χέρια μου παρακάλαγε:

— Θόδωρε πέσ' μου κεῖνο τὸ ποίημα γιὰ τὶς θάλασσες τῆς Νοτιᾶς ἢ τὸ παραμῦθι τοῦ Μᾶρκο Πόλο.

. . . . . .

Ἀπόψε εἶμαι σκοπός.

Ὁ σύντροφος ποὺ ἀντικατάστησα μοῦδωσε τὸ παρασύνθημα.

— «Κοπουκὶ» εἶπε ψιθυριστά, μὴν τύχει καὶ τὸ πάρει ὁ ἄνεμος.

Κάποιος κουκουλωμένος στὴ μαντύα του κλαίει μ' ἀναφυλλητὰ ποὺ ξεσκίζουνε τὴν καρδιά.

Καϋμένε γέρο!

Μὰ καὶ στοὺς ἄλλους παρτιζάνους ὁ ὕπνος δὲν κολλάει στὰ μάτια.

Ἐγὼ πηγαινόρχομαι νευρικὸς ἀπάνω - κάτω καὶ στὸ μυαλό μου στριφογυρίζουνε δυὸ μεγάλα παιδιάστικα μάτια παρακαλῶντας γιὰ παραμύθια καὶ θάλασσες τοῦ Νοτιᾶ.

— Ἀλήθεια, ποῦ πέφτει τώρα ἡ θάλασσα;

Εἴμαστε πάνου στὸ Καΐμακ - Τσιλὰρ—1700 μέτρα—καὶ τὸ χιονι σιγοπέφτει ἁπαλά, νὰ σκεπάσει τὴ γῆ.

Σὲ λίγο ὅλα θὰ τὰ σαβανώσει κ' ἕνα μικρὸ κορμάκι θὰ κρυώνει πεταμένο στὴ μέση τοῦ δρόμου καὶ πλάϊ του τρεῖς Γερμανοί.

Οὔτε ἕνα σταυρό. Οὔτε ἕνα καντῆλι...

Καϋμένο Κοπουκὶ! Καϋμένη μανοῦλα!

Σὰν ψόφιο σκυλὶ θὰ τὸ κλωτσήσουνε ἀβρίο οἱ Ναζὶ ποὺ θἄρθουνε νὰ πάρουνε τοὺς δικούς τους.

Μὰ σὰ σκύψουνε νὰ δοῦνε τὰ μοῦτρα του, δυὸ μάτια μεγάλα παιδιάστικα γεμᾶτα μῖσος κ' ἴσως - ἴσως κι ἀπορία θὰ ποῦς κυνηγᾶνε ἀδυσώπητα γιὰ ὅλη τους τὴ ζωή.

— Θέλω νὰ πάω ἀντάρτης μάνα, εἶχε πεῖ κάποτες τοῦτο τ' ἀγόρι. Τὸ Κουπουκι.

ΘΕΟΔ. Ν. ΠΕΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

«ELI ELISA!»

Στὸ χωματένιο ἀχεῖλι τοῦ βιβλικοῦ Νείλου
ὁλημερὶς στενάζει ὁ μελαψὸς φελλάχος:
— «ELI ELISA!» — «βόηθα με, Θέ μου!»
καθὼς σηκώνεται καὶ σκύβει ρυθμικά,
μὰ ράθυμα γιατὶ ἀπ' τὴν πεῖνα ξεψυχᾶ,
ἀντλώντας μὲ τ' ἀσκὶ νερὸ 'πὸ τὸ ποτάμι
τὴν ἄψηλὴ τὴ γῆ, ποὺ τὴ βατεύει ἀψὴς ὁ ἥλιος,
νὰ ποτίσει καὶ γόνιμη τ' ἀφέντη νὰ καρπίσει.
Ἔτσι κυλῆσαν κι' ὁ πατέρας κι' ὁ παπούς του·
ἔκεῖ στ' ἀχεῖλι τοῦ ζωοδότη Νείλου ἐφύτρωσαν,
ἀνθίσανε, καρπίσανε καὶ γείρανε,
στὸ χῶμα ριζωμένοι, σὰ χουρμαδιὲς ψηλόκορμες.
Ζωὴ μονότονη, σὰν τὸ φελλάχικο τραγούδι·
ρηχή, σὰν τὰ νερὰ ποὺ πλημμυρᾶν τὶς ὄχτες·
ἀκίνητη, σὰν τοῦ στρειδιοῦ στὰ βράχια
κ' ἥσυχη, σὰν τὸν κοιμισμένο ποταμό.
Ὁλημερὶς «ELI ELISA!»
Πόσο τοὺς θλίβεται ἡ ψυχή μου!
Μὰ πιὸ πολὺ νὰ λυπηθῶ ταιριάζει
γιὰ κάποιους ἄλλους ἄμοιροὺς φελλάχους,
ποὺ ζοῦν ἀνάμεσά μας στὶς μεγάλες πολιτεῖες,
σὲ τοῦτες τὶς πολύβουες ἐρημιές,
ξεραγκιανοί, λεψοί, πρασινοκίτρινοι
μέσα σὲ κάτι σκοτεινὰ κι' ἀνήλιαγα γραφεῖα.
Ὁλημερὶς τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια·
κι' ὅλο στενάζουνε κι' αὐτοί:
— Βόηθα μας, Θέ μου!

ΜΑΡΚΟΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

•

ΡΟΥΜΕΛΗ

Ὁμορφομάνα Ρούμελη παληκαροβυζάστρα,
μὲ τὰ ψηλὰ σου τὰ βουνὰ ποῦνε οἱ σπηλιές τους κάστρα.

Ὁμάλιες καὶ βουνοκορφὲς τῶν Σταυραητῶν λημέρι,
κάθε στρατί, κάθε βαθὺ διάσελο καὶ καρτέρι.

Ποτὲ δὲν ἐπροσκύνησες, καθάρια σὰν τὰ χιόνια,
τὴ λέξη δὲν ἐγνώρισες ποὺ λένε καταφρόνια.

Ματοβαμμένη Ρούμελη, κι' οἱ κάμποι σου κι' οἱ λόγγοι
μονάχα δόξα γνώρισαν, τὸ λέει τὸ Μεσολόγγι,
τὸ λέει τὸ χάνι τῆς Γραβιᾶς, τὸ λέει ἡ Ἀλαμάνα,
τὸ λέει κι' ὁ Γοργοπόταμος, Ρούμελη ὁμορφομάνα!

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΡΚΑΤΣΟΥΛΗΣ

Ἑλληνικὴ πεζογραφία

ΤΙΣ ΝΥΧΤΕΣ*...

Τοῦ Δημοσθένη ΒΟΥΤΥΡΑ

Ἡ νύχτα εἶχε ἔρθει. Καὶ τὸ σκοτάδι ποὺ πύκνωσε, εἶχε σκεπάσει τὰ πάντα. Φῶς πουθενά, φωσάκι, ἀχτίνα νὰ ξεπετιέται. γιὰ νὰ φέρνει κάποια ἀντίσταση στὸ πυχτὸ σκοτάδι, καὶ νὰ δώσει μικρὴ παρηγοριὰ στὸ διαβότη ποῦχε βραδύνει, ὅτι ὑπάρχει λίγη ζωή...

Σὰ νεκρὴ πολιτεία. Τὰ χτήρια ὅλα κλειστά, κατάκλειστα. Κρότος, θόρυβος κανείς. Λὲς καὶ πέρασε θανάτου πνοὴ κέβδυσε τὸν κάθε κρότο, τὸ θόρυβο, τὴ ζωὴ ποὺ ἔτρεχε μέσα. Καὶ ἡ ὥρα δὲν εἶταν τόσο περασμένη.

Ἄνεμος, ἀέρας δὲ φυσοῦσε. Ψηλὰ οὔτε ἀστέρι, ἀστεράκι νὰ λάμπει καὶ νὰ φαίνεται ὅτι κάτι νεύει στὴ γῆ. Σκοτεινιὰ καὶ κεῖ. Εἶναι συννεφιά, ἢ μήπως ἐχάθηκαν καὶ τ' ἀστέρια;

Νεκρὴ πολιτεία! Ὦ, κάλιο νἆταν ἔτσι καὶ ὄχι ὅπως εἶναι! Οἱ νεκροὶ δὲν πονοῦν, δὲ σκέπτονται, οἱ νεκροὶ δὲν τρομάζουν, ἐνῶ, ἐνῶ...

Κοιμοῦνται ὅλοι, κοιμοῦνται ὅμως ἔχοντας τὸν τρόμο καθισμένο στὸ προσκέφαλό τους...

Τὶς νυχτερινὲς ὧρες, τὶς ὧρες τῆς βαθιᾶς νύχτας μιὰ Λάμια βγαίνει καὶ τρέχει γυρίζοντας ἐδῶ καὶ κεῖ στοὺς σκοτεινοὺς δρόμους. Κάπου, κάπου σταματᾶ καὶ μπαίνοντας στὰ κλειστὰ σπίτια, ἁρπάζει ἀνθρώπους, ἁρπάζει θύματα γιὰ νὰ φάει. Καὶ εἶναι ἀχόρταγη...

"Αμυνα δὲ χωρεῖ, γιατὶ τὸ τρομερὸ στόμα τῆς θὰ φάει τότε, τὴν οἰκογένεια ὅλη.

Καὶ κοιμοῦνται οἱ μελλοθάνατοι ἔχοντας ὅμως, στὸ προσκέφαλό τους τὸν τρόμο. "Αν ἀγρυπνοῦν; Θὰ μιλοῦν μ' αὐτόν...

Οὔτε σκύλου γαύγισμα! Μὰ μπορεῖ νὰ ὑπάρχουν σκυλιὰ σὲ νεκρὴ πολιτεία;

Ὦ σιωπή! Τὸ σκοτάδι πιὸ πυκνὸ νὰ γίνει, πιὸ πυκνό, καὶ τόσο τόσο σὰν πίσα, πίσα, ὄχι σκοτάδι πιά, καὶ μὲ κάτι ποὺ νὰ χάνει κανεὶς καὶ τὸν ἑαυτό του, ὅταν χωθεῖ μέσα σ' αὐτό. Κ' ἔτσι θὰ κρυφοῦν τὰ πάντα μέσ' στὴν ἀγκαλιά του.

Μὰ τ' εἶναι κεῖνο ποὺ ἀκούγεται μέσ' στὴ νεκρὴ ἡσυχία; Μιὰ βουὴ πέρα, πέρα τὴν ταράζει. Κι' αὐτὴ ἡ βουὴ μεγαλώνει μεγαλώνει...

Κ' ἔκανε νὰ σταματήσει, ἀλλὰ νὰ τὴν πάλι, νάτος ὁ θόρυβός της, ποὺ γίνεται ἀπαίσιος. Νἆναι κείνη;... Μὰ ἐκείνη εἶναι, ἐκεῖνη! Καὶ πλησιάζει! "Ω, ἀλοίμονο!...

Καὶ φάνηκε πέρα λίγο, ἡ Λάμια τρέχοντας μὲ ὁρμὴ καὶ φωτίζοντας τὰ φλογερὰ της μάτια τὰ σπίτια, γιὰ μιὰ στιγμὴ καὶ διώχνοντας τὸ σκοτάδι, ποὺ τἄκρυβε... Αὐτὴ εἶταν αὐτή!

Πέρασε, ἔφυγε. Ὁ κρότος της, ἡ βουὴ της ἀπομακρύνονταν. Μὰ νά, νὰ σταμάτησε!

"Ω, ἡ Λάμια, ποὺ γυρνᾶ τὶς ὧρες τῆς νύχτας. κάπου θὰ σταμάτησε. "Αχ, ὁ δύστυχος αὐτὸς κι' αὐτοὶ ποὺ δικοί της εἶναι!

Περιμένω. Μὰ κρότοι σὲ πόρτα! Χτυποῦν δυνατά. Θὰ χτύπησαν πρώτα τὸ κουδούνι... Μὰ νωρὶς ἀπόψε, γιατί; Μὴ δὲν εἶναι; Μὰ οἱ χτύποι, γιὰ νὰ χτυποῦν ἔτσι δυνατά... Νὰ ἄλλα χτυπήματα... Σταμάτησαν.

Θέλησα νὰ δῶ λίγο φῶς, ἀνθρώπους καὶ μπῆκα ἀπ' τὸν κῆπο μου, μέσ' στὸ σπίτι. Εἴμουν ὄχι μόνο ταραγμένος, ἀλλὰ καὶ παγωμένος.

Σκεπασμένο φῶς. Φῶς ὅμως. "Α, πότε, πότε θὰ λάμψει καθαρὸ χωρὶς ἐμπόδιο;

Ἡ γυναίκα μου μιλοῦσε μὲ τὴν ἀδελφή μου μιὰ χήρα δυστυχισμένη, ποὺ ἐρχόταν κάθε τόσο, κ' ἔμενε δυό, τρεῖς ἡμέρες.

— Μὰ ἔξω ἠσουνα; μοῦ ἔκανε ἡ γυναίκα μου.

— Ναί, κοίταζα τὴ σκοτεινιά..

— Αὐτὸ τὸ αὐτοκίνητο τόδες; Τί νἆταν ἄραγε;

— Μόλις τόδα. Νομίζω ὅμως, πὼς θἆταν ἀπ' ἐκεῖνα, ἐκεῖνα!.. Γιατὶ κάπου σταμάτησε κι' ἄκουσα νὰ χτυποῦνε πόρτα δυνατά.

— "Ω, ἀλοίμονο!... "Ε, τοὺς δυστυχισμένους! "Α τί νύχτα θὰ περάσουν!

— Πῶπῶ! ἔκανε καὶ ἡ ἀδελφή μου. Εἶναι φοβερό! Καὶ πηγαίνουν τὶς περισσότερες φορές, ὕστερα ἀπ' τὰ μεσάνυχτα καὶ χτυποῦν τὶς πόρτες. Καὶ ἄμα δὲν τοὺς ἀνοίξουν, σπάζουν τὶς πόρτες καὶ μπαίνουν. Κλαῖνε, φωνάζουν, παρακαλοῦν, μὰ αὐτοὶ τὸ χαβά τους, δὲν ἀκοῦνε τίποτα, πιάνουν ἐκεῖνον ποὺ θέλουν, τὸν βάζουν στὸ αὐτοκίνητο, καὶ μισόγυμνο ἀκόμα, καὶ φεύγουν.

Μοῦ ἔλεγε μιὰ κυρία ἑνὸς γιατροῦ, πὼς ἄμα τὴ νύχτα, ἀκούσει αὐτοκίνητο εἶναι ἀδύνατο νὰ μὴν ξυπνήσει. Κι' αἰσθάνεται νὰ τῆς κόβονται τὰ ὕπατα, ὅταν τ' ἀκούσει καὶ σταματᾶ.

Εἶδα τὴ γυναίκα μου νὰ κατσουφιάζει, κ' ὕστερα νὰ λέει:

— Δὲ μὲ ρωτᾶς ἐμένα!... Τὰ ἴδια καὶ χειρότερα παθαίνω! Χάνω καὶ τὸν ὕπνο μου ἔπειτα...

— "Α, σκέφτηκα ἐγώ, καὶ σὺ τὰ ἴδια; Τὸ ἴδιο ὅ,τι παθαίνω κ' ἐγώ, ποὺ ξυπνῶ ἀπ' αὐτὸν τὸν ἀπαίσιο θόρυβο καὶ προσέχω; Θὰ σταματήσει ἐδῶ; Κι' ἀκούω πολλὲς φορὲς τὴν πόρτα τοῦ αὐτοκινήτου νἀνοίγει καὶ πατήματα βαριὰ ἔπειτα. Τί μαρτύριο!... Καὶ ὡς πότε θὰ κρατήσει αὐτό, ὡς πότε!

Καὶ καθὼς αὐτές, ἔπειτα, ἔλεγαν ἄλλα, ἐγὼ ἔφερνα μὲ τὸ νοῦ μου τὸ σπίτι κεῖνο, ποὺ χτύπησαν τὴν πόρτα του, τὸ σπίτι κεῖνο, ποὺ χτύπησε ἡ καταστροφή.

Ἡσυχία στὸ σπίτι, στὰ δωμάτια. Ὅλοι κοιμοῦνται. Μὰ νά κάποιος ἢ κάποια ξυπνοῦν ἀπὸ βουὴ ποὺ δυναμώνει. Ἡ καρδιά της ἀρχίζει νὰ χτυπᾶ δυνατά. Καὶ νά ἡ βουὴ ἡ ἀπαίσια σταματᾶ. Χείμαορος φωτὸς χτυπᾶ τὰ παράθυρα καὶ ἀπὸ τὶς γρίλλιες μπαίνει μέσ' στὰ δωμάτια. Ὀμιλίες δυνατὲς χτύποι ἀπὸ πόρτα ποὺ ἀνοιγοκλείνει, καὶ πατήματα βαριά...

— "Ω, Θεέ μου!

Τὰ βήματα σταματοῦν τὰ βαριά, κι' ἀκούγεται μέσ' στὸ σπίτι, μέσ' στὴν ἡσυχία του ἡ φωνὴ τοῦ κουδουνιοῦ...

Μὰ καὶ κεῖνοι ποὺ δὲν ἄκουσαν τὴ βουὴ τῆς Λάμιας, καὶ τὸ σταμάτημά της, καὶ ἡσυχα κοιμόντουσαν βυθισμένοι σὲ ὄνειρα, κι' αὐτοὶ ξυπνοῦν ξαφνιασμένοι ἀπ' τὸν κρότο τοῦ κουδουνιοῦ...

— Τί εἶναι, τ' εἶναι!..

Γρήγορα κατάλαβαν ὅμως, πὼς ἡ καταστροφὴ εἶταν καὶ χτυποῦσε τὸ κουδούνι γιὰ νὰ μπεῖ μέσ' στὸ σπίτι...

ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ

Βγαίνω ἔξω. Εἶναι πρωΐ. Πρέπει νὰ ψωνίσω κάτι. Βαδίζω ἀργά. Νά ὅμως κάποιος μὲ σταματᾶ. Εἶναι γνωστός μου καὶ τὸν ἔρρω καλὰ τί καπνὸ φουμάρει.

— Τί νέα; μὲ ρωτᾶ σιγά, ἐρεις τίποτα;

— Δὲν ξέρω γώ, ἐσύ;

— Ἀπ' ἔξω καλὰ πᾶνε, μέσα δῶ εἶναι τὰ δυσάρεστα. Τουφέκισαν πάλι καμμιὰ εἰκοσαριά! Καὶ κρέμασαν τρεῖς...

Σταμάτησε. Κάποιος πλησίαζε καὶ θὰ περνοῦσε ἀπὸ κοντά μας.

— Καὶ τί θὰ ψωνίσεις; μὲ ρώτησε ὁ γνωστός μου.

— Ὅ,τι βρῶ...

Ὁ ἄνθρωπος, ποὺ μᾶς πλησίαζε πέρασε καὶ ἀπομακρύνθηκε.

— Πρέπει προσοχή, μεγάλη προσοχή! Μὴν ἐμπιστεύεσαι σὲ κανέναν!

— Λοιπόν, γιὰ λέγε, τοῦ εἶπα γώ, ἐκρέμασαν τρεῖς, Ἕλεγες...

— Ναί, κρέμασαν καὶ τρεῖς, ἀφοῦ τοὺς σκότωσαν πρῶτα στὴ Σαλαμίνα. Καὶ θὰ τοὺς ἀφήσουν ἔτσι κρεμασμένους τρεῖς ἡμέρες.. Γιὰ νὰ τοὺς βλέπει ὁ κόσμος...

— Καὶ γιατὶ αὐτό;

— Γιατὶ ἔκαναν σαμποτάζ, ἢ προσπάθησαν νὰ κάνουν...

Χωρίσαμε.

"Αλλος πάρα κάτω μὲ σταμάτησε.

— Ἔξω τὰ πράγματα πᾶνε θαυμάσια, ἔξοχα... Ἐδῶ ὅμως ἄσταν! Οἱ Ἰταλοὶ μὲ κουτσόβλαχους ρουμανίζοντας, ἔκαψαν τὴν Ἐλασσόνα καὶ σκότωσαν ἕνα σωρὸ κόσμο!...

"Επαψε ἀπότομα. "Ενα κορίτσι εἶχε σταθεῖ γιὰ νὰ φτιάσει, ἢ νὰ κλείσει καλά, τὴν τσάντα του...

Καὶ ἄμα τὸ κοριτσάκι ἔφυγε, ἀπομακρύνθηκε:

— Καὶ ἀπ' αὐτὰ νὰ φοβᾶσαι πολύ, κι' ἀπ' αὐτά...

Λίγα λόγια εἶπε ὁ γνωστός μου ἀκόμα, κ' ἔφυγε.

ΟΙ ΣΥΜΜΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΜΙΚΡΩΝ

Ἀρκετοὶ εἶχανε μαζευτεῖ, ἄντρες γυναῖκες παιδιά, στὸ μέρος ποὺ θὰ στεκόταν τὸ μεγάλο αὐτοκίνητο ποὺ θὰ ἐρχόταν ἀπ' τὶς ἐπαρχίες φέρνοντας μαζὶ μὲ ἐπιβάτες καὶ τρόφιμα. Καὶ τὸ περίμεναν νὰ φανεῖ. Μὰ εἶταν ἀδύνατο νὰ νὰ μὴν κοιτάξουν καὶ γύρω νὰ μὴ σπηλωθεῖ ἡ ματιά καὶ σὲ κάτι μάντρες μισογκρεμισμένες, καὶ σὲ μιὰ ἔρημη ἔκταση, ποὺ στὸ βάθος της σπίτια τὴ μισοκύκλωναν πολλά.

Καὶ ἡ ματιά τους εἶταν γεμάτη ἀνησυχία σὰν ἐπιβατῶν ποὺ περνοῦν θάλασσα ἐπικίνδυνη, μέρος ποὺ οἱ τρικυμίες ξεσποῦν ξαφνικά, ἡ θάλασσα δὲν ἡσυχάζει.

"Αλλά τὸ μέρος ὅλο γύρο, πέρα ὡς πέρα, δὲν ἔδειχνε κανένα σημάδι ὕποπτο καὶ ἡσύχαζαν γιὰ νὰ ἀνησυχήσουν σὲ λίγο.

Καὶ ὅταν κάποιος, ποὺ δὲν ἤξερε γιατὶ ἀνησυχοῦσαν ρωτοῦσε, θἄκουγε νὰ τοῦ λένε:

— Γιὰ τὶς συμμορίες τῶν μικρῶν!

Ναί μικρῶν παιδιῶν, ἀλλ' ἐπικίνδυνες ὅσο μιὰ φορὰ οἱ πειρατὲς στὴ θάλασσα!

— Εὐτυχῶς, εἶπε κάποιος, δὲ θὰ τὸ μυρίστηκαν. Καὶ ποὺ ἔφερα βόλτα ἐδῶ ὅλα γύρο, δὲν εἶδα κανένα ὕποπτο... "Ισως ἀλλοῦ θἄχουνε δουλειά!...

Καὶ περίμεναν. Καροτσάκια εἶχαν ἔρθει γιὰ φόρτωμα...

Ξαφνικὰ κάτι πρόβαλλε μακρυά.

— Νάτο!...

Εἶχε φανεῖ τὸ μεγάλο αὐτοκίνητο νἄρχεται μὲ ὁρμὴ καὶ καταφορτωμένο...

Κ' ἔφθασε. "Εκοψε τὴ φόρα του καὶ πλησίασε ἀργὰ καὶ στάθηκε... Καὶ στὴ σκεπή του ἀκόμη εἶχε τσουβάλια...

Σάκκοι, τσουβάλια πετάγονταν κάτω. Φωνές, κίνηση μεγάλη...

Μὰ κεῖνη τὴ στιγμὴ σὰν ἄνεμος δυνατός, τρομερὸς νὰ φύσηξε, καὶ ἀντὶ νὰ σηκώσει σκόνη, ἄμμο, κλαδιὰ σπασμένα, φύλλα, σκουπίδια, σήκωσε κ' ἔρριξε μὲ τὴν ἴδια ὁρμὴ καὶ γρηγοράδα κάτι ἀνθρωπάκια μισόγυμνα, ποὺ μὲ μιᾶς γέμισαν τὰ πάντα ἐκεῖ.

Οἱ ἄντρες πάλευαν χωρὶς νὰ μποροῦν νὰ κάνουν τίποτα, πασμένοι σὰ μυῖγες ἀπὸ μυρμήγκια. Τὰ σακκιὰ σχίζοντουσαν μὲ σουγιάδες καὶ τ

ΟΙ ΜΑΣΚΕΣ ΤΗΣ ΞΙΠΠΑΣΙΑΣ

Τοῦ Γ. Ν. ΠΟΛΙΤΗ

(Τὸ περιοδικό μας, σάν βῆμα τῆς ἐλεύθερης σκέψης, δημοσιεύει τὸ ἄρθρο τοῦ Γ. Ν. Πολίτη σ' ἀπάντηση ἄρθρου τοῦ Δημ. Φωτιάδη, παρ' ὅλο βέβαια, ποὺ δὲ συμφωνεῖ μὲ τὸ περιεχόμενό του).

Στὸ 4ο φύλλο τῶν «Ἐλευθέρων Γραμμάτων» τῆς 2 Ἰουνίου, ὁ διευθυντής τους Δημ. Φωτιάδης χαρακτηρίζει μὲ τὸν νιόβγαλτον ὅρο «νεολογιοτατισμὸς» τὸ φαινόμενο τῶν πνευματικῶν ἐκείνων «ἀναχωρητῶν» ἐδῶ στὸν τόπο μας ποὺ ἀδιάφοροι ἀντικρύζουν τὴ μεστὴ πραγματικότητα τῶν σημερινῶν καιρῶν, γιατὶ «ἔχουν τὴ γνώμη πὼς οἱ λογοτέχνες κι' οἱ καλλιτέχνες δὲν πρέπει ν' ἀσχολοῦνται μὲ τὰ προβλήματα ποὺ ἀφοροῦν ἄμεσα τὴν τύχη τοῦ λαοῦ μας, τοῦ ἔθνους μας, τῆς ἀνθρωπότητας». Αὐτοὶ θαρροῦν, μᾶς λέει, πὼς ὁ ἄνθρωπος τοῦ πνεύματος μοναδική του «ὑποχρέωση ἔχει νὰ ζεῖ μέσα σ' ἕνα γυάλινον πύργο, ἁπλὸς παρατηρητής, ἀδιάφορος κι' ἀσυγκίνητος γιὰ τὰ καθημερινὰ προβλήματα τῶν συνανθρώπων τους».

Δὲν καλοξεχωρίζω γιὰ ποιοὺς μπορεῖ νὰ μιλᾶ. Σίγουρα ὁ «ἐκπαιδευτικός» ποὺ εἶναι «ἀφοσιωμένος» μόνο «στὸ συνταχτικὸ καὶ στὰ ρήματα», καλύτερα νὰ εἶχε διαλέξει ὅποιαν ἄλλη δουλειά, γιατὶ μόνο γιὰ δάσκαλος δὲν κάνει· κι' ὁ ποιητής, «ποὺ «καταγίνεται ἀποκλειστικὰ μὲ τὰ μέτρα τοῦ στίχου του», λέγεται στιχοπλόκος κι' ὄχι ποιητής· το ἴδιο καὶ τὸν διηγηματογράφο ἢ τὸν μυθιστοριογράφο, ποὺ δὲν ἔχουν μάτια γιὰ νὰ δοῦν τὴ ζωὴ γύρω τους, ποὺ δὲν τοὺς βασσανίζουν τὰ ὅσα προβλήματα ξεπηδοῦν κάθε μέρα μέσ' ἀπὸ τὴν κοινωνία, ὅπου τοὺς ἔλαχε νὰ γεννηθοῦν, αὐτοὺς καλαμάραδες ἢ ἐπαγγελματίες τὸ πολὺ - πολὺ μπορεῖς νὰ τοὺς πεῖς, καλλιτέχνες ὅμως σίγουρα ὄχι. Ἄμα μιλᾶς λοιπὸν γι' ἀνθρώπους πνευματικούς, γιὰ «διανοούμενους», ὅπως μὲ φραγκάτικη ὀνομασία συνηθίζουν νὰ τοὺς λέν, δὲν γίνεται νὰ ἔχεις στὸν νοῦ σου κάτι τέτιους. Αὐτοὶ δὲν ἔχουν καμμιὰ σχέση μὲ τὸ πνεῦμα — ἢ μὲ τὴ «διανόηση», ἂν θέλετε. Κ' ἔτσι μπλέκεις μέσα σὲ ἀντινομία, σὰν πᾶς νὰ μιλήσεις «γιὰ τὸ ρόλο τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων», κ' ἔχεις στὸν νοῦ σου μόνο αὐτούς.

Γιὰ νὰ ποῦμε ὅμως καὶ τοῦ στραθοῦ τὸ δίκιο, δὲ φαίνεται νὰ ἔχει αὐτοὺς στὸν νοῦ του ὁ Φωτιάδης, μόνο ποὺ ἴσως, ἐδῶ κ' ἐκεῖ νὰ τὸν πρόδωσε ἡ θιαστική πένα του. Θαρρῶ θέλει νὰ μιλήσει πιὸ πολὺ γιὰ τοὺς μορφωμένους ἐκείνους, ποὺ κρατιοῦνται ἀπόμερα ἢ δὲ φανερώνονται ἀνακατεμένοι πουθενὰ μὲ τὰ «καθημερινὰ προβλήματα τῶν συνανθρώπων» τοῦ καιροῦ τους. Κι' ἂν βέβαια τὸν «ἐκπαιδευτικό», ποὺ «δὲν τοῦ καίγεται καρφὶ γιὰ τὴν τραγικὴ τύχη ἑκατοντάδων χιλιάδων νεανικῶν ὑπάρξεων τοῦ τόπου μας», δὲν μπορεῖ, στ' ἀλήθεια, κανένας νὰ τὸν βρεῖ ἄξιον γιὰ τὸ λειτούργημά του, μιὰ καὶ δὲν τὸν ἔφερε περισσότερο σ' αὐτὸ ἡ ἀγάπη του γιὰ τὸ παιδὶ παρ' ὅσο τὸν σχολαστικὸ ἐκεῖνον δάσκαλο, ποὺ μοναχὴ του ἔγνια ἔχει «τὸ συνταχτικὸ καὶ τὰ ρήματα», ὡστόσο κι' ὁ διηγηματογράφος, ποὺ «προτιμᾶ ἀποκλειστικὰ εἰδυλλιακὰ θέματα» καὶ δὲ νιάζεται καθόλου γιὰ «τὴ φοβερὴ μεῖρα τῆς ἐργατιᾶς τῆς χώρας μας», κι' ὁ μυθιστοριογράφος, ποὺ «γεμίζει τὶς σελίδες τοῦ βιβλίου του μὲ σεξουαλικὲς εἰκόνες» κι' «ἀγνοεῖ τὴ μαρτυρικὴ ζωὴ ἑκατοντάδων χιλιάδων δημοσίων ἢ ἰδιωτικῶν ὑπαλλήλων», μπορεῖ κανεὶς ἀπὸ μιὰ μεριὰ νὰ πεῖ πὼς βρίσκοντ' ἔξω ἀπὸ τὴ ζωή, ἂν ποτὲ τους μὲ κανέναν ἄλλον τρόπο δὲ φανερώσαν πὼς νιάζονται γιὰ τὴν τύχη τῶν ἀνθρώπων γύρω τους. Τὸ ἴδιο θὰ ποῦμε καὶ γιὰ τὸν ποιητή, ποὺ ξεμονιαχιάζεται μέσα στ' ὀνειρό του κι' «ἀδιαφορεῖ ἂν ὁ φασισμὸς γέμισε καὶ γεμίζει μὲ τάφους τὸν κόσμο», κι' ὄχι μονάχα ὁ ἕνας, ὁ καθαυτὸ φασισμός, παρὰ κάθε ἄλλος ποὺ γιὰ νὰ σταθεῖ αὐτός, μόνο μέσο ξέρει τὸ «καθάρισμα» τῶν ἀντίθετων μὲ τὴ σφαγή.

Θὰ νόμιζε λοιπὸν κανεὶς πὼς ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ ἔτουτ' ἡ ἀδιαφορία μερικῶν λογίων γιὰ ὅ,τι γίνεται γύρω τους κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη τοῦ ἴδιου ἡ μονάκριβη ἔγνια γιὰ τὸν ἀδικοπονεμένον καὶ πολυβασανισμένον λαό, αὐτὲς συδαυλίσαν μέσα στὸν Φωτιάδη τὴ δίκια τὴν ἀγανάχτηση, ποὺ γέννησε τὸ ἄρθρο του καὶ ξεσπᾶ στὸν πομπευτικὸν χαρακτηρισμὸ τοῦ τίτλου: «Νεολογιοτατισμός!». Ἡ λέξη αὐτή, σὰν πυρωμένο σίδερο, πρέπει νὰ κάψει τὴ σάρκα ἢ νὰ σημαδέψει τὸ μέτωπο τῶν ἀνάξιων ἐκείνων πνευματικῶν ἀνθρώπων.

Νὰ γίνω ἐγὼ ἀπολογητής τους δὲ μοῦ πέρασε φυσικά, ποτὲς ἀπὸ τὸ νοῦ. Ὡστόσο δὲν μπορῶ πάλι νὰ κρύψω πὼς ἡ ἀγανάχτηση τοῦ Φωτιάδη δὲ φαίνεται νὰ ξετινάχτηκε ἀπὸ πρῶτο ἀνάδεμα τῆς ψυχῆς του. Σάμπως νὰ εἶναι ἀπὸ δεύτερο χέρι. Ξενιτεμένος σὲ λεύτερα χώματα, ὅσον καιρὸ ἐμεῖς οἱ ἄλλοι νιώθαμε νὰ σιέται καθημερινὰ πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια μας ἡ φοβέρα τοῦ καταχτητῆ, εἶδε κεῖ, μᾶς λέει, «ὅλους τοὺς μεγάλους ξένους συγγραφεῖς... νὰ γράφουν, σ' ἐφημερίδες καὶ περιοδικά, ἄρθρα... γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ζωὴ τοῦ τόπου τους, γιὰ τὴν ἀνεργία, γιὰ τὶς ἐκάστοτε (sic) ἐκλογές, γιὰ τὴν ἐσωτερικὴ κ' ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς χώρας τους καὶ γι' αὐτὰ ἀκόμα τὰ ἐσωτερικὰ ζητήματα τῶν ἄλλων κρατῶν», κοντολογῆς γιὰ θέματα ποὺ ξεπροβάλλουν ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ καθημερινὴ ζωὴ κάθε τόσο. "Ἔτσι, σὰ γύρισε πίσω, ξαφνιάστηκε ποὺ δὲν εἶδε νὰ γίνεται τὸ ἴδιο καὶ σ' ἐμᾶς. "Ὀχι λοιπὸν ἢ ἔγνια του «γιὰ νὰ καλυτερέψει τὴν τύχη τῆς ἀνθρωπότητας καὶ τοῦ λαοῦ του», (πολὺ μοῦ ἀρέσει αὐτὸ τὸ πρωθύστερο), παρὰ μόνο ἡ σύγκριση μὲ ὅ,τι ἀντάμωσε στὸν ἔξω κόσμο, αὐτὴ τὸν ἔκαμε νὰ βρεῖ ἀπὸ τὴ μεριὰ τοῦτη σὰν κάπως λειψοὺς τοὺς ἐδῶ λογίους. Μὰ στὴ βιαστική του καὶ ξώπετση αὐτὴ σύγκριση δὲν πρόσεξε κατιτὶς παραμικρό. Κι' ὅμως αὐτὸ βρίσκεται ὅλ' ἡ οὐσία: Οἱ «μεγάλοι ξένοι συγγραφεῖς», ἂν εἶναι «μεγάλοι», τὸ χρωστοῦν αὐτὸ στὴν ἀδιάκοπη λαχτάρα τους νὰ σμίξουν μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, στὴν ἔγνια τους νὰ ζυγώσουν τὸν λαό, νὰ ψυχανεμιστοῦν τοὺς ἀξεδιάλυτους πόθους του καὶ τὶς πραγματικές του ἀνάγκες. "Ετσι ἔρχεται φυσικὸ γι' αὐτοὺς ὄχι μόνο μὲ τὰ ἔργα τους, παρὰ καὶ σὲ κάθε περίσταση μὲ τ' ἄρθρα τους στὶς ἐφημερίδες νὰ λέν τὸν δικό τους τὸ λόγο, ποὺ ξέρουν πὼς εἶναι πάντα γιὰ τὸ καλὸ καὶ γιὰ τὴν προκοπὴ τοῦ λαοῦ, τῆς κοινωνίας ὁλόκληρης, τοῦ ἔθνους. Ἐνῶ σ' ἐμᾶς ἐδῶ; Οἱ συγγραφεῖς μας καὶ γενικὰ οἱ γραμματιζούμενοι κ' οἱ μορφωμένοι δὲ ζοῦν κάν, «ἁπλοὶ παρατηρητές, μέσα σ' ἕνα γυάλινον πύργο», οὔτε καὶ μέσα στὸν «φιλντισένιον πύργο» μιᾶς ἀπόκοσμης τέχνης, παρὰ κλεισμένοι νέτσ - σκέτα μέσα στὸ καβούκι τους. Ὁ κόσμος ἀρχίζει καὶ τελειώνει γι' αὐτοὺς στὸ ἄτομό τους.

Πνευματικὴ ζωὴ ἀρχίζει νὰ θαμποχαράζει μὲ τὸ πρῶτο τρεμοσάλεμα τοῦ ἄλλου μέσα μας. Μὰ γιὰ τοὺς δικούς μας συγγραφεῖς δὲν ἔχει ἀνατείλει ἀκόμα μέσα στὴ συνείδησή τους ὁ ἄλλος. "Αν εἶχε γίνει αὐτό, ἡ τέχνη τους δὲ θὰ ἦταν ναρκισσισμὸς τοῦ ἀτόμου τους. Θὰ ἦταν ἀνάγκη πραγματική τῆς ὕπαρξής τους νὰ κοινωνήσουν μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Θὰ νιώθαν τότες οἱ ἴδιες οἱ ρίζες τῆς ζωῆς τους νὰ τοὺς σμίγουν μὲ τὸν λαὸ τῆς γῆς αὐτῆς, ὅπου γεννηθήκαμε. Καὶ θὰ συμπονοῦσαν τὴν κακομοιριὰ τῆς ζωῆς του καὶ τὴν κακοριζικιά του, πού, σὲ βάθος, ξεμετριέται μόνο μὲ τῆς ἄδολης κι' ἀντρίκιας ψυχῆς του τὶς ἀναλαμπές. "Ισως καὶ νὰ τοὺς ξανοιγόταν τότες πόσο φταῖχτες σταθήκαν κ' οἱ ἴδιοι κι' ὅσοι πρὶν ἀπ' αὐτούς, μόλις μάθαν πέντε κολυβογράμματα, πρῶτη δουλειά τους ἦταν νὰ ξεκόψουν ἀπὸ τὸν λαό, νὰ τὸν καταφρονέσουν καὶ νὰ τὸν περιφρονήσουν. Κάτι χειρότερο ἀκόμα: νὰ καθίσουν ἀπάνω στὸ σβέρκο του, δδηγητές του τάχα, γιὰ νὰ θρέφουνται μὲ τὸ αἷμα τῆς καρδιᾶς του.

Ὁ ξεχωρισμὸς ἀπὸ τὸν λαὸ εἶν' ἡ αἰτία ὅλου τοῦ κακοῦ. Εἴτε λογιότατοι λεγόνταν αὐτοὶ παλιότερα, εἴτε γραμματιζούμενοι καὶ πολιτευόμενοι ὧς τὰ χτές, εἴτε «διανοούμενοι» σήμερα, τὸ ἴδιο φταῖχτες εἶναι ὅλοι. Κι' ἀνίσως δὲ μᾶς εἶχε φανερώσει ὁ Φωτιάδης πὼς ἡ ἀγανάχτησή του ἦταν ἀπὸ δεύτερο χέρι, θὰ παραξενευόμουν πὼ τὸν ξεχωρισμὸ αὐτὸν τῶν λογίων μας δὲν τὸν εἶδε στὴ μεγάλη του γραμμή, μὲ ἄλλα λόγια στὸ συνολικὸ ἔργο τους, παρὰ βάλθηκε νὰ τὸν ξετρυπώσει σὲ μιὰ μικρολεπτομέρεια, ἐκεῖ ὅπου, μὲ μιὰ σύγκριση ξώπετση, τοὺς ηὗρε τώρα νὰ διαφέρουν ἀπὸ τοὺς ξένους συγγραφεῖς. Γιατί, ἂν τὸν ἔνιαζε κατὰ πῶς λέει, «πρὶν ἀπ' ὅλα ἡ τύχη τοῦ "Ἐθνους μας καὶ τοῦ λαοῦ μας», δὲ θὰ τοῦ ἔρχοταν στὸν νοῦ νὰ γυρέψει τὸ παραπανήσιο αὐτὸ ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ δὲν ἀνάδεψε ποτὲς ἡ ἔγνια τοῦ ἄλλου μέσα τους. Θὰ ἤξερε πὼς ἀπὸ κείνους εἶναι χαμένος κόπος νὰ γυρεύεις τίποτ' ἄλλο ἐξὸν κούφια μίμηση, καὶ τὶς ἐνέργειές του ἔπρεπε νὰ τὶς εἶχε στρίψει κατ' ἀλλοῦ. Μὰ ὅπως οἱ «διανοούμενοι» τοῦ τόπου μας θελήσαν νὰ ξεχωριστοῦν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους καὶ στὸν ξεχωρισμό τους αὐτὸν φορέσαν τὴ μάσκα τῆς τέχνης, τῆς ἐπιστήμης ἢ καὶ τῆς πολιτικῆς, τὸ ἴδιο κι' ὁ Φωτιάδης ἀποζήτησε τώρα μὲ τὴ σειρα του κάπως πιὸ «συγχρονισμένον» τρόπο ξεχωρισμοῦ, τοῦτον ἐδῶ: νὰ τσουρουφλίσει μὲ τοῦ «νεολογιοτατισμοῦ» τὸ πυρωμένο σίδερο τὶς σάρκες ὅλων τῶν πρωτιῶν τοῦ συναδέλφων, ποὺ δὲν ἐξέρουμε ἀν στὴν ἰδιωτική τους καὶ στὴ δημόσια ζωὴ ἀδιαφοροῦν στ' ἀλήθεια οἱ ἄνθρωποι γιὰ τὰ μεγάλα πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ ζητήματα τῆς σημερινῆς ὥρας, μιὰ φορὰ ὅμως δὲ βγαίνουν νὰ γράφουν γι' αὐτὰ κάθε τόσο σ' ἐφημερίδες καὶ περιοδικά, ὅπως εἶδε νὰ τὸ κάνουν οἱ «μεγάλοι συγγραφεῖς» στὰ ξένα μέρη. Τὸ παράδειγμα λοιπὸν τῶν ξένων τοῦ ἔγινε μάθημα. Γι' αὐτὸ καὶ δηλώνει πὼς «θέτει στὴν ὑπηρεσία τοῦ λαοῦ τὴν πένα του, ὅσο φτωχὴ κι' ἂν εἶναι». (Τώρα λοιπόν, γιὰ πρώτη φορά;). "Ετσι κάποια ἐλπίδα ὑπάρχει νὰ φτάσει κι' ὁ ἴδιος κάποτε στὴν περιπόθητη μεγαλοσύνη. Γιατὶ ὅ,τι τὸ κάτω-κάτω «μᾶς ἐνδιαφέρει πρὶν ἀπ' ὅλα» εἶναι νὰ εἴμαστε κ' ἐμεῖς «μεγάλοι», δηλαδὴ ξεχωριστοί. Δὲ μᾶς φτάνει νὰ γίνουμε ἄθρωποι νέτα-σκέτα.

"Αν δὲν μπόρεσε νὸ βοδώσει ἐδῶ στὸν τόπο μας ζωὴ πνευματική, σ' αὐτὸ φταίει ποὺ δὲν ἔπιασε ποτὲς της ρίζες στὴν ἀνάγκη. Μήτε ἡ τέχνη, μήτε ἡ ἐπιστήμη δὲ βγῆκαν ἀπὸ ἀνάγκη τῆς δικῆς μας ζωῆς.

Ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος δὲν κρέμεται ξεκάρφωτος κι' ἀπομόναχος ἔξω καιροῦ καὶ τόπου, παρὰ εἶναι Ἰσα-Ἰσα ἡ πιὸ πυκνὴ σύνθεση τοῦ καιροῦ τοῦ καὶ τοῦ τόπου του. Συνηθίζουν νὰ λέν πὼς αὐτὸς δίνει μορφὴ στοὺς ἀξεδιάλυτους ὧς τότες πόθους τῆς κοινωνικῆς μάζας. Πιὸ καλὰ θὰ ταίριαζε νὰ ποῦμε πὼς, ζώντας περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον τὶς ἀνάγκες καὶ τὰ προβλήματα ἑνὸς ὁρισμένου καιροῦ καὶ τόπου, ὅπου τοῦ ἔλαχε νὰ γεννηθεῖ, καὶ ζητώντας, στὴ λαχτάρα του γι' ἀλήθεια, νὰ βρεῖ τὴ λύση τους, παραμερίζει τοὺς σκοτεινοὺς πέπλους ποὺ ἀποσκεπάζουν τ' αὐριανὰ ἢ πιὸ σωστὰ γίνετ' ἔτσι ὁ πρόδρομος κι' ὁ θεμελιωτὴς τοῦ αὔριο, μὲ ἄλλα λόγια ἡ πιὸ συνθετικὴ ἔκφραση τοῦ ἴδιου τοῦ καιροῦ του. Μόνο σ' ἐποχὲς πνευματικοῦ ἀποστασιοῦ, ὅπου ἀπὸ πουθενὰ δὲν ἀναδίνεται καμιὰ δημιουργικὴ φλόγα, γυρίζουν οἱ ἄνθρωποι νοσταλγικὰ στὸ περασμένο, θαρρώντας πὼς θὰ μπορέσουν νὰ ζεσταθοῦν στὴν παγωμένη του φεγγοβολή. "Ετσι γεννιέται ἡ ἀρχαϊστικὴ τεχνοτροπία, ὁ νεοκλασικισμός, ἡ γλυπτικὴ τοῦ Κανόβα καὶ κάθε ἀκαδημαϊκὴ τέχνη. Ἀντὶς γιὰ ξεχείλισμα ζωῆς, ἡ στεῖρα μίμηση. Καὶ σ' ἐμᾶς ἡ μίμηση, πότε τῶν προγόνων, πότε τῶν ξένων, μᾶς ἔβγαλε ἀπὸ τὸν ἴσιο δρόμο. Αὐτὴ μᾶς ἔκαμε νὰ ξεκόψουμε ἀπὸ τὸν λαό, ἀπὸ τὴ ζωντανὴ φλέβα τῆς γῆς ἐτούτης. Κυνηγώντας ἕναν ἥσκιο, θυσιάσαμε ἀστόχαστα γι' αὐτὸν τὸ μονάκριβο πλοῦτος τῆς ἴδιας μας τῆς ζωῆς. Τὴ θαυμαστὴ ἄνθιση τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ τὴν ἀφίσαμε νὰ μαραθεῖ, ἀντὶς νὰ φροντίσουμε πῶς θὰ καρπίσει σ' ἔντεχνη ποίηση. Και μοναχὰ ἕνας ἄνθρωπος, ὁ Σολωμός, πιάστηκε ἀπὸ τὴ ζωντανὴ παράδοση τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ καὶ τὸ ἀνέβασε στὴν ἀνώτατη ποιητικὴ σφαῖρα. Μὰ ὁ Σολωμὸς ἦταν ἕνας, κ' ἕνας μόνο δὲ φτάνει γιὰ νὰ θεμελιωθεῖ παράδοση πνευματική. Τὸ ἴδιο κ' ἡ ἐπιστήμη μας ἦταν κ' εἶναι ξαναμάσσημα ξένης σοφίας. Ἡ στεγνὴ μάθηση καὶ τὸ σώρασμα νεκροῦ ὑλικοῦ καταντήσαν ὁ μοναδικὸς σκοπός της. Μὲ τὰ «σκουληκάκια», ποὺ βρῆκε στὴν τύχη κι' ὄχι κάν «ψάχνοντας μὲ ἀχόρταγο χέρι γιὰ θησαυρούς», ὅπως λέει ὁ Φάουστ, σοῦ σκαρώνει ὅσες θέλεις «πραγματεῖες» ὁ ἐπιστήμονας. Ἡ λαχτάρα γι' ἀλήθεια, γι' ἀνέβασμα τῆς χαμοζωῆς μας στὸ φωτεινὸ βασίλειο τοῦ πνεύματος, ὅπου ἀρχίζει νὰ ξανοίγεται ἡ πραγματικὴ μορφὴ τοῦ ἀνθρώπου κ' ἡ ἀνθρωπιὰ γίνεται πλοῦτος ζωῆς μὲ ἱδρῶτα κερδισμένο κ' ὑπέρτατη σοφία, ποτὲς ἢ λαχτάρ' αὐτὴ δὲ θέρμανε τὴν παγωμένη καὶ κατάστεγνη καρδιὰ τῶν λογίων μας. «Λογιότατοι» πάντα τους ἦταν καὶ μένουν. Ξιππασιὰ τοῦ μυαλοῦ τοῦς ἔφερε στὴν ἐπιστήμη καὶ στὴν τέχνη. Καὶ μὲ τὶς ὅμορφες αὐτὲς μάσκες δοκιμάζουν νὰ σκεπάσουν τὴ στραγγυισμένη τους μορφή, τὰ κεφάλια τους τ' «ἄλαλα καὶ ξερὰ ὡσὰν τὰ κρανία ποὺ κοιμοῦνται στὰ χώματα». Ξιππασμένοι ἀπὸ τὰ διαδάσματά τους κι' ἀπ' ὅ,τι ἀκοῦν πὼς γίνεται στὸν ἔξω κόσμο, ξεσηκώνουν καινούργιους κάθε φορὰ ἐκφραστικοὺς τρόπους, ποὺ ἐκεῖ πέρα κάποι' ἀναγκη σίγουρα θὰ τοὺς γέννησε, κ' ἔτσι καμαρώνουν πὼς γίνονται οἱ στυλοβάτες τῆς πνευματικῆς μας προκοπῆς. Κάτω ἀπὸ τὴ μάσκα τους ὅμως ἀπεικάζεις τὸ ἀπομόναχο ἄτομο. Κι' ἀλήθεια δὲν ξέρω σὲ τί διαφέρει τάχα ὁ Φωτιάδης ἀπ' αὐτούς. Μήπως κι' ἐτοῦτος δὲν ξιππάστηκε μὲ ὅ,τι ἀντάμωσε στὰ περιδιαβάσματα του σὲ ἔνους τόπους; Ἀλλιῶς δὲ θὰ τοῦ ἔρχοταν ποτὲς ν' ἀγανχτήσει ποὺ δὲ βρῆκε τὸ ἴδιο κ' ἐδῶ σ' ἐμᾶς, σὰ νὰ τὰ εἶχαμε ὅλα τ' ἄλλα κι' αὐτὸ μονάχα μᾶς ἔλειπε, τὸ κύριο καὶ τὸ οὐσιαστικό. "Οχι λοιπὸν ἀπὸ πρῶτο ἀνάδεμα τῆς ψυχῆς του, παρὰ μόνο ἀπὸ φόβο μήπως μείνει πίσω κι' αὐτὸς, ἀπ' ὅ,τι γίνεται ὅξω, ἐξεσπάθωσε μὲ τὸ ἄρθρο του κι' ἀποφάσισε τώρα, γιὰ πρώτη φορὰ στὴ ζωή του, «νὰ θέσει τὴν πένα του στὴν ὑπηρεσία τοῦ λαοῦ».

Ἐὄκολο εἶναι νὰ ἔχεις στὸ στόμα σου τὸ λαό. Χιλιάδες δημοκόποι καὶ λαοπλάνοι δὲν κάνουν ἄλλο τίποτα. "Ὁμως ὁλότελα διαφορετικὸ εἶναι νὰ τὸν ἔχεις ὁλοένα, κάθε ὥρα καὶ στιγμή, στὸν νοῦ σου καὶ στὴν καρδιά σου. Αὐτό, βέβαια, εἶναι κάπως πιὸ δύσκολο. Καὶ πῶς νὰ τὸν πιστέψουμ' ἕναν λογοτέχνη ποὺ ἔχει ὁλοένα στὸ στόμα του τὸν λαό, μὰ δὲ φροντίζει νὰ τοῦ μιλήσει στὴ γλώσσα του πρῶτα-πρῶτα; Κι' ὅμως ἡ κατάπρωτη ἔγνια του θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι αὐτή. "Οργανο τῆς τέχνης του δὲν εἶναι ἡ γλώσσα Ἰσια-Ἰσια; "Ετσι θὰ μᾶς ἔδειχνε πὼς κι' ὁ ἴδιος εἶναι τεχνίτης σοβαρὸς καὶ τίμιος, μὰ συνάμα πὼς κι' ὁ πόθος του γιὰ τὸ καλὸ τοῦ λαοῦ δὲν εἶναι κούφια λόγια. Γιατὶ στὴν πράξη κρίνεται πάντα ἡ ἀλήθεια τῶν λόγων μας. Καὶ μὲ τὴ φτιαχτὴ καὶ ψεύτικη γλώσσα του δὲ φανερώνει τάχα πὼς ἡ ὄψιμη τούτη ἔγνια του γιὰ τὸν λαὸ μάσκα εἶναι μόνο; Μὰ γιὰ τὸ ξέφτισμα τῆς γραφτῆς μας γλώσσας σὲ μιὰ νεοκαθαρεύουσα μὲ λοῦστρο δημοτικῆς ἔχει κανεὶς νὰ πεῖ τόσο πολλὰ ποὺ καλύτερα νὰ τ' ἀφήσουμε γι' ἄλλο ἄρθρο.

Ἡ ξιππασιὰ τοῦ μυαλοῦ εἶναι τὸ χαραχτηριστικὸ τῶν σημερινῶν λογίων, γιατὶ τὸ κέντρο τοῦ κόσμου βρίσκεται γι' αὐτοὺς στὸ ἄτομο, στὸ δικό τους τὸ ἄτομο. Ποτὲς δὲν τοὺς θέρμανε ἡ ἔγνια τοῦ ἄλλου. Γι' αὐτὸ κι' ὅλο φουσκώνουν γιὰ νὰ γίνουν «μεγάλοι» καὶ «ξεχωριστοί» Ἀλήθεια, ποιὸς «μεγάλος» μας τὸ εἶπε: «μέσα στοὺς ξεχωριστοὺς ὁ ξεχωριστὸς ἐγὼ εἶμαι»; Μὰ ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος ἄλλο δὲν ἔχει στὸν νοῦ του πάρε τὸν ἄνθρωπο — τὸν σημερινόν, τὸν αὔριανόν καὶ τὸν παντοτινόν. Ἡ λαχτάρα του λοιπὸν νὰ σμίξει μὲ τὸν λαό, νὰ ἐργαστεῖ γιὰ τὸ καλό του εἶναι γι' αὐτὸν ἀνάγκη πρωταρχικὴ τῆς ἴδιας του τῆς ζωῆς κι' ὄχι μάσκα καινούργια κάθε φορά, κατὰ πῶς φυσᾶ ὁ ἄνεμος. Αὐτὸς μονάχα νιώθει στ' ἀλήθεια τὶς ἀνάγκες τοῦ λαοῦ του, ψυχανεμίζεται τοὺς ἀξεδιάλυτους ἀκόμα πόθους του καὶ τοὺς ἐκφράζει μὲ τὸ ἔργο του συνθετικά. Γιατὶ πάντα ἡ ἀγάπη τὸν ὁδηγεῖ καὶ τοῦ παραστέκεται: «il primo amore», ποὺ εἶναι καὶ «somma sapienza», ὑπέρτατη σοφία. Γι' αὐτὸ καὶ γίνεται ὁ θεμελιωτὴς τοῦ αὔριο.

ΚΡΙΤΙΚΗ

ΒΙΒΛΙΟ

Γιώργου Σεφέρη: «Δοκιμὲς». 1944.

Ἐπιθυμοῦμε νὰ χαιρετίσουμε τὴν ἐμφάνιση αὐτοῦ τοῦ βιβλίου. Νομίζουμε πὼς εἶναι σταθμὸς στὸ εἶδος του, τὴν κριτικὴ ἐπισκόπηση, ἀφτὸ ποὺ τ' ὀνομάζουμε «μελέτη, ἢ σπουδή, ἢ δοκίμιο»: ("Ἰσως ἀπὸ μετριοφροσύνη ὁ ποιητὴς προτίμησε τὸν τίτλο «δοκιμὲς».)

Ὁ χαιρετισμὸς μας ἀποβλέπει σὲ ὅλα τ' ἄλλα, ποὺ κάνουν ἕνα βιβλίο ἀφελοῦστικο καὶ ὠφέλιμο, ἀπὸ τὸ φροντισμένο του τύπωμα, ὧς τὸ ὡραῖο καὶ διαφωτιστικὸ του περιχόμενο, μάλιστα στὶς χάρες ποὺ ἀπαραίτητα πρέπει νὰ κοσμοῦν ἀφτὸ τὸ εἶδος, τὴν ὁλοκάθαρην ἐκφραστικότητα, τὴν ἀπόλυτην εἰλικρίνεια, τὴν πλούσια καὶ βαθειὰ γνώση καὶ — ἀφτὸ ποὺ βέβαια τὰ περιλαβεῖ ὅλα — τὴν ὁμορφιά. Βιβλίο «μελετῶν» μὲ τέτιες χάρες νομίζουμε πὼς πρώτη φορὰ διαβάζουμε στὰ ἑλληνικά μας.

Τὸ ἤθος του εἶναι καὶ πρέπει νὰ σταθεῖ πρότυπο γιὰ ὅλους ὅσοι καταγίνονται "Καὶ θὰ καταγίνουν στὸ μέλλον μὲ μελέτες καὶ γενικότερα, ὅλοι ὅσοι ἐγκαφοῦν θὰ μπροῦσαν νὰ πάρουν ἀπ' ἀφτο πολλὰ μαθήματα, μάλιστα συγγραφικὴς συμπεριφορᾶς. Πολὺ περισσότερο βέβαια ἐγκρίνουν νὰ ὠφεληθοῦν οἱ κοσμικοὶ διανοούμενοι εἴτε πνευματικοὶ ἄνθρωποι.

Στὰ καθέκαστα δὲν νομίζουμε πὼς χρειάζεται νὰ μποῦμε. Οὔτε κὰν νὰ διατυπώσουμε κάποιες διαφωνίες μας, ἢ διαφορετικὲς ἀποψὲς μας σὲ μερικοὺς καθοδηγητικοὺς στοχασμοὺς τοῦ ποιητῆ. Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος, ποὺ περιορίζεται στὸ νὰ χαιρετίσει μὲ χαρὰ μιὰν ὡραία πράξη καὶ σὰν τέτια βλέπουμε τὸ βιβλίο ἀφτὸ τοῦ Γιώργου Σεφέρη «δοκιμὲς».

"Ἐξω ἀπὸ τὴν «ἐμβριθεια» καὶ τὴν «ἐνάργεια» ποὺ διατυπώνει τοὺς στοχασμοὺς του, θὰ θέλαμε νὰ τονίσουμε ἐξέχοντα τὸ «μουσικὸ του χιοῦμορ» πῶς ἀλλιῶς νὰ τὸ ὀνομάσουμε; Μιὰν ὡραία διάθεση ποὺ χαμογελᾶει στὶς γραμμὲς του, σὰν τὴ διάθεση τοῦ μανιακοῦ καλλιεργητῆ, ποὺ περιδιαβάζει στὸν κῆπο του μὲ φίλους.

Γιὰ ὅλα ἀφτὰ νομίζουμε πὼς τὸ βιβλίο εἶναι πολύτιμο γιὰ κάθε σοβαρὸν μελετητή.

Β. ΡΩΤΑΣ

Μεταφράσεις (Δημ. Σταύρου: "Αγγλοι Λυρικοὶ — R. Levesque: Elytis Poèmes).

Στὴν ἀναγέννηση τῶν λαῶν ἡ μεταφραστικὴ δημιουργία ἔχει νὰ πάρει, κι' ἀρχισε κιόλας νὰ παίρνει, σημαντικὴ θέση, γιὰ νὰ ἀνοιχτοῦν οἱ δρόμοι τῆς πνευματικῆς ἐπικοινωνίας καὶ νὰ ξαναπάρει ἡ τέχνη καὶ ἡ σκέψη τὸν παγκόσμιο ρόλο τῆς ἐκπολιτιστικῆς συνεργασίας καὶ ἐπιμροῆς. Ὑπάρχει στὸν τόπο μας, ὅσο πουθενὰ ἀλλοῦ, ἄλυτο τὸ μεταφραστικὸ πρόβλημα. Ἔγιναν καὶ γίνονται πολλὲς προσπάθειες, καμμιὰ ὅμως συστηματική δουλιὰ γιὰ νὰ γνωριστοῦμε μὲ τὶς ξένες λογοτεχνίες καὶ νὰ γνωρίσουμε καὶ τὴ δική μας στοὺς ξένους. Εἶναι μέσα στὸ σχέδιο τῆς πνευματικῆς ἀνοικοδόμησης τὸ μεταφραστικό, στενὰ ταιριασμένο σὲ μιὰ σχεση ἐξάρτησης καὶ βασιᾶς ἐπιρροῆς μὲ τὸ γλωσσικό, τὸ ἐκπαιδευτικὸ καὶ γενικότερα τὸ πνευματικὸ μας πρόβλημα, κι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ τὸ παραγνωρίζουμε. Ἡ λαϊκὴ δημοκρατία θὰ τὰ βάλει ἀῦριο ὅλα αὐτὰ στὸ δρ

Η ΞΕΝΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

ΙΣΟΤΗΤΑ

Ἡ Νομοθεσία τῆς Πολιτείας τῆς Νέας - Ὑόρκης παρουσίασε ἕνα νόμο ποῦ σημειώνει ἱστορικό σταθμό στὴν κοινωνικὴ νομοθεσία τῆς Ἀμερικῆς. Πρόκειται γιὰ τὸ νόμο "Αἴδζ - Κουὶν ποὺ ἀπαγορεύει στοὺς ἐργοδότες νὰ διώχνουν ἢ νὰ μὴ παίρνουν ἕναν ἐργάτη γιὰ λόγους φυλῆς, θρησκείας ἢ χρώματος. Ἡ Βουλὴ ψήφισε τὸ νόμο μὲ 109 ψήφους ὑπὲρ καὶ 32 κατά. Ἡ Γερουσία με 49 ὑπὲρ καὶ 6 κατά.

Φαίνεται πὼς τὸ παράδειγμα τῆς Νέας - Ὑόρκης θὰ τὸ ἀκολουθήσουν καὶ ἄλλες Πολιτεῖες τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν. Ἡ Μασσαχουσέτη ἑτοιμάζει κιόλας ἕναν παρόμοιο νόμο.

Η ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΕΝΟΧΗ

Ὁ Βίκτωρ Γκολάντς, ἔχει γράψει ἕνα ἔργο μὲ τὸν τίτλο «Τί σημαίνει πραγματικὰ τὸ Μπούχενβαλντ», ὅπου ἀπορρίπτει τὴν ἰδέα τῆς «ὁμαδικῆς ἐνοχῆς» τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ καὶ ὑπενθυμίζει ὅτι τὰ πρῶτα θύματα στὰ διαφόρα στρατόπεδα συγκέντρωσης στὸ Μπούχενβαλντ, τὸ Μτέλσεν, τὸ Νταχάου κλπ. σταθήκαν στὴν ἀρχὴ μονόχα Ἕλληνοι, ποὺ σύρθηκαν σ' αὐτὰ σ' ἑκατοντάδες καὶ χιλιάδες τὸν πρῶτο χρόνο τῆς ναζιστικῆς ἐπικράτησης. Καὶ λέει πὼς τὸ φταιξιμὸ γιὰ τὸ Μπούχενβαλντ πέφτει στοὺς ἄλλους καὶ ὄχι στοὺς Γερμανούς. Γιατί ἐμεῖς λέει (οἱ Ἄγγλοι) ἐπιτρέψαμε στὴ Βρετανικὴ Κυβέρνηση ν' ἀκολουθήσει μιὰ πολιτικὴ ποὺ ὑποστήριξε ἐνεργητικὰ τὴν ἐξουσία τοῦ Χίτλερ, ἐνῶ στὴν πραγματικότητα ὁ γερμανικὸς λαὸς ἤτανε πραγματικὰ σ' ἀδυναμία ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ κάθησε στὸ σβέρκο του ὁ Χίτλερ. Τὸ βιβλίο εἶναι γραμμένο μὲ μεγάλη δύναμη καὶ πειστικότητα.

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΡΩΣΣΙΑ

Εἶναι ὁ τίτλος μιᾶς ταξινομημένης βιβλιογραφίας γιὰ ὅλα τὰ βιβλία καὶ τὶς ἀπροσοῦρες ποὺ ἔχουν βγεῖ στὴν Ἀγγλία γιὰ τὴ Ρωσσία, ἀπὸ τὸ 1917 - 1942, ἀπὸ τὸ Φίλιππο Γκρίφσον.

Η ΒΛΗΝΗΙΚΗ ΑΠΟΨΗ ΓΙΑ ΤΗ ΖΩΗ

Τοῦ Σ. Σάουὶς Ντίκινσον, εἶναι μιὰ γενικὴ εἰσαγωγὴ στὴν Ἑλληνικὴ φιλολογία καὶ σκέψη, ποὺ βγῆκε τελευταῖα σὲ 19η ἔκδοση.

ΑΛΛΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἐκδόθηκε τελευταῖα μιὰ ἀνθολογία ἀπὸ ἀποσπάσματα πρόζας τοῦ "Ἀγγλου ποιητῆ Ἤλαϊρ Μπέλοκ μὲ τὸν τίτλο «Ἐξιδεύοντας στὴ θάλασσα».

Ὁ "Ἀγγλος συγγραφέας Φράνκ Τίλολεϋ ἔθγαλε ἕνα βιβλίο μὲ τὸν τίτλο «Ὁ Τζίμ Γωρίζει στὴν Πατρίδα» ὅπου ἐξετάζει τὸ πρόβλημα τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ "Ἀγγλου στρατιώτη.

Ὁ Λ. Σ. Χάουσντεν στὸ ἔργο του «Οἰκογενειακὴ Ζωὴ καὶ Κοινωνία» κάνει μιὰν ἐπισκόπηση τῆς σημερινῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς καὶ προτείνει πρακτικὰ μέτρα γιὰ τὴ βελτίωσή της.

ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΥΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

«Οἱ Πρῶτοι ποὺ ἀντιστάθηκαν». Ἱστορία τοῦ πρώτου παράνομου κινήματος στὴν πελευταία πόλεμο, γραμμένη ἀπὸ τὸν Ἰδὰν Μ. Κὸκ μὲ πρόλογο τοῦ καθηγητῆ Ρόζ. Πρόκειται γιὰ τὸ ἐθνικοαπελευθερωτικὸ κίνημα τῆς Γιουγκοσλαυΐας ποὺ περιγράφει ὁ συγγραφέας τοῦ βιβλίου Κόκ, ἕνας ἀπὸ τοὺς κοινοὶ μὲ τὴν πνευματικὴ κίνηση τῶν ἄλλων χωρῶν. Ἡ κίνηση ἐνισχύθηκε ἀπὸ τοὺς διανοούμενους προσφυγες. Ἔτσι ἡ παλιὰ Ἐκδοτικὴ Ἑταιρία Τζὸν Ντὲτ καὶ τὸ περιοδικὸ «Ἀσία καὶ Ἀμερικὴ» κυκλοφοροῦν βιβλία γύρω ἀπὸ τὴν Ἀσία. Μιὰ ἀπὸ τὶς πρώτες ἐκδόσεις θὰ εἶναι ξυλογραφίες 30 Κινέζων καλλιτεχνῶν μὲ θέματα ἀπὸ τὸν πόλεμο.

Οἱ Ἑνωμένες Πολιτεῖες ἀρχισαν τελευταῖα νὰ ἀποδεσμεύονται ἀπὸ τὴν ἐξάρτησή τους ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ σ' αὐτὸ ἀφορᾶ τοὺς πρώτους καλλιτεχνες μπαλλέτου, ὀπερας, διευθυντὲς ὀρχήστρας, σκηνογράφους καὶ χορογράφους. Στὴν Μητροπολιτικὴ Ὄπερα τὰ 2/3 τῶν τραγουδιστῶν εἶναι πάρα Ἀμερικανοί, ὁστερα ἀπὸ συστηματικὴ προσπάθεια ἀνάδειξης ταλέντων ἀπὸ τὰ κάτω. Ἐκεῖ ποὺ ὀστερουν ἀκόμη εἶναι τὰ μπάσα. Ἡ προσπάθεια στὴ μουσικὴ κατευθύνεται στὸ νὰ παραχαινηθοῦν οἱ νέοι συνθέτες νὰ γράψουν ἔργα γιὰ τὴν Ὄπερα, ὅπως καὶ ἀυτὸ γιὰ τὸ μπαλλέτο καὶ τὴ συμφωνικὴ μουσική.

Ὁ χιουμορίστας Τζέιμς Θέρμπερ στὸ βιβλίο του «Ἰὸ καρκιαβάλι τοῦ Θέρμπερ» σατυρίζει μὲ ἔξοχες σκιτσογραφίες τὴν ἀστικὴ ἐθιμοτυπία. Ἡ μορφὴ τοῦ σκιτσου λεῖς καὶ βγαίνει κατ' εἴδειαν ἀπὸ τὸ ὁποσυνείδητο τοῦ καλλιτέχνη.

Ὁ Λοχίας Μπὶλ Μόλντιν, ἐβδικεύεται μὲ ἐπιτυχία στὶς σκιτσογραφημένες ἱστορίες (cartoons) ὅπου σατυρίζονται οἱ ἀντιδέσεις καὶ οἱ ἀντιζηλίες τῶν φαντάρων τῆς πρώτης γραμμῆς μὲ τοὺς κουρμπαπιέδες τῶν μετοπισθεν. Θὰ βγεῖ σὲ βιβλίο.

Ο ΣΑΙΞΠΗΡ ΣΤΟΝ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ

Στὴ φετεινὴ κινηματογραφικὴ παραγωγὴ τῆς Ἀγγλίας ἕνα φιλμ στεκει κορυφαῖο καὶ ἀπασχολεῖ τοὺς κριτικοὺς τόσο τὸ χρηματοδότησε, τὸ διεθύνε καὶ τὸ παίζει ὁ ἐξαιρετικὸς ἠθοποιὸς Λόρενς Ὀλιβιέ. Τὸ ἔργο εἶναι ἐγχρωμο, ἀνεθασμένο μὲ μιὰ τέχνη, γνῶση, ἀγάπη καὶ φροντίδα ποὺ σπανια τὶς πέτυχαν ὡς σήμερα. Οἱ σκηνὲς ποὺ ξετυλίγονται στὶς αὐλὲς τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας εἶναι ἐμπνευσμένες στὰ χρωματά τους ἀπὸ κλασικὲς εἰκόνες τοῦ Οὐτσέλλο, τοῦ Χόλμπαιν καὶ τοῦ Μπρέγκελς. Ὅσο γιὰ τὴν καταπληκτικὴ ἐφοδο τοῦ γαλλικοῦ ἱππικοῦ στὴ μάχη τοῦ Ἀζενκὸρ ἔχει ρυθμιστεῖ πάνω σὲ μιὰ μουσικὴ εἰδικὰ γραμμένη ἀπὸ τὸν Ὀὶλλιαμ Ὀὶλλτον καὶ ποὺ σοῦ ἀφίνει μιὰ ἀξέχαστη ἐντύπωση ρυθμοῦ.

Ὁ κινηματογραφικὸς κριτικὸς τοῦ «Ἐπερατηρητῆ» γράφει πὼς ἔχει νὰ δεῖ τέτοιο ὠράμα ἀπ' τὴν περίφημη σκηνὴ τῆς σκάλας τῆς Ὀδησσοῦ στὸ ρούσικο φίλμ «Ποτέμκιν».

Οἱ ἠθοποιοὶ ποὺ παίζουν τὸν «Ἐρρίκο τὸν Ε'» εἶναι διαλεγμένοι μέσα ἀπ' τοὺς καλύτερους ποὺ ἔχουν εἰδικευτεῖ στὰ ἔργα τοῦ Σαίξπηρ καὶ μὲ τὸν Ὀλιβιέ στὸ ρόλο τοῦ "Ἀγγλου Βασιλιὰ στέκουν ἀψογοι.

ΜΙΚΡΑ ΝΕΑ

* Τὸ Βραβεῖο Πούλιτζερ, ἕνα ἀπ' τὰ μεγαλύτερα τῆς Ἀμερικῆς δόθηκε φέτος στὸ μυθιστόρημα τοῦ Τζὸν Χέρσεϋ: «Μιὰ Καμπάνα γιὰ τὸ "Αντανο», στὴ βιογραφία τοῦ Τζώρζ Μπάνκροφτ: «Ὁ Ἀντάρτης Βραχίμ», στὴν ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ Κάρλ Σαπίρο: «Ἐράμμα τῆς Εἰρήνης καὶ ἄλλα ποιήματα» καὶ στὸ ἱστορικὸ βιβλίο τοῦ Στὶβεν Μονζάλ: «Ἀτέλειωτη Δουλειά», ὅπου πρόκειται γιὰ τὴ δουλειὰ ποὺ δὲν τελείωσε ἡ Συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν μετὰ τὸν ἄλλο πόλεμο.

* Ὁ Γάλλος βιολινίσας Τιμπὸ ξαναπαίζε δημόσια γιὰ πρώτη φορά, ὁστερα ἀπὸ μιὰ πενταχρονη θεληματικὴ σιωπή, σ' ὅλο τὸ διάστημα τῆς Κατοχῆς. Συγχρόνως δημοσιεύει τ' ἀπομνημονεύματά του στὴν ἐφημερίδα «Λὰ Μαρσεγιέζ».

* Ὁ ἠθοποιὸς Πιὲρ Ντοῦζ, σκηνοθέτης καὶ τελευταῖα προσωρινὸς διευθυντὴς τῆς Γαλλικῆς Κωμωδίας ἔδωσε παταγωδῶς τὴν παραίτησή του γιατὶ κρίνει πὼς οἱ σύντροφοί του, οἱ ἄλλοι ἠθοποιοὶ τῆς Γαλλικῆς Κωμωδίας, δὲν παίρνουν ποὺς μιστοὺς ποὺ ἀξίζουν στὸ ταλέντο τους καὶ ποὺ εἶναι ἀπαραίτητοι γιὰ τὴ συντήρησή τους.

* Γιὰ νὰ τιμήσει τὴ μνήμη τοῦ Ἐντουὰρ Μπουρτὲ καὶ τοῦ Βικτὼρ Μπουσέ, τὸ θέατρο Μισοντὲρ τοῦ Παρισιοῦ ποὺ ἀνῆκε στὸν τελευταῖο πρὶν τὸ θάνατό του, ἐαναπαῖζει τὸ «Μόλις ἐξεδόθη» τοῦ Μπουρτὲ ὅπου εἶχε πρωταγωνιστήσει ὁ Μπουσὲ κ' εἶχε μιὰ ἀπ' τὶς μεγαλύτερές του ἐπιτυχίες. Τὸ ἔργο τὸ παίζουν σήμερα ὁ Πὶερ Φρυναὶ, ἡ Ἰὲβὸν Ποεντὰν καὶ ὁ Μαρσὲλ Ἀὶτρὲ.

* Δυὸ ἐγγλέζικα φιλμ παίζονται στὸ Λονδίνο ποὺ εἶναι, κατὰ τὴ γνώμη τοῦ κινηματογραφικοῦ κριτικοῦ τοῦ «Παρατηρητῆ», ἀπ' τὰ καλύτερα τῆς χρονιᾶς. Τὸ πρῶτο, τοῦ σκηνοθέτη Κὰρολ Ρὶην καὶ τῶν συγγραφέων Ἔρικ Ἄμελερ καὶ Πὶτερ Οὐστὶνωβ λέγεται «Ὁ Ἀρόμος Μπράδ» κ' ἔχει γιὰ θέμα του τὸ πῶς μετατρέπουν τὸ ἀπλοῖ καὶ φιλήσυχοι πολῖτες σὲ μαχητικοὺς στρατιῶτες. Τὸ δεὐτερο εἶναι «Ἀὐτὴ ἡ Εὐτυχισμένη Οἰκογένεια» τοῦ γνωστοῦ θεατρικοῦ συγγραφέα Νόελ Κάουαρτ.

* Ὁ Κλάρκ Γκαίηπτλ, ποὺ εἶταν ἀξιωματικὸς τῆς Ἀεροπορίας τοῦ Ἀμερικανικοῦ στρατοῦ καὶ ποὺ ἀποστρατεύτηκε τὸν τερασμένο Ἰοὺνιο, ξαναγύρισε στὸ παλιό του ἐπάγγελμα, τὸν κινηματογράφο. Τὸ πρῶτο φίλμ ὅπου ἐαναεμφανίζεται λέγεται: «Ἡ παράξενη περιπέτεια» καὶ ὁποδίεται τὸ ρόλο ἑνὸς ναυτικοῦ.

* Πέθανε στὴ Γερμανία ὅπου τὴν εἶχαν πάρει ὅμηρο ἡ Ντενὶζ Κλαιρουὲλ ἡ γαλλίδα μεταφράστρια τοῦ Δ.Χ. Λὰρενς καὶ τοῦ Ταγκόρ. Εἶταν μιὰ ἀπ' τὶς πρωταγωνίστριες τῆς Γαλλικῆς Ἀντίστασης.

* Κυρίαρχη θέση στὴ σύγχρονη μουσικὴ κίνηση στὴ Βραζιλία κατέχει ὁ Βὶλλα Λόμπος. Στὰ θέματά του συγκεράζονται μοτίβα κλασσικῆς μουσικῆς μὲ λαϊκὲς Βραζιλιανὲς παλοῦτες μ' ἕνα ἰδιότυπο χρῶμα καὶ μιὰ χαρακτηριστικὴ ρώμη. Μὲ τὴν ὀποστήριξη τοῦ Γάλλου πιανίστα Ἀρθούρου Μπερστάϊν, ἐμφανίστηκε προπολεμικὰ στὸ Παρίσι μὲ μεγάλη ἐπιτυχία. Σύμφωνα τὰ ἔργα τοῦ Λόμπος μπαίνουν συχνὰ στὰ ρεπερτόρια τῶν συναυλιῶν τῶν Ἑν. Πολιτειῶν.

* Ὁ Δημήτρη Σοστάκοβιτς εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς σύχρονους μεγάλους Ρώσσους συνθέτες. Στὴ μουσικὴ δωματίου θεωρεῖται μιὰ ἐφάμιλλος τοῦ Ἰσαὶκόφσκυ. Τώρα γράφει μιὰ τριλογία, ἀπ' τὴν ὁποία ἔχει τελειώσει τὰ δυὸ πρῶτα μέρη μὲ τίτλο: «Ὁ ἀγώνας τοῦ Στάλιγκραντ» καὶ «Τὸ δράμα τῆς βασανισμένης ἀνθρωπότητας». Τὸ θέμα καὶ ὁ τίτλος τοῦ τρίτου μέρους εἶναι «Ἡ συμφωνία τῆς Νίκης».

* Τὰ κρατικὰ ἀρχεῖα τοῦ Κογκρέσσου τῶν Ἑν. Πολιτειῶν, ἔχουν ὀργανώσει μιὰ ἐκθεσιακὴ

Ἐλεύθερα Γράμματα

ΕΛΛΑΔΑ·ΓΑΛΛΙΑ

«14 Ἰουλίου — 25 Μαρτίου» δυὸ γιορτὲς ποὺ ταιριάζουν, γιατὶ κ' οἱ δυὸ εἶναι σύμβολα λευτεριᾶς, καὶ γιατὶ κ' οἱ δυὸ λαοὶ ποὺ τὶς πανηγυρίζουν εἶναι σιμὰ ὁ ἕνας στὸν ἄλλον. Ὄχι μονάχα ὁ ἀγέρας καὶ τὰ γαλάζια κύματα τῆς Μεσογείου μᾶς ἑνώνουν μὰ καὶ κάτι ἄλλο: οἱ πολιτισμοί μας, ποὺ ὅσο κι' ἂν πηγάσανε μέσα ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῶν τόπων μας καὶ εἶναι ὁλότελα ἐθνικοί, ὅμως μιλᾶνε στὸν ἄνθρωπο κάθε ἐποχῆς καὶ κάθε φυλῆς. Εἶναι μεγάλοι πολιτισμοί, γιατὶ καταπιαστήκανε μ' αὐτὰ ποὺ ἐνδιαφέρουνε ὁλοένα τὴν ἀνθρωπότητα καὶ τὰ ντύσανε μὲ τὶς πιὸ ποικίλες μορφές, ξέροντας νὰ βροῦνε κάθε φορὰ αὐτὸ ποὺ πηγαίνει πιότερο.

Κ' οἱ δυὸ λαοὶ ξέρουνε νὰ στέκονται καὶ νὰ βρίσκουνε κάθε φορὰ τὴ θέση ποὺ τοὺς ταιριάζει. Ἔχουνε τὸ μέτρο τοῦ ἀνθρώπινου, ποὺ μ' αὐτὸ καταφέρνουν νὰ βγαίνουν νικητὲς ἀπὸ κάθε δοκιμασία.

Τέτοιοι ἀναδειχτήκανε οἱ Γάλλοι κ' οἱ Ἕλληνες καὶ γιὰ τοῦτο νιώθει τόσο ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Ἄλλα τύχανε στὸν ἕνα λαὸ κι' ἄλλα στὸν ἄλλο, μὰ ἀνάλογα ὁ καθένας ἀπόδειξε πὼς εἶναι ἀνθρώπινος, γιατὶ κατόρθωσε νὰ ξεπεράσει τὶς μικρότητες, τὶς προδοσίες τὴ σκλαβιὰ τὴ ντόπια ἢ τὴν ξένη, τὴν κακιὰ τέχνη καὶ σύντομα πάλι νὰ λάμψει μὲ τὰ ἔργα καὶ τὶς πράξεις του.

Ὅλες οἱ φυλὲς τοῦ κόσμου σὲ διάφορες ἐποχὲς πατήσανε τὰ χώματά μας, μὰ στερνὰ αὐτοὶ οἱ ξένοι σφραγίζονταν μὲ τὴν Ἑλληνικὴ λεβεντιά, τὴν εὐγένεια, τὴν καθάρια καὶ πλέρια τέχνη, ποὺ δὲν ἔπαψε νὰ δίνει ὁ Ἑλληνισμὸς ἀκόμα καὶ στὰ τετρακόσια χρόνια τῆς Τούρκικης σκλαβιᾶς.

Ὁ Γαλλικὸς λαὸς νεώτερος ἀπὸ μᾶς στάθηκε τυχερώτερος ἴσαμε τὰ τώρα, καὶ μπόρεσε νὰ ζήσει καὶ ν' ἀναπτυχθεῖ στὴν ἐποχὴ τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῆς μηχανικῆς ἐξέλιξης. Μὰ ἴσα - ἴσα γιὰ τοῦτο ὅλο τινάζεται καὶ γεννοβολάει κάτι καινούργιο. Μᾶς ἔδωκε τὰ πιὸ ποικιλόμορφα δείγματα: τὸ φεουδαρχισμὸ καὶ τὴν ἀξιοθαύμαστη μεσαιωνικὴ τέχνη, τὴν ἀναγέννηση, τὸ χρυσὸν αἰώνα, τὴν Ἐπανάσταση καὶ τὸ ρομαντισμό, καὶ στερνὰ δυὸ ζωντανὰ κινήματα τὸν ἰμπρεσσιονισμὸ μὲ τὶς ἄλλες σχολὲς καὶ τὸν ὑπερρεαλισμὸ μὲ τὴν ἀνανεωτική του δύναμη.

Καὶ ὁ τρόπος ποὺ ὁδηγᾶ στὴν ἐπιβίωση τοῦ λαοῦ καθρεφτίζεται καὶ μέσα στὴν τέχνη, κ' ἔτσι αὐτὴ ἡ τέχνη εἶναι κατὰ πὼς λέμε στὰ ἀνθρώπινα μέτρα.

Μὰ γιὰ νὰ ζήσει ὁ λαὸς πρέπει δίχως ἄλλο νὰ ἔχει στὰ χέρια του τὴν τύχη του, τὴν κυβέρνησή του, δηλαδὴ νὰχει τὴ λευτεριά του. Ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες τὸ νιώσαμε ἀπὸ τὰ χρόνια τὰ πρὶν τὸ Χριστὸ ἀκόμα, καὶ τὸ ἐφαρμόσαμε. Καὶ κάθε φορὰ ποὺ χάναμε τὴ λευτεριά μας ἀπὸ ντόπιο ἢ ξένο τύραννο παλεύαμε γιὰ νὰ τὴν ξαναποχτήσουμε. Ξέραμε πὼς ὅταν ἄλλοι καθορίζουνε τὸ «μέτρο» δηλαδὴ ἄλλοι κανονίζουνε τὴν ἀντοχή μας καὶ τὴ σχέση μας μὲ τοὺς ἄλλους, ὅπως καὶ νἆναι θὰ μᾶς ρίξουν ὄξω, γιατὶ αὐτοὶ κοιτάζουνε πιότερο τὸ κέφι τὸ δικό τους παρὰ τὴ ζωὴ τὴ δικιά μας. Ἐμεῖς καὶ στὰ τετρακόσια χρόνια τῆς Ὀθωμανικῆς κατοχῆς κατορθώσαμε ποτὲ μὲ τὸν ἕνα καὶ ποτὲ μὲ τὸν ἄλλο τρόπο ν' ἀποχτήσουμε δημοκρατικὴ αὐτοδιοίκηση. Οἱ Ἑλληνικὲς κοινότητες πορεύονταν ὅπως μποροῦσαν καλύτερα μέσα στὴν κόλαση τῆς Ὀθωμανικῆς αὐθαιρεσίας.

Οἱ Γάλλοι χρειαστήκανε αἰῶνες γιὰ νὰ λευτερωθοῦνε, μὰ ὅμως γρήγορα νιώσανε τὰ καλὰ τῆς λευτεριᾶς. Αὐτὸς ὁ σωστὸς ποθος γιὰ τὴ λευτεριὰ τοὺς βοήθησε γιὰ νὰ ζήσουν. Μὲ τὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1789 τὸ καταφέρανε καὶ ἱδρύσανε τὴ Δημοκρατία. Πάλι τὴ χάσανε μὰ πιὰ εἴχανε γευτεῖ τὰ καλὰ τῆς δημοκρατίας καὶ ἀγωνίζονταν καὶ νικούσανε. Ἔτσι πορευτήκανε στὸν ἀγῶνα τῆς λευτεριᾶς, δηλαδὴ τῆς δημοκρατίας, γιατὶ ὅπως ξέρουμε ὅλοι, αὐτὰ τὰ δυὸ εἶναι τὸ ἴδιο, γιατὶ μονάχα μὲ δημοκρατικὸ πολίτευμα ἀποχτᾶ ὁ λαὸς πλέρια κι' ἀληθινὴ λευτεριά. Ἂς κοιτάξουμε τὴν ἱστορία καὶ θὰ τὸ καταλάβουμε εὐθύς.

Ἔτσι λοιπὸν τὸ λεπτὸ πολιτισμὸ ποὺ εἶναι πάντα ὡριμος ν' ἀποδώσει καρποὺς, λέμε πὼς τὸν ἔχουμε μονάχα οἱ Γάλλοι κ' ἐμεῖς. Γι' αὐτὸ τοὺς ἀγαπᾶμε καὶ τοὺς νιώθουμε, καὶ γι' αὐτὸ πολλὰ ἔχει νὰ διδαχθεῖ ὁ ἕνας λαὸς ἀπὸ τὸν ἄλλον.

Καὶ τώρα, μὲ τὴν κατοχὴ τῆς Εὐρώπης, τύχανε στοὺς Γάλλους καὶ σ' ἐμᾶς οἱ ἴδιες δυστυχίες. Οἱ δυὸ λαοί, δίχως νὰ τὸ ξερουμε, βαδίσαμε τὸν ἴδιο δρόμο κι' ἀδελφωθήκαμε στὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα καὶ βρισκόμαστε πιὰ κοντύτερα ἀπὸ ποτὲ ὁ ἕνας στὸν ἄλλον.

Τελειώνοντας πρέπει νὰ κάνουμε τὴν παρατήρηση, πὼς ἂν πολλὲς φορὲς γίνεται κακὴ χρησιμοποίηση τοῦ Γαλλικοῦ πολιτισμοῦ, κι' ἐμφανιζόμαστε σὰν Φραγκόπληχτοι ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες, σ' αὐτὸ δὲν φταίει ἡ Γαλλία μήτε ὁ πολιτισμός της, ποὺ εἶναι ἄξιος τιμῆς, μελέτης καὶ ἀγάπης, μὰ οἱ ὑστερικοὶ καὶ οἱ συμφεροντολόγοι ποὺ ἐκμεταλλεύονται κάθε καλὸ καὶ τὸ καταντᾶνε ἀντιπαθητικὸ κι' ἀποκρουστικό. Τὸ μαχαίρι εἶναι καλὸ ἢ κακὸ κατὰ πὼς θὰ τὸ μεταχειριστεῖς. Ἔπειτα ἂς μὴν ξεχνᾶμε πὼς ὑπάρχουν καὶ κακοὶ λειτουργοὶ τῆς δημοκρατίας, μὰ δὲν θὰ πεῖ πὼς γι' αὐτὸ ἡ Δημοκρατία εἶναι κακή, κάθε ἄλλο! Ἄλλωστε ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες, ποὺ ἔχουμε τὸ μέτρο, πρέπει θαρῶ νὰ ξεχωρίζουμε, νὰ διακρίνουμε καὶ μὲ τὴ σωστὴ κρίση νὰ βάζουμε τὰ πράματα στὴ θέση τους.

Η ΕΛΛΗΝΟ-ΓΑΛΛΙΚΗ
ΕΝΩΣΗ ΝΕΩΝ

Ε. ΝΤΕΛΑΚΡΟΥΑ: Τὸ ὁδόφραγμα.

Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Ὁμόθυμη δήλωση τῶν δεκατριῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς.

Ὅταν, μέσα στὴν ἐξέλιξη τῶν ἀνθρωπινων γεγονότων, ἕνας λαος βρισκεται στην αναγκη να διακοψει τους πολιτικους δεσμους που τον ἑνωνουν με εναν αλλον λαο, και να παρει μονος του τη θεση ανεξαρτησιας και ισοτητας αναμεσα στις δυναμεις της γης, που δικαιουται να εχει συμφωνα με τους φυσικους και τους θειους νομους, ο σεβασμος στην κοινη γνωμη της ανθρωποτητας επιβαλλει να εκθεσει τα αιτια που οδηγησαν σ' αυτο το χωρισμο.

Θεωροῦμε ἀναμφισβήτητες καὶ αὐταπόδεικτες τις παρακατω ἀληθειες: Οι ανθρωποι ειναι ὅλοι ἴσοι. Προικιστηκαν ἀπό το Δημιουργό με δικαιωματα ἀναφαιρετα· την πρωτη θεση ἀνάμεσα στα δικαιωματα αυτα την ἐχουν ἡ ζωή, ἡ λευτεριά και ἡ ἐπιδιωξη της ευτυχιας. Γιὰ την ἐξασφαλιση των οικαιωματων αυτων συγκροτηθηκαν ἀπό τοὺς ἀνθρώπους κυβερνήσεις, που ἡ νομιμότητα τους ἀπορρέει ἀπό τη συγκατάθεση του κυβερνόμενου Λαοῦ. Ὅταν ἕνα πολιτευμα γίνεται καταστρεφτικο γιὰ το σκεπόν αυτό, ειναι δικαίωμα τοῦ Λαοῦ νὰ τὸ μεταβαλει ἢ τὸ καταλύσει, νὰ ἐπιβαλει καινούργιο, καὶ νὰ τὸ στηριξει πάνω στις ἀρχὲς ποὺ κρίνει καλλίτερες καὶ νὰ τὸ ὀργανώσει μὲ τὸν τρόπο ποὺ πιστεύει περισσότερο κατάλληλο γιὰ νὰ τοῦ δώσει ἀσφάλεια καὶ εὐτυχία. Ἡ συνεση ρέβαια ὑποχρεωνει νὰ μη μεταβαλλουνται τα πολυχρονα πολιτευματα για αιτιες ασημαντες και παροικες, και ἡ πειρα αποδειξε ὅτι οι ανθρωποι προτιμουν να υποφερουν οταν μπορουν νὰ ανεχτουν τα δεινα, παρα νὰ δικαιωθουν καταλυοντας συστηματα ποὺ ἐχουν συνηθισει. Ἄλλα οταν ἀπό μια μακρυνη σειρα καταχρησεων και αδικιων που τεινουν στον ἴδιο σκοπο, φανερώνεται τὸ σχεδιο της υπαγωγης τους κατω ἀπό ἕνάν απολυτο δεσποτισμο, εχουν δικαιωμα καὶ καθηκον νὰ ἀναστρεψουν ἕνα τέτοιο πολιτευμα καὶ νὰ φροντισουν γιὰ τὸ παρσιμο νεων εγγυησεων, γιὰ τὴ μελλοντικη τους ασφαλεια. Ἰετοια ἡταν ἡ καρτερικη δοκιμασια των ἀποικιων αὐτῶν καὶ αυτη ἡ ἀνάγκη σημερα τις ὑποχρεωνει νὰ μεταβαλλουν τα παλια κυβερνητικα συστηματα.

. . . . . .

Σὲ κάθε στάδιο τῶν καταπιέσεων αυτων ζητησαμε δικαιοσύνη, μὲ τις περισσοτερο ταπεινόφρονες ἐκφρασεις. Οι επανειλημμενες μας αιτησεις ειχαν μονοιοικη απαντηση τα επανειλημμενα ἀδικημματα. Ἕνας ἡγεμονας ποὺ οι πραξεις του τον χαρακτηριζουν σαν τυραννο, ειναι ακαταλληλος να ἄρχει σ' ἕνα Λαὸ ἐλευθερο. Τις υποχρεωσεις μας ἀπεναντι στους αδελφους μας Βρεττανους δεν τις παραμελησαμε. Τοὺς καταστησαμε προσεκτικους κάθε φορα πανω στις ἀπόπειρες τῶν Νομοθετικων σωματων νὰ ἐπιβαλλουν παρανομη ἐξουσια πάνω μας. Τους θυμισαμε τις συνθηκες τῆς μεταναστευσης καὶ τῆς ἐγκατάστασής μας στὴ χώραν αυτη. Ἀπευθυνηκαμε στὸ φυσικὸ αἴσθημα τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς μεγαλοψυχιας τους καὶ τοὺς ἐζορκισαμε στὸ ὄνομα τῆς κοινῆς καταγωγῆς μας, νὰ ἀποκηρύξουν τις πραξεις αὐτὲς τοῦ σφετερισμοῦ, ποὺ ἀναπότρεπτα θὰ ὁδηγουσαν στὴ διακοπὴ τῶν δεσμῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν σχέσεων. Αὐτοὶ ὅμως δὲν ἄκουσαν τὴ φωνὴ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς συγγενειας. Πρέπει ἐπομένως νὰ ὑπακούσουμε στὴν ἀνάγκη ποὺ ἐπιβάλλει τὸ χωρισμό, καὶ νὰ τοὺς θεωρήσουμε ὅπως ὅλους τοὺς ἄλλους λαοὺς τῆς ἀνθρωπότητας, ἐχθροὺς στὸν πόλεμο, φίλους στὴν εἰρήνη.

ΓΙΑ ΟΛΑ ΑΥΤΑ, ΕΜΕΙΣ, ΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΩΝ ΕΝΩΜΕΝΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Συνήλθαμε σὲ Γενικὸ Κογκρέσο, ἐπικαλεσθήκαμε τὸν Ἀνώτατο Κριτὴ μάρτυρα στὴν εὐθύτητα τῶν προθέσεών μας καὶ ΔΙΑΚΗΡΥΣΣΟΥΜΕ καὶ ΔΙΑΔΗΛΟΥΜΕ

Στὸ ὄνομα καὶ στὴν ἐντολὴ τοῦ ἀγαθοῦ λαοῦ τῶν ἀποικιῶν αὐτῶν, ὅτι οἱ ἑνωμένες ἀποικίες ἀποτελοῦν καὶ δικαιοῦνται νὰ ἀποτελοῦν πολιτεῖες ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΚΑΙ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΕΣ.

. . . . . .